blut vnd ewer finger mit der vngleicheit. Ewer lebsen haben geredt die lüge. vnnd ewer zung redt dy missetat. Er ist nit. der do anrüfft dy gerechtigkeyt. noch der do vrteylet warlich. aber sy versehen sich an nichtz. vnd reden die vppigkeiten. Sy empfingen die arbeyt. vnd gebaren die missetat. Sy brachen die eyer der schlangē. vnnd webten die web der spinnen. Der do isst von irē ayren. der stirbt. vñ daz do ist gebrût. dz bricht auß i ein küniglein. Jr web werdē nicht zu dez gewand. noch werden bedecket mit iren wercken. Jr werck sind vnnutz werck. vnd das werck der missetat ist in irē hendē. Jr füß lauffen zu dē vbel. vñ sy eylen dz sie vergiessen das vnschuldig blut. Jre gedancken sind vnnutz gedancken. Die verwüstung vñ die zerknischung ist in irē wegē. sy westē nicht dē weg des fryds vnd das vrteyl ist nicht in irē gengen. Jr steyg sind geneyget. ein yeglicher der do trit in in. der weyst nit den frid. Umb diß ist geferrt das vrteyl von euch. vnd die gerechtigkeyt begreyfft euch nit. Wir harrē des liechts. vñ secht die vinster des scheyns. vñ wir giengen in dē vinsternussen. Wir greyffen dy wand. als die blinden vnd wir [illegible]tē als on augen. Wir vielen zemittemtag. [illegible] in der vinsternussen vnd in dē tunckeln dingen als die todten. All lüen wir als die beren. vnd trachtend seufftzen wir als die tauben. Wir harren des vrteyls vnd es ist nit das heyl vnd es ist geferret von vns. Wann vnser missetat sind gemanigualtiget vor dir. vnd vnser sund antwurten vns. Wann vnser schwer sünden sein bey vns. vnnd wir erkantten vnser missetat. zesunden vnd zeliegen wider dē herren. wir sein abgekeret dz wir nit giengē nach dem rucken vnsers gots. das wir redtē den gebresten. vnd den vbergang. Wir empfingen vñ redten die wort der luge von dem hertzen. vnd das vrteyl ist gekeret hindersich. vñ die gerechtigkeit stund verr. Wañ die warheit ist geuallē in der gassen. vñ die gerechtigkeit mocht in nit geen. Die warheit ist worden in vergessung. vnd der sich schied von dē vbel. der eroffent sich dē raube. Und der herre sah vñ das vbel erschyn in seinen augē. wañ das vrteyl was nicht. Und got sah. wann der mañ was nicht vnd er ist genayget. wann er was mit der do begegen. Und er machet im heylsam seinen arm. vnd sein ge-

mit dez helm des heyls auff seim ha[upt] angeleget mit dē gewandē d' rach. vñ [...] decket als mit dē mantel des neyds als zu [...] dergeltung der vnwirdigkeit seynen veindē vñ zu widerthuung seinen veinden. Es widergibt des gleichen den inseln. Und die do sind von dem vndergang dye fürchten den namen des herren. vnd die do sind von dem auffgang der sunnen. sein glori. So er kumbt als ein gewaltiger fluß dē der geyst des herren zwingt. vñ der erlöser syon kumet. vnd den. die do widerkeren von der missetat zu iacob. spricht der herr. Diß ist meyn gelubd mit in spricht der herr. Meyn geyst. der do ist in dir. vnnd meine wort. die ich leget in deinen mund. die scheyden sich nit von deinem mund. vñ von dem mund deines samēs spricht d' herr. füranhin vnd vntz ewigklich.

¶ Das. LX. Capitel. wie ysaias beschreibt die grösse der mēschwerdūg vnd seligmachung christi. auß der vilfeltigkeyt der gelaubigen. vnd stifftung der kirchen vnd tempel gottes.

S Teeauff hierusalem bis erleuchtet. wañ dein liecht ist kumen. vnd die glori des herren ist aufgangen vber dich. Wañ secht die vinsternuß bedecken die erd. vñ die tunckel die völcker. Aber der herr wirt aufgeen vber dich. vnd sein glori wirt gesehen in dir. Und die leut geen in deim liecht. vnd die künig in dem schein deines auffgangs. Heb auff deine augen in dē vmbkreyß vnd sih alle die do sind gesamelt. die kumen dir Dein sun kumen von verr. vnd dein töchter die steen auff von der seytten. Denn sihstu vnd zu fleussest vnd dein hertz wundert sich. vnd wirt geweyttert. so die menig des meeres wirt bekert zu dir. die sterck der heyden kumme dir. die vberfliessung der kemeltyer bedeckt dich. Dye dromedarij madian. vnd effa. All kumen sie võ saba. bringend das gold vnd den weyrach vnd verkunden das lob dem herrē. Alles vih cedar wirt dir gesamelt. die wider nabaioth werden dir dienen. Sye werden geopfert auff meine[m] angenemen altar. vñ ich wil hoheren das h[aus] meyner mayestat. Wer sind dye. die do [...] als dye wolcken vnnd als dye tau[ben]

9 Feb. 76

Nider
Manuale confessorum
Basel, Wenssler, ca 1475

H 11838
Pr. 7472

6 pr[...]

Incipit manuale confessorum venerabilis patris Fratris Johannis Nyder · sacre theologie professoris ordinis fratrum predicatorum ·

Quoniam iuxta beati Gregorij in suo pastorali sententiã Regimen animarum est ars artium · Idcirco pro compẽdiosa doctrina confessoribus quorum interest regere animas plurimum necessaria · Hoc manuale totum non meis collegi ex dictis · sed ex doctorum tam in iure diuino q̃m humano peritissimis coaceruatis sentencijs · relinquens allegatiões nonnũquam varias · ut legendi fastidium tolleretur · Placuitque illud in partes tres distinguere · Prima erit de necessarijs confessionem sacramentalem precedentibus · Secunda de necessarijs confessionem concomitantibus · Tercia de varijs ipsam confessionem sequentibus ·

Diuisio libelli — 6 c · 11 c · 14 c

Prima pars continet sex capitula confessionem precedere debentibus ·

Primum capitulum · de necessaria scientia confessori · de casibus episcopo reseruatis · tam a iure q̃m a generali consuetudine · quomodo peccet qui inscius audit cõfessiones dormitans vel obaudiens · similiter quomodo peccet in audientia confessionum · de differentia excommunicatõnis a iure lata et ab homine ·

Secundum capitulum · de casibus excõmunicatõnis tangentibus fidem principaliter ·

Tercium capitulum · de casibus excõmunicationis romanam curiam et papam principaliter concernentibus ·

Quartum capitulum · de casibus clerum et emunitatem ecclesiasticam tangentibus ·

Quintum capitulum · de casibus tangentibus principaliter religiosos et religiosas ·

Sextum capitulum de casibus tangentibus pene omnem statum et specialiter seculares ·

2 p[6]

Secunda pars continet septem capitula de confessi one concomitantibus.

Primum capitulum. quomodo confessor seipsum dispone re debet ad eum qui sibi confitebitur. et dantur desuper duodecim regule.

Secundum capitulum. que confessor generaliter a confi tente querere habet. ꝛ sunt septem. ꝛ quomodo secunduꝫ eadem eũ informare debet.

Tercium capitulum. quomodo confessor querere ꝛ rima ri habeat specialiter super repiendis peccatis luxurie. quia illud specialem difficultatẽ habet.

Quartum capitulum. quomodo confessor in fine confessi onis ante absolutõnem ꝯfitentem corrigere debet ꝛ infor mare. ꝛ an attritꝰ vel ꝯtritus ꝓbare.

Quintum capitulum. quomodo penitentia sit iniungenda ꝛ qualiter contra recidiuũ remedia sint danda atqꝫ de ce lando confessionem.

Sextum capituluꝫ. qua forma vti debeat in absoluendo a peccatis a minori excõmunicatõne a maiori ꝛ ab alijs cen suris iuris.

Septimũ capitulũ. quomodo ꝯfessor infirmũ verisimiliter morituꝝ monere ꝛ expedire debet. ꝛ quomodo celari debꝫ ꝯfessio ꝛ eius circũstantie.

3 p[6]

Tercia pars continet q̃tuordecim capitula de ꝯfessi one sequentibus.

Primũ capitulũ. de causa quare oportet restituere. ꝛ qꝫ in septẽ casibꝰ non oportet restituere tpalia.

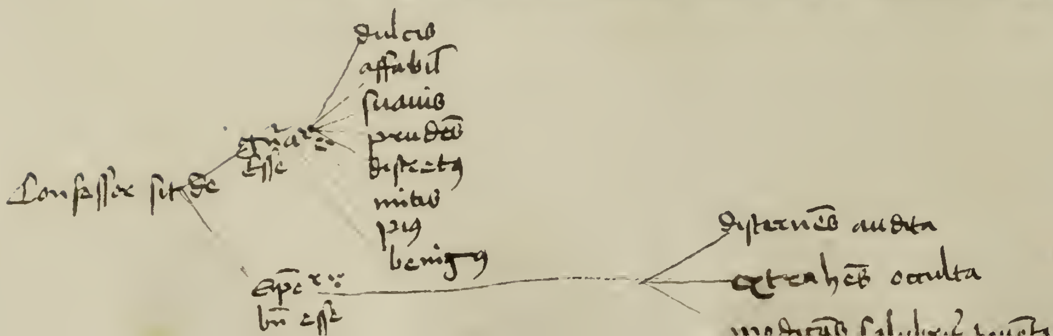
Secundũ capitulũ. quis restituere tenetᷣ. ꝛ declarantur versus de nouẽ ad hec obligatis videlicꝫ. iussio ꝯsiliũ con sensus pal. re. partici. ꝛc.

Tercium capitulum. qui teneantᷣ ad restitutõnem in spe ciali. p̃sertim quo ad raptores. spoliatores in fructibus. dammificãtes in bello vel guerra. dammificãtes in beneficijs ꝛ silibꝰ actibꝰ vel studijs.

Decimuūquartuȝ capitulȝ quomodo fieri debet restitutio circa lesionem virtutum ⁊ bonorum anime · de reuocantibus ab introitu religionis · de scandalizantibus · de seducente virginem ⁊ similib9 ·

De necessaria scientia cōfessori · de casibus episcopo reseruatis · tam a iure quam a generali consuetudine · quomodo peccet · qui inscius audit cōfessiones dormitans vel obaudiens · simimiliter quomodo peccet in audientia ↄfessionum · de differentia excommūicationis a iure lata ⁊ ab homine · Capitulū primū ·

Ro intellectu igitur dicendoꝝ · notat dominus Albertus super q̄rto · dis · xvij · ꝙ quedam sūt de bene esse ↄdictiones confessoris potius quā de necesse esse eiusdem · videlicet ↄtente in his versibus · Sit confessor dulcis affabilis atqȝ suauis · Prudens discretus mitis pius atqȝ benignus · sed vix vnquā inuenit talis · qui omnia hec in se habeat · Sunt autem differentie tres de esse confessoris · sine quibus sine peccato esse non potest · scilicet discernere audita · extrahere occulta · ⁊ medicare salubriter inuenta · Discernere audita fit per scientiam discernendi inter lepram et lepram · Extractio autem occultorum fit per discretiuam inquisitionē · Et medicatio inuentorum fit per discretam penitentie siue satisfactionis iniunctionem · Dicendum igitur ꝙ sacerdos non tenetur scire discernere · nisi in comuni sc3 que sint capitalia · et que mortalia in communi · et que venialia ex genere · ⁊ hoc leue valde est · Dubitatio enim que contingit inter sapientes · vtꝝ veniale aliquid sit vel mortale quod contingat ex delectatione morosa aduemente vel ex contemptu vel huiusmodi et non ex genere actus · Sciens ergo illa que dicta sunt sufficiens est · et reputatur ꝓ tēporis hui9 necessitate ad ↄfessiones audiendas ·

Sed bene puto q hec nesciens peccat mortaliter audien-
do confessionem · et eum instituens peccat adhuc plus q̄m
ipse · et permittens institutum ministrare · mortaliter pec-
cat si sua interest / tales prohibere · hec albertus · Addūt alij
ratōnabiliter · q confessor tenet' ita discretus esse · vt dif
ficilia sciat esse difficilia · nec procedendum in eis sine superio
rum consilio · vel auctoritate canonum · Ex quibus patet ·
q confessor tenet' multa in particulari scire · aut dubia in-
uestigare · videlicet casus reseruatos episcopo / et superiori-
bus censuras ecclesiasticas presertim excōmunicatōis ma
ioris · de quibus dicetur statim sequenti capitulo · Et pecca
torum quorundam differentias / et impedimenta matrimonij /
que reperies in nostro tractatu de lepra mortali · Sz que
ris qui et quot sunt casus epō reseruati · Respondet Bene
dictus · xj · in decretali inter cunctas · q q̄tuor de iure cō-
muni · et quinqz de ↄsuetudine approbata · Primus est pec
catum clerici · propter quod incurrisset irregularitatez · hoc
est ab irregularitate non potest absoluere · sed si currit in
peccatū quod ad episcopi auctoritatē pertinet tunc nec
ab irregularitate / nec a peccato potest absoluere / si autez
esset irregularitas · quam per peccatum incurrisset · quod
peccatum non est episcopo reseruatum · tunc laicū qui non
curare habet de irregularitate · a pctō pōt absoluere · Se
cundus casus est de incendiarijs · intellige ecciarum vel loco
rum religiosorum cimiterij · aut spacij priuilegiati in circui
tū eccie · tales eniz excōmunicati sūt maiori excōmunicatō
ne · et p epm possunt absolui · sed si de nūctiati a solo papa
possunt absolui · incendiarij vero aliorum sūt excōmunicādi
non excōmunicati · de hoc habes infra capitulo quarto ca
su · xj · Tercius casus est pctm p quo indicenda esset so-
lemnis penitēcia · que est imponenda propter peccatum enor
me et publicum quod ↄmouit totā ciuitatē · castrum aut
villam ut homicidiū · homicidium tamen voluntariū saltez
in germania hodie ↄiter ex ↄsuetudie ad papaz dirigit' ·

Confessor tenetur multa in particulari scire

Quartus est excommunicatus maiori excommunicatione ymo fratres presentati non debent absoluere excommunicatos per plebanos · pro furtis et perditis nisi de talium aut superiorum licencia speciali · Porro de consuetudine probata sunt quinque · Primus est de homicidio voluntario quod hodie ad papam de consuetudine dirigitur · Secundus de falsarijs · quia falsificantes literas pape sunt excommunicati · per papam absoluendi ut infra · capitulo tercio casu octauo · et capitulo sexto casu · xxvij · de falsificantibus monetam in francia qui sunt excommunicati ut infra capitulo sexto casu · xxvj alibi vero falsificantes monetam · et publica instrumenta ab episcopo absoluuntur · idem de falsificantibus literas capituli aut aliorum quorumlibet superiorum citra papam · et maxime monetarum quando est publicum · Tercius de violatoribus ecclesiastice libertatis seu emunitatis · violare autem ecclesie emunitatem est facere contra eius libertatem · ut qui in ecclesia aliquid facit videlicet rapiendo vel simile · et talis est excommunicatus · Similiter si quis per violenciam · multa mala committeret in ecclesia · diruendo altare · vel frangendo crucem · aut enormiter tractando eukaristiam vel similia · est de iure excommunicatus · ut infra capitulo quarto · casu vndecimo · Quartus est de violatoribus ecclesiarum et cimiteriorum · Et differunt violare ecclesiam · et violare ecclesie emunitatem · Nam violare ecclesie emunitatem · immediate descriptum est · sed violare ecclesiam · est ipsam frangere vel incendere · et talis est excommunicatus · vt infra capitulo quarto in casibus multis · Quintus est de sortilegis et diuinatoribus maxime cum sacramentis vel sacris · aut per aliqua pacta cum demonibus · aut etiam per aliquam artem suspectam · aut ab ecclesia prohibitam · puto nigromanciam · vel huiusmodi operantibus · precipue quando est manifestum · Et videtur quibusdam quod presentati fratres et curati de alijs sortilegijs leuibus · et muliercularum varijs et vanis obseruancijs possunt absoluere de his · vide · c · vj · casu · xxvij ·

Preter predictos tamen casus adhuc quilibet episcopus pōt in sua dyocesi sue auctoritati reseruare casus certos. Unde confessor omnino scire debet tales. et per ↄsequens statuta puincialia. sinodalia et ↄsuetudines de talibus preterea nullus curatus aut frater p̄sentatus inquantū talis habet in iuramentis aut votis dispensare. nec super irregularitatibus. similiter nec ab interdicto absoluere nec tota cōmunitate. vel in eisdem dispensare licz secundū quosdam. immo ut ex precedentibus videtur patere. a transgressione votorum potest absoluere. nisi sit casus reseruatus specialiter. Queritur hic quantū peccet qui absoluit aliquem a peccato. a quo non potest de iure. Respondet richardus in. iiij. dis. xviij. sic. absoluens aut hec facit ex ignorantia iuris. aut sciens ius facit hoc videlicet scit ius. q̄ hec sibi facere non licet. si secundo modo et hec facit ex deliberatōe mortaliter peccat. quia scienter et ex deliberatōne concessa. sibi abutit̄ potestate in preiudiciū anime illius. quem sic absoluit. et dat illi intelligere q̄ absolutus est in quo eum in errorem inducit. Unde super absoluentem cadit illa maledictō. deut. xxvij. Maledictus q̄ errare facit cecum in itinere. Si autē hec facit ex ignorantia iuris affectata. adhuc mortaliter peccat. Si vero ex ignorantia crassa. adhuc mortaliter peccat. quia ad officiū confessoris pertinet talia scire. aut superiorz consilium querere. que si nesciat confessor meretur maledictionem filiorum heli. de q̄bus. j. Reg. ij. dr̄ q̄ erant filij belial nesciētes dn̄m neqz officiū sacerdotum ad populū. Sed nunquid excusatur absolutus. Respondet idem de sic absoluente. et etiam sic absoluto tali absolutōni innitēti nisi per ignorantiam inuincibilem seu probabilem excuset̄. sicut laici ↄm̄uiter esse vident̄. dici potest de alijs illud. Math. xxv. Si cecus ceco ducatū prestet. ambo in foueaz cadunt. nec ille per ignorantiam excusāt̄ qui magis sollicitus est querere ↄsiliuz p emptione unius equi. vel bouis quam p anime sue salute.

Sed quid de ꝯfessore qui absoluit vbi non potuit secu=
larem· aut ex ignorancia vel ex verecundia· aut festinatō=
ne vel huiōi· et confessor postea experitur se errasse· nun=
quid secularis excusatus est· ꝛ coram deo absolutus: inte
rim quo tenetᷣ hoc seculari dicere· Respondetᷣ secundū om
nes ꝙ nescit, sed ꝯfessor non· Quid ergo faciet· cōtuli de
hoc cum multis notabilibꝫ doctoribꝫ theologie· maxime in
ꝯcilio bas· Quidaꝫ dixerūt ꝙ debet auctoritateꝫ a supio=
re impetrare· etsi sine magno scandalo fieri potest· vocare
non absolutum ꝛ sibi dicere· ac eum absoluere preauditū
in confessione· vel si magnum scandalū timetur· absentem
absoluat· si ab vltima confessione speratᷣ esse in gracia ad
huc· Aut ut alijs placuit· si magnum timetᷣ· vel notabile
scandalum· sūmo sacerdoti deo omittat· penitētiaꝫ solaꝫ cō
dignaꝫ sacerdos pro negligentia agens· presertim quan=
do multitudo sic est neglecta· vel multi coꝝ multū distāt
a loco vbi residet confessor· Quid etiaꝫ sentiendum est de
aliquo qui ꝯfitetur· ꝛ ꝯfessor eū non intelligit· aut ex dor=
mitatione· vel imperitia lingue· aut distractione nimia· vel
ex simili causa· Respondet Johannes de hertēberg· anti=
quꝰ doctor in quotlibetis suis· sacramētalis absolutio pre
exigit confessioneꝫ· ꝯfessio vero omnis importat reuelatō
neꝫ· que non potest esse sine relatōne vniꝰ· ꝛ perceptōne
alterius· cuꝫ ergo alteꝝ istoꝝ scilicet pceptio sacerdotis
deficiat in prefato casu· credo de illo peccato non esse con
fessioneꝫ· et p ꝯsequens nec impēdi absolutioneꝫ hec ille·
Sed istud videtᷣ debere intelligi· vbi obaudita sunt peccata
grauia· que de necessitate salutis sunt confitenda· non de
alijs que cadunt sub consilio· ꝛ vbi talia modica raro ob=
audiuntᷣ ab eo· qui alias nescit psonā· De pctōꝝ igitᷣ dif
ferentijs notandū· ꝙ quāuis ad vnguē oēs sciri distin=
guere non possint· nā delicta quis intelligit ait ꝓpheta· la
boret tn̄ ꝯfessor ne sciat q̄ntuꝫ pōt oīa pctōꝝ gn̄a ꝛ spēs
ꝯposse ut medicus peritissimus spiritualiū egritudinum·

Item qualiter homines diuersorum generum et statuum pec-
care solent. preterea sciat quedam. que eciam doctores propter
verecundiam non tradunt scripto tenus. propter euitandum
scandalum. alioquin quomodo poterit interrogare de vulneri
bus et ea medicare. circa peccata vero carnis inuestigāda
specialiter diligentiā adhibeat. ut de cauerna consciencie ver
mes anime queat educere. alias peccator periclitabitur. ve
recūdia aut ignorantia. et confessor cui cristus dedit pote-
statem. serpentes sine nocumento tollere. alias cum seruo
nequam de talento credito durā redditurus est rōnem. Que
igitur sint pctā mortalia omnia. repies in nro tractatu de le
pra mortali sub compendio de peccatorum differencijs in quinque
tractatibus. Durum autem valde est religioso qui excōmuni-
catum absoluit vbi non potest. quia senteciam excōmunicato
nis incurrit ut infra capitulo. v. casu. viij. vnde de casibus
vbi quis senteciam excōmunicatōnis incurrit. necessarium
est videre ymo nullus etiam auctoritatē habens aliquem ab
soluendi scdm thomā et richardum pōt aut debet a quocū
que peccato absoluere. nisi absolutō ab excōmunicatōne pre
cedat. Incidit autē quis excōmunicatōem. aut a canone
aut ab homīe latam. que iure due excōmunicatōes differūt
Sed simplex confessor curatus vel pñtatus. a neutra absoluere
pōt sine speciali commissione. nisi in articulo mortis. Est au
tē sentēcia excōmunicatōnis mortis ab homīe lata. que a iu
dice vel plato particulariter fertur. ut dum noiatim aliquis a
tali excōmunicatur pro contumacia. vel pro debitis vel pro furtu.
ut omis qui tale factū furtum vel huiōi omisit sit excōmu
nicatus. Et a tali excōmunicacōne scz homis. nullus pōt re
gulariter absoluere. nisi qui excōmunicauit. etiam post satisfa
ctionem. exceptis paucis casibus Sed excōmunicatio iuris est
que a iure fertur generaliter. cū scz aliqd statutū est gene-
rale. ut quicūque hoc vel hec fecerit. fit ipso facto excōmuni
catus. Et a tali pñt absoluē epus ordinarius scz vel supior que
ex priuilegijs aut officio hoc habet. nisi esset casus pape reseruatus.

De casibꝫ excommunicationis tangentibus fidem princi-
paliter. Capitulum secundum.

D ostendendū igitur in quibus casibus quis sentenciā excōmunicatōnis incidat ipso iure. Primo ponent' casus tangentes pācipaliter fidē. Secundo tangentes pācipaliter papā et ecclīam romanā. Tercio tangentes cleꝝ pācipalit' ꝛ emunitatē ecclīasticā. Quarto tangētes religiosos pācipaliter. Quinto tangentes oēs pāsertim seculares. de fide. ꝛ sacra scriptura. Primꝰ est de hereticis. ɔtinens quīqꝫ casus pticulares. Primꝰ est. cū quis incidit in heresim iā dāmnatā. ut arriani ꝛ silēi. vel cum nouā fingit. ut de hereticis caplo. excōmūicamꝰ. ꝛ caplo. ad abolendū qd intelligendū est scdm pe. de pa. in. iiij. dis. xviij. si in aliquo actu exteriori suū delictū manifestauerit. alias ꝑ solo actu interiori. quo tn̄ solo. homo est pfectꝰ hereticꝰ non incurrit. Secundꝰ casus. cum quis est credēs hereticoꝝ. idest qui habet fidem hereticoꝝ implicitā. vel explicitā reputans eos bonos. ꝛ habere bonā fidem. hi eni dicunt' credētes hereticoꝝ dicit. pe. pa. Terciꝰ qui defēdit hereticos seu defensator est hereticoꝝ. verbo scꝫ aut facto. Quartꝰ qui est fautor hereticoꝝ. Dicunt' aūt fautores hereticoꝝ tripliciter. Uno modo sola obmissione. sicut illi qui publica potestate fungerent'. eo ipso fauent hereticis qꝛ non fauent inquisitoribꝫ ɔsilio. et auxilio contr̄ illos. p̄uate vero psone. que nolunt indicare ꝫ celant. Alia fautoria est verbi excusando. sicut dicendo. isti hoīes non sūt tales quales dicunt'. ꝛ huiōi. p que simplices inducunt' ad amorē ipsoꝝ. ꝛ in odiū inquisitoꝝ. Tercia fautoria est facti. si quis alimoniā mittat vel liberet. ꝛ huiōi. Quintꝰ qui est receptator hereticoꝝ. qui scꝫ semel recipiūt. premissi omnes excōmūicati sunt per. c. vbi supra. Et quia in multis alijs casibus quis in heresim incidit. p̄sertim in duobꝫ nouiter determiatis. Id circo de eisdē. sīc de alijs iudicādū

est· vnus ponitur in cle· de sum̄a trini· c· vno· porro videli
cet qui ꝑtinaciter asse reret· q̄ aīa ratōnalis non sit forma
corporis hūani· iudicat̄ hereticus· Alius ponitur ibidem
in cle· de vsuris ex graui in fi· ꝯtra eum qui ꝑtinacit̄ asse
reret vsuras recipe non esse peccatū· qui etiam iudicatur
hereticus· Ergo in ambobus excōmūicatio incurrit̄· ꝛ in
fautoribus ꝛc̄· ut in p̄cedentib⁹· Secund⁹ casus p̄nci
palis est de sepelientib⁹ hereticos ꝛ eoꝝ fautores· de qui
bus· de hereticis capitulo· quicūq₃· lib· vi· includēs etiā
q̄nq₃ ꝑticulares articulos· nam sicut ibidē dicitur· Qui=
cūq₃ hereticos credētes receptatores· defensores vel fau=
tores eoꝝ scienter p̄sumpserūt ecclesiastice tradere sepul
ture· vsq₃ ad satisfactionem ydoneā excōmunicatōni se no
uerint subiacere· nec absolutōnis beneficiū mereant̄· nisi
ꝓpriis manibus publice extumulēt· et ꝓiciant huiōi cor=
pora damnatoꝝ· ꝛ locus ille ꝑpetua careat sepultura·
Tercius p̄ncipalis ponit̄ de hereticis· ut inquisitōnis· lib
vi· ꝛ sunt· ix· Prim⁹ est cont̄ vniuersas seculi potestates
dominos t̄pales· ac ꝓuinciaꝝ· terraꝝ· ciuitatū· aliorūq₃ lo
coꝝ rectores· quibuscūq₃ dignitatib⁹ vel officiis vel nomi
nib⁹ censeant̄· ꝛ eorundē baiulos seu officiales· qui dyo
cesanis episcopis· vel inquisitorib⁹ heretice p̄uitatis non
paruerint· in hereticoꝝ credentiū receptatoꝝ fautoꝝ·
et defensoꝝ eoꝝ inuestigatōne captōne ac custodia dili=
genti cū ab eis fuerint requisiti· Secundus si prefatas
personas pestiferas in potestatem vel carcerē episcopoꝝ
seu inquisitoꝝ· vel ad locum de quo ipsi mandauerunt·
vel aliquis ex eisdem infra eorūdem dominoꝝ potestatum·
vel rectoꝝ districtum non duxerint vel duci fecerint sine
mora postquam fuerint requisiti· Tercius si de heresi a dy
ocisano episcopo vel inquisitori seu inquisitoribus cōdem
natos prefatis· domini temporales siue rectores seu offici
ales eoꝝ· sibi relictos statim non receperint· et imediate
animaduersione debita non punierint· Quart⁹ cont̄ eos

g⁹ sepelientib⁹ hereticos ꝛ eoꝝ fautores

dominos et potestates rectores eorūq; officiales. si de cri
mine heresis cum mere sit ecclesiasticum cognouerint vel
5 iudicauerint. Quintus si captos p eodem crimine absq; di
ctorum episcoporum seu inquisitorum aut saltem alterius eorū=
6 dem licencia vel mandato a carcere liberauerint. Sextus si
execusatōem sibi p huiōi crimīe a dyocesano seu inquisito
ribus. vel inquisitorie iniūctā pmpte p ut ad suū spectat
7 officiū non adimpleuerint. Septimus si dyocesani aut inq̄
sitorum iudicium sententiam seu pcessum. directe vel in dire=
8 cte impedierint. Octauus si prefato fidei negocio dyoce=
sano episcopo vel inquisitoribus incūbenti se opponere pre=
9 sumpserint. vel ipsum aliq̄tenus impedire. Nonus contra
illos qui scienter dederint auxilium cōsilium vel fauorem.
10 Predicti enim omēs ipso iure sunt excōmūicati. Decimus
secundum sūmam sūmarum ponitur ibidem. capitulo statuta
lib. vi. videlicet. Quicūq; post inhibitōem sibi factam pre
ter licenciam inquisitoris seu ordinarij patefecerit deposi=
ciones testiū pdictorum. super heretica prauitate nisi īmine
ret piculum publicatōnis. Quartus pñcipalis est eti
am de inquisitoribus. et eorum officio. in cle. de hereticis. ca.
j. otinens tres casus. et sunt omēs pape reseruati. vbi sic
dicitur de inquisitoris officio et inquisitoribus. Nā si odij
gracie vel amoris lucri. aut comodi tempalis obtentu cō
tra iusticiam. et ↄsciētiā suam inquisitores videlicet vel eorum
substituti obmiserint contra quenq̄m pcedere. vbi fuerit
pcedendum super huiōi prauitate. Ecce vnum casū aut
obtentu eodem prauitatem eandem. Ecce secundū vel im=
pedimentum officij sui alicui imponendo cū super hoc quo
modo psumpserit vexare. Ecce terciū. Episcopus aut su=
perior suspensionis ab officio per triēnium. Alij vero exco=
mūicatōnis sentenciam eo ipso incurrāt. Dicit tamē. joh.
an. super verbo obtentu vbi ergo non per alterum pdictorum.
sed forte timore. vel pter vitandū scandalum hoc obmit
teret non est locus pene. Quintus principalis ponitur

ibidē.c.ij.ꝛ est duplex. Primꝰ contra inquisitores qui ꝑtextu officij inq̄sitōis q̄busuis mōis illicitis ab aliq̄bꝫ pe cuniā extorquēt. Secōus cont̄ eosdem.q̄ scienť attēptant ecclesiaꝝ bona ob clericoꝝ delictū ꝑdicti occasione offi cij fisco etiam ecclesie applicare. ¶Sextus casus p̄ncipa lis est cont̄ scismaticos.ꝛ comp̄hendit tres. Primus qui scisma ɔtra ecclesiam romanā. Secundꝰ cont̄ adherētes eisdem. sunt enī oēs excōicati. vij.q.j. Nouacianus ext̄ e.ti.ad suscitādos. Terciꝰ cōtra illos. qui vtūť scie ter ordinatōnibus.ꝛ alienatōnibus a scismaticꝭ factis cū hoc eis adherere.ꝛ fauere videantur. ut sic intelligať il-lud extra de scisma.c.j. Quicūq; retinuerit.res ecclesia-sticas p scismaticos. seu p laicos alienatas nec eas ecclesie restituerit absq; onere. ext̄ de scisma.c.j. ¶Septimus p̄ncipalis est cōtra sarracenos triplex. Primus qui cont̄ cristum.vel populum cristianum. sarracenis arma.ferrum vel ligamina deferunt galearum.seu quodcūq; subsidium. consiliū seu auxiliū eis prebens. seu cum eis mercemonia faciens tempore guerre inter ipsos ꝛ nos cristianos. Se-cundus qui galeas eis vendunt et naues. Tercius qui in piratis sarracenoꝝ nauibus contra cristianos gubernatō-nis exercent officium.vel machinis.aut quibuscūq; alijs aliquod eis impendunt consilium vel auxilium.in dispen-dium terre sancte vel cristianoꝝ.extra de iudeis ita quo-rundam.ꝛ.c. ad liberandum. Item in ɔstitutōnibus seu extrafagantibꝫ. Joh.xxij. Copiosus in mīa dominꝰ dici-tur. Quod si quis arma.equos.ferrū.ligamina.victua-lia.et alia quecūq; ꝓhibita.in alexandriam.vel ad terram egipti. seu ad terram granate.ꝛ ad sarracenos ibi existen tes deferre. aut eis auxiliū ɔsiliū. vel fauorē directe glo sa. ut a tali impugnatōne desisteret. vel indirecte secrete vel publice ꝑstere ꝑsūpserit excōicatꝰ est in ip̄o facto.

De casibꝫ excōicatōnis romanam curiam ꝛ papam con cernentibꝫ p̄ncipaliter. Capitulū tercium.

Alius vero ecclesiam romanam curiam eius seu papam tangentes sūt isti· Primus si quis dicat romanaȝ ecclesiaȝ non esse caput· ⁊ ei tanquam capiti noluerit obedire· et sic dicat eam non posse condere canones· talis est tanq̄ꝯ hereticus ipso iure excōmūicatus· xix· d· nulli fas· Secundus pn̄cipalis habens tres· Primꝯ est· si quis in papam electus· a paucioribus quaȝ a duabus partibꝫ cardinaliū presumpserit ꝯsentire· ⁊ gerere se ꝓ papa· Secundus si quis de tercie partis nomiatōne confisus· nomen sibi pape presūpserit vsurpare· Tercius qui talem in papaȝ receperit· extra de elec· c· licet· xxiij· di· c· in nomie domini de quo plenꝯ extra de elec· c· licȝ· § Si quis autē· Terciuꝯ pn̄cipalis qui papatu vacante alicui de cardinalibꝫ ꝓ facienda pape electione inclusis ut iuris est· scripturā vel nunciū miserint· aut cum ipso secreto locuti fuerint· vel cuȝ tali cardinali sic incluso ꝓ electione loquens· nisi vocaret de consensu oīm cardinaliū imbi presentium· extra de elec· vbi piculum· § nulli· li· vj· Qui autē in isto casu recipit ex eis litteram· videt participare in crimine criminoso· et sic excōmūicatus perdit vocem· quousqȝ a sūmo penitētionario· vel toto collegio absoluatur· dicit pe· pa· Quartus pn̄cipalis est contra dominos rectores officiales ciuitatis illius in qua electio romani pontificis imminet facienda ⁊ celebranda· si ea que de inclusione ⁊ artatōne cardinaliū sunt per dominū papam Gregoriū decimum statuta plene ac inuiolabiliter sine dolo et fraude non fecerint obseruari· vel si cardinales vltra quam statutū est p̄sumpserint artare· vel si fraudem in p̄missis vel circa p̄dicta cōmiserint· extra de elec· c· vbi· § p̄terea· li· vj· Tales eniȝ omnes in isto casu contenti sūt excōmūicati· similit̄ qui in sequenti casu ꝯtinentur· ⁊ ciuitas subiacet ecclesiastico interdicto· Quintus casus pn̄cipalis ibidem· si super taliter obseruandus statim audito summi pontificis obitu·

coram clero et populo ciuitatis illius · ad hec specialiter
conuocandis corporale non prestiterint iuramentū · Sex-
tus pricipalis est de bono regimine vrbis · ad tuitionem li
bertatis romane ecclesie · et est qdruplex · et omes sunt pa
pe reseruati · Primus est cont illos qui in senatorez · capi
taneū · patricium · aut rectorez seu romane vrbis regimē ·
vel officiū aliquez nominant · eligunt vel assumūt potentē
notabilis eminētie de roma · vel de strictu non existentē Se
cund9 qui contra huiōi nominatos · electos · vel assump-
tos · si tali nominatōni vel electioni vel assumptōni assense
rit · aut de seipsis quomodolibz intromiserint · Terci9 con
tra obedientes · et intendentes eisdem : Quart9 cont dan-
tes ipsis nominatoribz · electoribz · assumptoribz · aut no-
minatis · electis vel assumptis · auxiliū · consiliū · vel fauo-
rem · publice vel occulte · Et sunt omes qtuor casus pape
reseruati · Septim9 casus pricipalis est cont illos cle
ricos · qui sponte et scienter participant cum excōmunica-
tis a papa · recipiendo in diuinis officijs · et in eodem addit
sūma sūmarū · extra de sen · excom · significauit · Sed intel
ligitur dicit · pe · pa · de excōmunicatis nominatim · et de cle
ricis qui eos recipiūt in suis officijs · secus forte de laicis
qui alias audirent missam cum eis · de hoc vide sequenti · c ·
vij · et infra · c · vj · casu · xviij · Octauus principalis est
de falsarijs · continens duos · Primus cum quis per se vel
p aliuz falsat literas domini pape · cum fautoribz et defenso
ribus suis · Secund9 cum quis scienter vtitur literis apo
stolicis etiam ab alio falsificatis · extra de crimine fal · c · ad
falsariorū · et · c · dura · Itē quando casu ad eum litere false
peruenīunt nisi infra · xx · dies · destruat vel resignet · non tra
dendo tradenti · sed iusticie · tuci9 tamen est sibi destruere ·
Qui autem vtit ignoranter falsis · nisi prius aptis illis vi
deri fecit · p sciente habetur · ut ibidem in glosa dicit · Di
cit autē hostien · sic · Hodie pceptū est q in lris domini pa
pe · nec in magno · nec in modico audeat qs manū appone-

etiam literam aliquam· vel punctuz aliquez corrigendo ex ceptis officialibꝰ quibꝰ hoc est cōmissū· aliquando manuz apponens· ex canone lato in curia ipso facto senteciam ex cōmunicatōnis incurrit· que non potest citra sedez apostolicaz relaxari· Secus autē est de literis alijs· quibuscumqz etiam legati aut sūmi penitencionarij· Et multo magis de literis p̄latoꝝ· nisi ꝙ quidā in sinodo excōmunicāt falsificantes lr̄as suas· et sic incurrūt falsificantes infra dyotesim·

Nonus p̄ncipalis est de cardinalibꝰ romane vrbis· continens tres casus· in p̄mis duobꝰ est papalis reseruatio· Primꝰ est cont̄ illum· qui sancte romane eccl̄ie cardinalē hostiliter fuerit insecutus· vel pcusserit· aut cepit· vel mandauerit· aut socius fuerit facientis· Secundꝰ contra illū qui tale factū ratum habuerit· aut ꝯsiliū dederit vel fauorem· aut postea receptauerit· vel defensauerit scient̄ huiōi malefactorem· Tercius si p̄nceps· ꝯsul· senator· vel alius dominꝰ siue rector seculariū· qui non facit penas legales· seu ipsam ꝯstitutōem obseruari· contra tales infra mensez postq̄m huiōi delictum p̄uenerit ad eoꝝ noticiam· ext̄ de penis· c· Felicis li· vj·

De casibꝰ cleꝝ ⁊ emūitatē eccl̄iasticā tangētibꝰ· caᵐ· iiij·

[T]Angentes autē cleꝝ principalit̄· et emūitatez ecclesiasticaz sunt isti· Primꝰ est de violentantibus clericos vel religiosos· et est multiplex· Primꝰ si quis in clericū· vel p̄sonaz religiosam manꝰ iniecerit violentas vel temerarias· xvij· q· iiij· Si quis suadente dyabolo extra de sen· ex· c· parochianos ⁊ c· cōtingit· ⁊ est pape reseruatꝰ· Si lesio sit enormis· iniuria· Est autē enormis· quando ad mutilatōnem membri seu ad effusionez sanguinis· scz per vulnus illatū p̄cessus fuerit· aut si in episcopū· abbatez p̄priuz manꝰ violenta iniecta sit· extra de sen· ex· cū illoꝝ· Dicit eniz speculator ꝺ officijs· lega· ꝟ· lxviij· papa solꝰ absoluit occisores clericoꝝ· vel si alias lesio sit enormis· Jn leui autez ep̄us

et in graui legatus · ac in maiori secundū suū priuilegiū habet tamē ille casus multas exceptōnes · Secundus cū quis potest defendere clericū a violenta manuū iniectione et non defendit · quod qliter intelligi debeat illud quod notat · e · ti · qnte · Vnde casus ille intelligitur de illo · qui ex officio tenet a violentijs defendere · et non facit cū possit · vel de illo qui non phibet · quando pter se illud fit vel eius nomine · vel qui solo verbo posset impedire et vult · cōplacens sibi in illo malo · Tercius qui nec manum inicit · nec in hoc ōsentit · ipsum tamen clericū captum vel inuitum detinet · ponendo ei custodes · vel intra domū aliquam reclu dendo vel includendo de · sen · ex · e · ti · nuper · Quartus de illo qui per se non pcutit vel detinet · sed mandat hoc fieri · et per aliū fieri facit · e · ti · mulieres · Quintus est de illo · q ut clericus verberat vel detineat causam pstat ōsilium vel iuuamen · vt pbatur de homicidio sicut dignum · et notat de sen · ex · mulieres · Sextus de illo · qui non mandat vel facit iniectionem · tamē suo nomine factam · et post factā ratam habet · vt eadem ti · cum quis · Secundus pncipalis secundum sūmam sūmarum est duplex · Primus abstrahens aliquē violenter de ecclesia ad eam fugientem · xvij · q · iiij · diffinimūt et · c · sequenti · Secundus grecus rebaptizans scienter baptizatum a latino · vel lauans altare tanqm maculatum · in quo latinus celebrant · ext · de bap · c · vlti · de iure enī ecclesia grecorum · subiecta est romane ecclesie xxiiij · q · j · rogamus · Tercius pncipalis secundū eandē sūmam · aufferentes oblatōnes de altari · quidem tamē dicunt q sunt excōmunicandi · x · q · j · sanctorum et · c · sequēti et · c · quia sacerdotes · Quartus pncipalis habet qtuor casus · Primus cont etiam exemptos · quicūq scienter in casibus non pmissis · defunctos sepeliūt in cimiterio tēpore interdicti · Ecce primum · vel qui scienter sepeliunt excōmunicatos publice · Ecce secundum · vel qui sepeliunt nominatim interdictos · Ecce terciū · vel manifeste vsurarios

Ecce quartuz· vel ipso facto excommunicationez incurrãt
a qua non absoluent̄ nisi pri9 ad arbitriũ dyothesani epi
scopi satisfactionem ꝯpetentē exhibuerint eis·quib9 pre
missa fuit iniuria irrogata·non obstante ꝑuilegio exem=
ptõnis quocũqꝫ in cle· de sepul·cos· Quint9 pñcipalis
si sup beneficio contra ipsius possessorem·qui triẽnio non
possedit·in petitorio vel possessorio vna diffinitiua fertur
in curia·etiam si nulla fore dicat̄ ipsius beneficij sequestra
tio p loci·ordinarium fieri debet·qm̄ impediens vel seque
stros fruct9 occupans·cõmunicat9 est in cle· de seques·
pos·ꝛ fruct· Sextus pñcipalis tangit·tam religio=
sos q̃m clericos·Primus est cont̄ religiosas psonas ex=
euntes ad audiendũ leges vel phisicam·nisi ad claustruꝫ
redierint infra duoꝝ mensiũ spaciũ·Secund9 contra ar
chidiacones·decanos·plebanos·ꝓpositos et alios cleri=
cos psonatus habentes· necnon p̄spiteros·nisi a legibus
vel phisica audienduꝫ infra spaciũ destiterint supdictum·
Isti duo casus implicãt multas psonas·quia om̄es religi
osos ꝓfessos·Secundo om̄es clericos in dignitate eccia=
stica ꝯstitutos·etiam si non sint sacerdotes·nec curaꝫ ani
maꝝ habeãt·Tercio omnes sacerdotes cuiuscũqꝫ status·
Quarto plebanos qui habent curam aĩaꝝ·Quare collegi
um etiam si non sint sacerdotes qui exeũt ad audiẽduꝫ le
ges vel phisicam·nisi infra duos mẽses resipiscãt·non au
tem simplices curatos·nõ sacerdotes includit·si autem in
camera secrete audirẽt·quia ꝯtra mẽteꝫ facerẽt·inciderẽt
Vñ ꝛ qui etiam sic audire volũt·a papa hoc impetrẽt.
ꝛ idem·si ẽiꝫ p se pñcipaliter ibi studerẽt·c·sup specula·
ne cle·vel mo·secu·nego·se imisce· Septim9 pñcipalit̄
ꝯtinet plures casus·Prim9·cleric9 carnalr̄ cognoscẽs cõ
cubinaꝫ suã publicaꝫ excõmunicataꝫ·ꝓ eo ꝙ ipsa non rece
debat ab illo clerico ꝯcubĩario suo·extra de sen·ex·c·si cõ
cubine·Secund9 ꝯtinẽs multos est gñalis·ꝙ qñ q̃s par
ticipat in crimie criminoso·ꝑpter suũ crimẽ excõmũicato·

de sen·ex·c·nuper ꝛ si concubine·sed hic diuersa diuersoꝝ est opinio in hoc·ꝙ quidam dicūt intelligi de sentēcia hominis non canonis·alij vero dicūt·ꝙ intelligit᷑ de sentencia iuris non homīs·exigitur autē ut coopet᷑ illi crimen ꝓpter quod est sentēcia lata·Tercius cōicans scient᷑ cum excōmunicato·qui cum pticipib⁹ est excōmunicat⁹·ext̄ de sen·ex·c·qđ in dubijs·§·vlt᷑·ꝫ hodie pticipantes sūt nominatim monendi·anteq̄m incurrant excōmunicatōem maioreꝫ·extra·e·ti·cōstitutōnuꝫ·li·vj·de his etiaꝫ duab⁹ casibus vide infra videlicet·c·vj·casu·xviij·ꝛ p̄cedenti·c·ca·vij·

Octau⁹ pn̄cipalis·grec⁹ ab ep̄o latino deputat⁹ tanquam vicarius ꝑplo greco·ꝛ eidem ep̄o latino inobediens extra·de offi·c·q̄m in plerisq;· Nonus pn̄cipalis·ep̄s ordinans clericū alterius dyocesani·absq; eius dyocesani licentia: tam ordinans q̄m ordinat⁹ est excōmunicat⁹·vij dis᷑·si quis fuerit·ꝛ·c·clericus· Decimus pn̄cipalis contra eos qui ꝓcurant ꝙ cōseruator p̄uilegioꝝ suoꝝ·se scienter intermittit de alijs q̄m de manifestis iniurijs et violentijs·seu ad alia que iudicialem indaginem exigunt·suam extēderint potestatē·extra de offi·de le·c·hac cōstitutōne·§·ut autē·li·vj·hanc cōstitutōem dicit pe·pa·habēt timere vel pauere scolares·paris᷑·qui sepe priuilegijs abutunt᷑·hoc autē non habet locū in illo qui tantū est cōseruator·sed iudex in non manifestis· Vndecimus pn̄cipalis est de sacrilegijs duplex·Prim⁹ cont̄ incēdiarios ecclesiaꝝ·Secundus contra effractores eccīaꝝ·ꝛ in vtroq; casu incidit quis in excōmunicatōem·Sꝫ si fuerint denūctiati seu publicati p solum papaꝫ absoluūtur·extra de sen·ex·tua ꝛ·c·cōquesti·Dicit᷑ autem dicit·pe·pa·incendiari⁹ qui dolo malo hoc facit·non qui p culpam candela cadente iacens in eccīa ipsaꝫ incendit·non autē alias incendiari⁹ nisi loci sacri incidit·Qui autē in guerris monasteria vel ecclesias succendunt·non euadunt nisi in castellari essent·et inde aduersarij iniustū guerraꝫ facerent quāuis

hoc sit dubiuz · quia delictum psone non redundat in dam
nuz ecclesie · Qui autē ecclesias ⁊ monasteria demoliti sūt
timore hostiū · ne p illa sibi nocerēt non excusant · similit
effractor si frāgit aliquid quod sit ecclesie · ut altare cru
cem ⁊ huiōi · naz etsi archam plenaz depositis ibi frāgat ·
etsi asportet non incidit in istam sententiaz · quia non fran=
git nec incendit ecclesiam sed in ecclia · secus si oblatōnes
de altari recipit · de quo sup habes in tercio casu · Duo=
decimus pñcipalis est cont scolares vel magistros bonomē
ses quoꝝ qui oducit domū ante tempus finite locationis
quaz in habitat · vel hospitez alloquens iniquissimo irrequi si
to · dicit glosa · ꝙ non est extendendū ad scolares aliaꝝ ci=
uitatū · de locato ⁊ oduc · c · j · quod dicitur · Tredeci
mus pñcipalis · doctor vel magister qui scienter legerit le
ges vel phisicam alicui religioso · habitu suo dimisso · aut
in scolis suis psumpserit retinere · extra · ne cle · vel mo · c ·
vt piculosa · li · vj · Decim9 quart9 pñcipalis · psona ec
clesiastica inferior epo · locans domuz alicui alienigene ut
ibidem publice vsuras exerceat · aut alias huiōi vsurariuz
habitare pmittat in terris suis · extra de vsur · c · vsuraꝝ ·
li · vj · Continet ergo tres casus secundū pe · pa · Primus
est contra psonas ecclesiasticas epis inferiores · que alie=
nigenas et alias non oriundos de terris eoꝝ publice pecu
niam fenebrē exercentes vel exercere volentes · ad hoc do
mos in terris suis oducere vel oductas habere · aut alias
habitare pmittūt · Secund9 est cont illos · qui ad fen9
exercendū vsurarios manifestos · de terris suis non expel
lunt · Tercius est cont illos · qui ad fenus exercendū do
mos illis locant · vel sub alio titulo quocūqꝫ ocedunt · pso
ne eniz singulares excōmūicationis · ⁊ vniuersitas interdi
cti sentēciam incurrūt · quā si per mensez animo sustinuerūt
in durato ⁊c · Hic tñ intelligendum subdit pe · pa · ꝙ soli
clerici inferiores epis incidunt · laici vero sūt excōmunicā
di · Itez requirit ꝙ ille sit alienigena ⁊ public9 vsurari9 ·

Decim⁹ quint⁹ principalis · qui in ciuitate vel dyocesi alteri⁹ vicarie siue p̄sulat⁹ officiū exequēdo se ingerit ꝯt̄ formā decreti · de officijs ordinis q̄ in plerisqꝫ raro h̄ casus accidit · vn̄ si q̄s inuito ep̄o ep̄alia vellet exercere · vel cru cē ferre ext̄ ꝓuinciā videt̄ incidere · Decimus sext⁹ p̄nci pal' est ꝯt̄ illos q̄ ad dirigēdas moniales in suis electōibꝫ euocant̄ nisi ab his abstineāt ipi sic vocati · p̄ q̄ int̄ eas su per faciēdis electōibꝫ oriri possit discordia · ext̄ de elec · c indēpnitatibꝫ li · vj · Et dic̄ pe · pa · Nota q̄ in hūc casū inci dit aduocat⁹ · q̄ amore lucri studet appellare ꝯt̄ canonice electā · sec⁹ si bono ꝯsulat · Decimus septim⁹ p̄ncipalis ꝯtin3 tres casus · Prim⁹ est ꝯt̄ illos q̄ ꝯstitutōe3 Nicolai iiij · de vbo4 sigficatōe exijt li · vj · factā de intellectu ꝛ ex= positōe regule bti francisci frm̄qꝫ mio4 approbatōe alit̄ q̄ ḡmaticalit̄ exponēdo glosare p̄sūpserint Joh · an · dic̄ · pu to q̄ necesse sit ipedimētu3 p̄cedere ꝛ mōitōe3 seq̄ · Secd⁹ ꝯtra doctores seu lectores q̄ docuerīt in publico ex certa scia ꝛ deliberate intellectu3 p̄uantes ꝯstitutōis ip̄ius · Ter ci⁹ ꝯt̄ facientes ꝯmmu scripturas siue libellos · ac ex certa scia ꝛ deliberatōe det̄mināntes in scolis · seu p̄dicātes ꝯt̄ ea q̄ in ꝯstitutōe ꝯtinētur p̄dicta · Notādu3 tn̄ q̄ joh · xxij · in ꝯstitutōe Quia nōnunq̄ sentēcias ꝛ penas latas ꝯt̄ glo satores Nico · iiij · Exijt q̄ seminat suspēdit vsqꝫ ad aplice se dis bn̄placitū · p̄ hm̄oi tn̄ suspensionē non intēdit dare li= cenciā3 docēdi · scribendi · det̄mināndi · p̄dicandi · aut p̄ue lo quēdi ꝯt̄ regula3 ipo4 frm mio4 publice vel occulte · Decimus octau⁹ p̄ncipalis est in ꝯstitutōe Joh · xxij · Su scepti regiminis talis · Si q̄s de fructibꝫ bn̄ficij de quo debē tur p̄mi anni vel alteri⁹ fruct⁹ fabrice vel eccl̄ie alicui · vel p̄sone vltra portōe3 p̄ dn̄m Johannē papa3 taxatā p̄cep rit · ac illi ad quē ptinet non restituerit infra mēse3 cū effe ctu · Si sit ep̄us vel sup̄ior ab ingressu eccl̄ie · ꝛ pontificali bus est suspensus · Si autē capitulū vel vniūsitas vel col= legiu3 sit donec p̄dicta integralit̄ restituerint interdicta ·

Si vero singularis psoña eccłastica vel mundaña hoc fecerit· excōmūicatōis sentēciaʒ incurrit ipō facto· a q̄ nisi restitutōe p̄missa p̄terq̄ in mortis articulo minime absoluat᷑·

Decim⁹non⁹ p̄ncipalis duos hʒ· Prim⁹ si q̄s epoꝝ vt sup̄ ad curiā romonā palā vel occulte venerit· ꝛ absqȝ licēcia dn̄i pape de curia recesserit· excōmūicat⁹ est ipō facto· Scd̄⁹ si q̄s ep̄m vt sup̄ apud sedē aplicaȝ latitātēȝ scienꝰ receptauerit vel idē receptatōeȝ ꝛ aduentū illoꝝ ɔfestim dn̄o pape vel alicui p quē h̓ ipm ad ei⁹ credi derit deduci noticiā maifestare non curauerit excōmūicat⁹ est ipō facto· Isti duo casus habent᷑ in ɔstitutōib⁹ ioh̄·xxj· Est p̄latoꝝ ꝛ·c· et si doceat· Vicesim⁹ casus p̄ncipal' h̄t᷑ ex ɔcilio ɔstātiēsi ɔfirmat⁹ p martinū ibidē in bulla· mltō ɔt in h̓ v̄ba· ordinati symōiace ab executōe suoꝝ ordinuȝ sūt eo ipō suspēsi· Electōes aūt postulatōes ɔfirmatōes ꝛ q̄uis ꝓuisiōes symōiace ecc̄iaꝝ· mōasterioꝝ· dignitatū psonatuū· officōꝝ ꝛ bn̄ficioꝝ eccłasticoꝝ q̄rūcunqȝ facte nulle sūt ipō iure· nullūqȝ p illas ius cuiq̄ acquirit᷑ nec ꝓmoti ɔfirmati· aut ꝓuisi faciūt fruct⁹ suos· ȝ ad illoꝝ restitutōeȝ tanq̄ iniq̄ oblatoꝝ pcipiētes tenent᷑· ꝛ dantes ꝛ recipiētes ipō facto sentēciā excōmūicatōis incurrūt· etiā si pōtificali aut cardialat⁹ p̄fulgeāt digtate· Vicesim⁹p̄m⁹ h̄t᷑ ex ɔcilio bas̓· sessioē· xij· Sic instruēdi· symōiace electi scȝ in pōtifices vel in abbates· ꝛ q̄ huiōi symōiacē electōis pticipes fuerit clicqȝ eligētes ꝛ ɔfirmati in horrorē tāti c̄mis penā ipō facto excōmūicatōis incurrūt nec a tali reatu ꝛ excōmūicatōe electi ꝛ ɔfirmati absolui pn̄t· nisi ecc̄ijs ꝛ digtatib⁹ ad q̄s turpit᷑ assūpti sūt libere resigꝰuerint· ꝛ ad eas obtinēdas q̄s nephario ingressu adepti sūt ꝑpetuo reddant᷑ inabiles·

De casib⁹ tangētib⁹ p̄ncipaliter religiosos ꝛ religiosas· Capitulū quintū·

Nunc numerandi sunt casus qui tangunt religiosos p̄ncipl̄r qui sūt isti· Prim⁹ p̄ncipal' est contra religiosos ordinum mendicantium

adinuentorꝝ post ↄcıliū gn̄ale Innocencij · quorꝝ etiā re=
ligiones fuerūt p sedē aplicā ↄfirmate · q̄ pꝰ ↄcıliū lug=
dunense dn̄i Gregorij · x · aliquē ad eorꝝ ꝓfessionē admise
rūt · aut de nouo domū · aut aliquē locū aq̄siuerūt · vel do
mos seu loca q̄ hn̄t alienauerūt absq; sedis aplice licencia
spēali ext̄ d reli · domi · c · religionū li · vj · Scdꝰ pn̄cipa
lis duos ↄtinēs ext̄ ne cleri · ut piculosa li · vj · Primꝰ re
ligiosus q̄ in scolis seu alibi temere hītū sue religionis di
mittit · ex h̄ p;; apostatātes a religiōe esse excōmūicatos
ymo dic̄ pe · pa · Si religiosus hītū dimittit ex turpi cau=
sa · ut de nocte ad eundū ad lupanar incidit · secꝰ aūt si ha
bitū non dimittit · ſ; intꝰ abscōdit ꝛ alio tegit ne agnosca
tur · maxie si ꝓpt̄ bonam causā h̄ facit utputa · q; eq̄tat ꝛ
non vult agnosci cuiꝰ religiōis sit · dū tñ sit hītꝰ religi
osus · q̄ aūt metu latronū dimittit non temē dimittit · nec
excusant̄ qui hītū mutāt in scolis ut religiosi non appa=
reant · q̄ aūt iocosa leuitate dimittit ad horā ut currat vel
lapidē ꝓiciat non incurrit · q; non est verisil'e h̄ intendisse
ↄditorē canōis in q̄buscūq; minucijs quē incidere in tales
laqueos · Scdus est ↄtra religiosos q̄ accedūt ad quecūs
studia lr̄arꝝ · nisi a suo p̄lato cū ↄsilio sui cōuentꝰ vel maio
ris ptis eiusdē ↄsilij eundi ad studiū licēcia p̄niitꝰ sit con
cessa · q̄d intelligendū est qn̄ vadit ad scolas ext̄ patriam ·
non aūt de scolis eiusdē ville oportet ↄuentū ↄuocari · ſ; ab
batis licēcia sufficit · Itē intelligit̄ de illis q̄ actu resident in
ↄuentu · nā p̄ores q̄ sunt ext̄ · de licēcia soliꝰ abbatis pn̄t
ire ad scolas · Terciꝰ pn̄cipalis ↄtin; q̄tuor casus ꝛ in
eisdē religiosi ḡuantes vel fraudātes decimas ecc̄iarꝝ circa
eas debitas siue req̄siti p illos quorꝝ interest non desistūt in
fra mensem vel de vsurpatis vel retentis infra duos meses
non fecerint emendā · suspensi sūt ab officijs administra
tōibꝫ et beneficijs · et talia non habētes sūt excōmūicati ·
Vn̄ p̄mꝰ casus est ꝙ religiosi q̄ noualiū aut alias decimas
ecc̄ijs debitis · ad eos ex aliq̄ causa legittia non spectātes

appropriare sibi presumpserint· aut exquisitis fraudibus siue coloribus vsurpare· Scdus seu q̃ aĩalibus familiariũ et pastoꝝ suoꝝ vel alioꝝ etiaʒ aĩalia ipa eoꝝ gregibus imiscẽ tiũ· Tercius seu q̃ de aĩalibus q̃ in fraudeʒ ecciaꝝ in pluribus locis emũt empta· q̃ tradũt venditoribus vel alijs ab ipsis tenẽda· Quartus seu q̃ de terris q̃s tradũt alijs excolẽdas decimas solui eccijs non pmiserit aut ꝓhibuerit· nisi post reqsitõeʒ ut sup̃ dictũ est de deci· c· j· in cle· Quartus pñ cipal' de statu cler̃· c· j· §· Quia vero· duo ponunt̃ Prius ne monachi aut reglares canõici ad mĩstratõeʒ aliq̃ non hñ tes· ad curias pñcipuʒ absq̃ spẽali p̃latoꝝ suoꝝ licencia se oferre p̃sumãt· qd si ut suis p̃latis ꝛ monasterijs dam nuʒ aliqd inferãt ad dictas curias se oferre p̃sumpserint excõicatõis senteciaʒ eos incurrere volũt ipo facto di cit textus· Vident̃ ergo ad hãc excõicatõeʒ incurrẽdaʒ duo necaria scʒ ut curiã intuerit· ꝛ q̃ causa dãnificãdi mo nasteriũ vel p̃latũ ex solo igit̃ exitu claustꝝ ob hãc causã non ligatus est· Scdus casus de monachis infra septũ mo nasterij· sine licẽcia abbatũ suoꝝ arma tenẽtes dic̃ textus· dicit tñ joh· an· sup verbo tenẽtes· veiens de foris ad clau stꝝ cũ armis non aĩo tenẽdi nec tenʒ ex delatõe ligari non videt̃ ꝛ verbũ cuʒ effectu· Quintus pñcipalis ꝯtra impe dientes visitatores moialiũ in suis visitatõibus per modos ꝯtẽtos in cle· de sta· cler̃· c· ij· in fine· nisi moniti resipiscãt glosa joh· an· puto q̃ necesse sit ipedimẽtuʒ p̃cedere ꝛ mo nitõeʒ sequi· Sextus pñcipalis de religiosis domi· c· j· in cle· ꝯtinẽs duos casus· Primus dãnat statũ begĩnaꝝ ac excõicat illũ sectantes vel de nouo assumẽtes· Scdus excõicat religiosos dantes circa illd ꝯsiliũ auxiliuʒ vel fauorẽ· Nota tñ q̃ post istã clemẽtinã cũ pisius mlte begĩne essent nuncupate simpliciter non disputantes de sũma tri nitate nec suspecte de heresi· quaꝝ quedam cõmunes do= mos habentes simul habitabant in begĩnagijs declarauit· Joh· xxij· in extrauag· ad epm pisiensem cuius iniciuʒ· tñ

de mlieribꝫ · ꝙ tales non sūt excōmūicate nec molestande ·
tuz qꝛ inocentes cū nocētibꝫ non sūt dannāde · tuz qꝛ scan
dalū sequebat᷑ de vexatōe taliuz q̄ fuerūt bone vite · tū eti
am qꝛ caste sic viuebāt · Idez determinat idem · ioh · xxij · in
alia extuag · gñali ad omes cuiꝰ iniciū racō recta non pa=
tit᷑ · Septimꝰ pñcipalis Joh · xxj · in sua extuag · san=
cta romana duplex est · Primꝰ sic sonat · Statꝰ oim illo=
rū viroꝝ · q̄ in aliquibꝫ locis fr̄icelli aut pegini · siue fr̄es
de paupe vita seu bizochij · aut alijs nomībꝫ nūcupant᷑ · ꝛ
hītuz noue religiōis assumere · ꝯgregatōes ꝛ ꝯuenticula
facere · supiores sibi eligere · q̄s ministros seu custodes ꝛ
gardianos · aut nomībꝫ alijs appellāt plurimos ad eoꝝ
sectā recipe · loca etiā de nouo ꝯstruē seu ꝯstructa recipe ·
in q̄bꝫ hītant in ꝯīi mendicare q̄si eoꝝ secta foret vna de
religionibꝫ p sedez aplicaz approbatis temere p̄sumūt · fin=
gentes se regulā frm minoꝝ ordinuz ꝙ sanctꝰ franciscꝰ in
stituit ꝓfiteri · ꝛ ad lr̄az ꝯfingūt obsuare quazꝙ sub obedi
entia gñali · vel ꝓuincialiū ministroꝝ ipiꝰ ordinis non mo
rent᷑ · quoꝝ etiaz q̄daz se esse de tercio ordine bti francisci
penitēciuz vocato asserētes · in quo tn̄ talis ritꝰ nullatenꝰ
est ꝯcessus p̄dictuz statū eoꝝ sub velamīe talis nois sata
gūt palliare reuocat᷑ penitꝰ ꝛ ꝓhibet᷑ · cuz non obstantibꝫ
etiaz q̄buscūqꝫ · ꝛ ipsi nichilominꝰ sūt excōmūicati ipo fa=
cto · Scd'us omes epi ꝛ alij p̄lati · q̄ alicui ritū viuēdi et
hītuz supdictos p̄ter speciale mādatū sedis aplice ꝯcesse
rint sūt excōmūicati ipo facto · Octauꝰ de ꝓuilegijs
c · j · in cle · ꝯtinz sex oēs pape resuatos · Primꝰ religiosi q̄
clericis aut laicis sacmentū vnctōis extreme ecce primū ·
vel eukaristie ministrare · ecce sm · Matrimonia ve solēnizāre
ecce terciū · non hīta sup his parrochialis p̄sbiteri licēcia
speāli · aut q̄ excōmūicatus a canone p̄terꝙ in casibꝫ a iure
exp̄ssis vel p ꝓuilegia sedis aplice ꝯcessis eisdē ecce q̄rtū
Vel a sentencijs p statuta ꝓuincialia aut synodalia ꝓ mul
gatis · ecce q̄ntuz · Seu a pena ꝛ a culpa absoluere quecꝙ

p̄sumpserint · ecce sextū · Et notat joh · an · sup ꝗnti casus
verbo a sentēcijs · puto inq̄t ꝙ omēz sentēciaz includat ex=
cōmūicatōis suspensiōis vel interdicti · cui⁹ necāria sit ab
solutō · Itē sup p̄cedente v̄bo excōmūicato a canone dicit
ibidē · quocūqꝫ etiaz a q̄ ep̄us vel sacerdos possꝫ absoluere ·
non tn̄ intelligit᷑ de excōmūicato ab homie · q꜡ non exp̄mit᷑,
Ex q̄b꜡ etiā ptꝫ septim⁹ casus videlicꝫ · ꝙ excōmūicati sunt
omes q̄s rite excōmūicat eoꝝ supio꜡ aut iudex p sua statu
ta · sic etiaz excōmunicati sūt omēs · q̄s eoꝝ p̄lati aut iudi
ces rite excōmūicant · Non⁹ p̄ncipalis in cle · de penis
c · iij · cupiētes triplex · Prim⁹ de religiosis mēdicātib꜡ ne
deinceps in aliq̄ ciuitate · castro · villa · seu loco quocūqꝫ ad
habitandū domos vel loca quecūqꝫ de nouo recipe · seu ha
ctēn⁹ recepta imutare · vel ea venditōis pmutatōis · do=
natōis aut̄ cui⁹uis alienatōis titulo in alios t̄nsferre p̄su
māt · absqꝫ licēcia sedis aplice spēali · Scdus est ꝯtra om
nes religiosos · q̄ in s̄monib꜡ vel alibi ꝓferūt aliq̄ · ut rētra
hāt a solutōe decimaꝝ · Terci⁹ casus est · § · q̄ vero talis · scꝫ
q̄ vero scꝫ religiosi · p⁹ posuerūt ꝯfitētib꜡ ꝯsciencīā facere
de soluēdis huiōi decimis · ab officio p̄dicatōis taz diu ma
neant ipso facto suspensi · donec ꝯfitētib꜡ ipis · si h̄ ipsum
sibi dicendi comode facultatē habuerint · ꝯsciam fecerint
exinde excōmunicatōis incursuri sentēciaz ipo facto · si p̄di
care p̄sumpserint · p̄dicta negligētia ut p̄dicit᷑ non pur=
gata · ad religiosos tn̄ monasterioꝝ vel ecciaꝝ decimas pci
pientiū · h̄ non extendit᷑ · Prim⁹ p̄ncipalis est ibidē · ꝯti=
nēs etiaz q̄tuo꜡ pticulares · q̄ omes pape reseruant᷑ · ꝯtra
temerarios violatores ꝯstitutōis illi⁹ · q̄ religiosis ꝛ cleri
cis seclarib꜡ ꝓhibet᷑ · ne aliq̄s ad vouendū · ecce p̄mum ·
Jurandū · ecce s̄m · Vel fide interposita · ecce terciū · Seu
alias ꝓmittendum · ecce quartū inducant · ut sepulturam
apd eoꝝ eccias eligant · vel iaz electā vlteri⁹ imutent ·
Vndecim⁹ principalis ꝯtinet etiaz q̄tuo꜡ · de sen · ex · c · j ·
in cle · q꜡ religiosi etiā exempti violantes interdictū p sedez

apostolicaȝ · ecce p̄muȝ · Vel p ordinarui loci · ecce secūdū Vel generaleȝ cessationeȝ diuinoꝝ · Factam per ꝓuinciale ꝯciliū · ecce terciū · Cuȝ qui hec nollet seruata p cathedra lem vel matricē ecc̄iaȝ loci · ecce q̄rtum · Excōmūicant̄ ip so facto p solā papaȝ absoluēdi. Duodecim⁹ p̄ncipal' ponit̄ · e · ti · cuȝ exeo · ⁊ est etiā papalis · q̄ Fres mīores si tpe interdicti recipiūt in suis ecc̄ijs ad dīna Fr̄es vel soro res tercij ordinis · excōmūicati sūt · glosa super verbo suis ecc̄ijs · dicit si in alijs ecc̄ijs hoc facerent cessat hec pena · posset tm̄ locuȝ h̄re alia pena ꝯūis · Tredecim⁹ p̄ncipa lis duplex est. Prim⁹ si cuiuscūq; ordinis religiosus · ad ptes trāsmarinas ad p̄dicandū se trāsferret infidelib⁹ · abs q; sui supioris licēcia · sibi p ipius patētes lr̄as ꝯcessas · ex= cōmunicat⁹ est ip̄o facto · Sc̄dus si ip̄e supior huiōi licen ciaȝ p̄dicandi dederit scient̄ · nisi viris litteratis exptis et ꝓuidis excōmunicat⁹ est ip̄o facto · ⁊ ambo casus pape re seruant̄ · p ꝯstitutōem joh̄ · xxi · ad vrm̄ nuper · Deci= m⁹ q̄rtus p̄ncipalis est duplex · scȝ taȝ de dantib⁹ · q̄ de re cipiētib⁹ aliq̄d p religionis ingressu · ut in ext̄ · va · vrbani q̄nti ne in vm eadē ꝯtra religiosas quascūq; psonas ne pa= st⁹ prādia seu cenas · pecūias iocalia aut res alias · etiā ad ecc̄iasticū · seu quēuis piuȝ vsū aliuȝ deputata seu deputā da · directe vel in directe · petere seu exigē q̄ q̄ nō presumāt a psonis volētib⁹ intrare eoꝝ religiones · in earūdeȝ psona rū receptōne ante vel p⁹ istā · ꝭ eas poci⁹ cuȝ oīmoda pu ritate recipiāt in victu ⁊ vestitu. sic alias psonas suoꝝ mo nasterioꝝ · ⁊ sincera caritate ptractēt · illa dūtaxat · q̄ pso ne ingrediētes ip̄e pure ⁊ sponte ⁊ plēa libertate · oī pacti one cessāte dare vel offerre mōasterijs ecc̄ijs ⁊ locis huiōi voluerūt · cuȝ grāꝝ actōe licite recepturi · Qui ei sec⁹ ege rint si sint singlares psone · excōmūicatōeȝ pape incurrūt si collegia suspendunt̄ · ita sonat extrauagans p̄dicta ·

De casibus tangentibus pene omem statum ⁊ specialiter seculares · Capitulum sextum ·

volūn p̄c xij h̄ lrdli

Ostremo de casibꝰ qui tangunt omem pene statum · specialiꝰ tñ seculares · tractandū est qui sūt isti · Primꝰ pñcipalis est ext̄ de rapto · excōmūicamꝰ · duos ptinēs: Primꝰ cont̄ illos qui xp̄ianos p negociatōe · vel ob alijs honestis causis nauigātes cape · aut rebꝰ suis spoliare p̄sumunt · Scdus est cont̄ illos qui xp̄ianos naufragiū pacientes spoliant rebꝰ suis · ⁊ notat pe · pa · q in p̄mo casu ẟ hic honestis causis · ꝓpter piratas · ⁊ illos q̄ sarracenis aliqua ꝓhibita portāt ⁊ q̄ alias in mari iniusta bella ducūt · alij vero p̄dones non sūt excōmūicati · igit̄ principes q̄ accipiūt bona naufragio ruꝫ excusari non pñt · cuꝫ sit cont̄ omeꝫ equitatē etiaꝫ naturaleꝫ · addit̄ autē in lr̄a vbi sup̄ ad casus · nisi ablata reddiderint post amonitōeꝫ · vel postq̄m fuerint in mora · cum possint restitue ⁊ nō restituūt · Scdꝰ pñcipalis hꝫ duos casus · Primꝰ est introductꝰ ꝯtra ptātes ꝯsules ⁊ rectores ⁊ alios officiales · laicos ciuitatū ⁊ alioꝝ locoꝝ angarias ⁊ exactōnes indebitas · ecc̄ijs sac̄dotibꝰ ⁊ eoꝝ possessiōibꝰ · ⁊ alia sua vniūsa onera imponētes · siue fossata siue expeditōes · seu alia quelibꝫ q̄ agenda arbitrant̄ de bonis ecc̄iaꝝ clericoꝝ ⁊ paupeꝝ xp̄i deputatis cōpleri fere cūcta volentes · Scdus ꝯtra illos q̄ sup̄dictis ꝓximo successerint · nisi infra menseꝫ erroreꝫ siue excessuꝫ p̄decessoꝝ purgauerint · de emūitate ecc̄ie adūsus · § · fi · ⁊ · c · non miꝰ ·

Terciꝰ pñcipalis hꝫ octo casus · Primꝰ est ꝯtra illos q̄ de cetero statuta edita ꝯtra ecc̄ie libertateꝫ · nisi ea de exemplaribꝰ siue ea de suis cartularijs vel alijs libris suis · infra duos menses deleuerūt · Scdus si ip̄a suari fecerint q̄ꝰ vis deleuerint · Terciꝰ ꝯtra illos q̄ ꝯsuetudies ꝯtra libertates ecc̄ie introductas fecerint obsuari · Quartꝰ ꝯtra illos q̄ talia statuta de cetero fecerint · Quintꝰ ꝯtra illos q̄ talia statuta scripserint · Sextꝰ cōtra illos · ptātes rectores ⁊ ꝯsiliarios locoꝝ · p quos statuta ⁊ ꝯsuetudies de cetero edite fuerint vel suate · q̄ cuꝫ scierēt talia fieri ⁊ possēt

ꝓhibere ⁊ non ꝓhibuerunt· q̄uis etiā non statuerint vel fecerint obſuari· Septim⁹ ɔtra illos q̄ ſm ea p̄ſumpſerit iudicare· Octau⁹ ɔtra illos q̄ ſcribere in publica forma p̄ ſumpſerint iudicata· ex̄t̄ de ſen· ex̄t̄· c· nouerit fr̄nitas tuā omia intelligūtur dic̄ pe· pa· ibi videt̄ eſſe ɔtra eccīaſticā li bertatē· q̄ ruſtici ſtatuerūt· q̄ null⁹ offerat niſi in magnis feſtis· aut niſi tm̄· aut q̄ ſup mortuū non ſit talis pannus vel tot cerei· vel q̄ ɔtra curatuꝫ oēs ɔtribuant ad iuuan= duꝫ ɔtra ipſū in caſu turpit̄ ⁊ huiōi· qꝛ libertas eccīe eſt hr̄e oblatōnes ⁊ liberas ſepulturas· ſi autē illi de aliq̄ vno gn̄e ordinant q̄ ſepeliant̄ alicubi· ⁊ cū hoc non ſit ſta tu= tuꝫ ligans· ⁊ ſi eſt ɔtra vnaꝫ eccīaꝫ· eſt ꝓ alia non vident̄ incidere· ſꝫ de pannis p̄cioſis ⁊ mltitudine candelaꝝ· q n̄ ci ues ꝓhibent talia· ne pompis ſuis ḡuent ſe· dicūt alij q̄ li citū eſt· dūmodo fiat ꝓ bono ɔīu non libertatem eccīaſticaꝫ volendo p hoc ḡuare· Quart⁹ p̄ncipalis duos ɔprehē dit· Prim⁹ ɔtra illos q̄ lr̄aꝝ aplicaꝝ ipetratōes· aut ali as ad foꝝ eccīaſticū recurrētes· ſup cauſis q̄ ad ideꝫ foꝝ de iure vel de aliq̄ ɔſuetudine ꝑtinēt· vel ꝑ ſe vel ꝑ aliū ad deſiſtendū· vel in foro ſeculari de q̄ſtionibꝫ huiōi litigandū ꝑ iudiciū eccīaꝝ· vel ipoꝝ impetrantiū vel litigantiū· aut volentiū litigare· aut ꝓpinquoꝝ illoꝝ ſeu reꝝ illoꝝ· q̄ꝝ etiaꝫ captōem vel modis alijs q̄buſcūqꝫ ɔpulerint· vel cō pelli fecerint ſeu ꝓcurauerint· ſeu ꝑ ſe vel ꝑ alios impedie rint· quo min⁹ corā iudicibꝫ eccīaſticis ſeu de legatis· ſeu ordinarijs querulātes· de cauſis p̄dictis poſſint libere iu ſticiaꝫ obtinere· Scd̄us eſt ɔtra illos· q̄ ad p̄dicta facien da dederint ɔſiliū auxiliuꝫ vel fauorem· vt de emūi· eccle· qm̄ ut intelleximꝰ li· vj· vbi tn̄ notat pe· pa· ſi quis ɔſulit amico ſuo poci⁹ ɔuenire laicū coraꝫ ꝓpoſito· poteſta te· ſeu mgr̄ociuiū vbi ſtatim ꝑ p̄reſſioneꝫ pſone vel ſeuiā bonoꝝ habebit ius ſuuꝫ q̄m coraꝫ officiali· vbi tarde ɔſeqt̄ ius ſuū non incidit· licꝫ ille ꝑus vellꝫ corā eccīa litigare· ſꝫ cui⁹ ɔſilio aliq̄s iuit⁹ cogit̄ deſiſtē in eccīa litigare ille incidit

Quint⁹ principalis est de emuni· eccle· c· eos qui li· vj· otra illos qui cūq3 obtinētes tpale dñiu3 subditis sui is interdicūt· ne p̄latis aut clericis seu psonis ecciasticis quicq̄m vendāt· aut emāt aliq̄d ab eisdē· vel ne ipis bladū molāt· panem coquāt aut alia obseq̄a eis exhibeāt· non tñ ligat dic̄ pe· pa· nisi dños ⁊ ptātes· Sext⁹ pncipalis est otra illos q̄ ab eccījs ⁊ psonis ecclesiasticis p rebꝫ suis pprijs· q̄s non causa negociādi deferūt· vel deferri faciūt pedagia seu hmōi talia exigūt vel extorquēt p se vel aliu3 suo noīe vel alieno· aut eos ad huiōi psoluenda opellunt· otraria osuetudīe non obstāte· ⁊ debꝫ epus loci publicare ipsu3 excōmunicatū· vel a suis subditis facere publicari· donec sic exacta restitueret· ⁊ de trāsgressione huiōi satis⸗ fecerit cōpetent· ext̄ de censi· c· qua3q̄ li· vj· ·§· qui vero· nec excusant dic̄ pe· pa· q̄ a tpe a q̄ nō extat memoria cle ricos pedagiat· q2 de antiq̄s pedagijs papa intelligit· non de nouis· Septim⁹ casus pncipalis otinet duos· Pri m⁹ q̄ laici q̄ quondā p vim vel p metū opellebant p̄latos vel capitulū eccīa⁊ seu alias psonas eccīasticas sibi sbmit tere bona imobilia· vel iura eccīa⁊· absq3 osensu capli· ⁊ li centia pape· nisi post opetentē ammonitōem huiōi submis sione3 relaxēt. Et q̄ de cetero p̄latos· vel alias psonas ec⸗ clesiasticas ad talia facien da compulerit· Scd̄us qui cūq3 p⁹ submissionē rite hacten⁹ factā· aliq̄d vsurpat vltra id quod ex cōtractu licito pmittitur· nisi legittime monit⁹ ab huiōi vsurpatōne destiterit· restituēdo etia3 q̄ talit̄ vsur⸗ pauit· ext̄ de rebus eccle· non ali· ⁊c̄· c· hoc osultissimo· §· laici· li· vj· Octau⁹ pncipalis hꝫ duos· Prim⁹ est otra illos q̄ regalia custodiā vel gwardiā aduocatōnis sue· seu defensiōis titulū in eccījs· monasterijs seu alijs pijs locis de nouo vsurpare conātes· bona eoꝝ̄de3 eccīa⁊· monasteri o⁊· seu pio⁊ loco⁊ vacantiū vsurpare p̄sumunt· Scd̄⁹ est otra clericos eccīa⁊· monachos monasterio⁊· et pso⸗ nas ceteras eoꝝ̄de3 loco⁊· q̄ fieri hꝰ pcurāt· ext̄ de elec· c·

generali li·vj· Nonꝰ pñcipalis ꝯtra illos qui clericos
vel quaslibꝫ alias ꝑsonas ecc̃iasticas·ad q̃s in aliq̄bꝫ eccl̃ijs
monastrijs·seu alijs pijs locis spectat electio vel ꝯsang⸗
uineos eorūdez·aut ipoꝝ ecc̃ias monasteria siue loca·bo⸗
nis suis p se vel p alios spoliāda·seu alias iniuste ꝑsequēdo
g̃uare p̄sumpserit· ꝓ eo ꝙ illi rogati seu alias inducti·eū
ꝓ quo rogabant̃ seu inducebant̃ eligere noluerūt·ext̃ de
elec·sciant cūcti li·vj· Decimꝰ pñcipalis ꝯtinet tres
casus·Primꝰ ꝯtra illos qui quēpiaz xp̄ianoꝝ p assassinos
interfici fecerint·Sc̄dus ꝯtra illos qui h̄ fieri mādaue⸗
rint·etiā si mors non sequat̃ inde·Terciꝰ ꝯtra illos q̃ assas
sinos receptāt defendūt vel occultāt·ext̃ de homicidi·c·
ꝓ hūani li·vj· Vndecimꝰ pñcipal̃ hꝫ duos casus·Pri
mꝰ ꝯtra illos q̃ rep̄ssallias seu pignoratōnes·vbi alius ꝓ
alio p̄grauat̃·ꝯtra ꝑsonas ecc̃iasticas ꝯcesserint seu bona
ipoꝝ·Sc̄dus ꝯtra illos q̃ rep̄ssallias a ꝯsuetudine q̄n po
ciꝰ ab vsu ꝯcessas ad illas idest ecc̃iasticas ꝓrogauerint·
nisi p̄sumptōem huiōi reuocauerit infra mensez a ꝯcessio⸗
nis seu extēsionis tp̄e ꝯputāduz ext̃ de iniurijs·c· ⁊si pig
noratōes li·vj· Duodecīꝰ pñcipalis ꝯtinꝫ duos Primꝰ
est ꝯtra illos q̃ ꝓ eo ꝙ in reges·pñcipes·⁊ barones·nobi
les·balliuos·seu mīstros quoscūqꝫ alios ve quoscūqꝫ excō
municatōis suspensiōis·seu interdicti sententia ꝓmulgata
licenciā alicui dederint occidēdi·capiendi·vel alias in ꝑso
nis seu bonis suis·vel suoꝝ g̃uandi eos q̃ tales sententias
ꝓtulerit:siue quoꝝ sūt occasiōe ꝓlate·seu easdē sentēcias
obs̃uantes·siue tali excōmūicatis excōmūicare volentes·
nisi licēciaz ipam re integra reuocauerint·vel si ad bonoꝝ
captōem occasionez ipiꝰ licencie sit ꝓcessū·nisi ipa bona
infra octo dies restituerint·vel satisfactōem impēderint ꝓ
eisdē·Sc̄dus ꝯtra illos q̃ ausi fuerit licencia data vti·vel
aliquid p̄missoꝝ ꝯmittere suo motu ext̃ de sen·ex·c·qui⸗
cūqꝫ li·vj·Et sunt res̃uati pape isti duo casus·si q̃s stetit
in excommūicatōne ista per duos menses· Tredecimus

principalis ptinet duos · et ambo pape reservantur · Primus de pe · in cle · c · si qs · quis pontificem iniuriose vel temere percusserit · aut cepit seu bannierit vel hoc mandauerit fieri · aut facta ab aliis rata habuerit · vel socius in his fuerit facientis · aut consilium in his dederit vel fauorem · seu sciens defensauerit eundem · in illis casibus de predictis in quibus excommunicationem per iam editos canones non subiret · Glosa sup verbo de predictis ut in banniente vel id mandante · vel id ratum habente socio etc ut sequitur · Secundus ptas vero consiliarii · baluii · scabini · aduocati · rectores · consules · et officiales ipsius · quocunque noie censeantur in premissis culpabiles existentes · oes excommunicationem incurrunt per papam absoluendi · preterque in articulo mortis · in cle · de pe · c · j · Decimusquartus principalis etiam pape reseruatus · quod dni tpales qui cogunt aliquos in loco interdicto celebrare diuina · vel qui per precones faciunt · tunc ad illa audienda populum euacuari · vel prohibent ne publice excommunicati vel interdicti · super hoc per illos qui missas celebrant moniti ecclias exeant · vel ipi noiatim moniti non exeunt · excommunicati sunt in cle · de sen · ex · grauis · Decimusquintus principalis est in cle · ex · graui de vsuris ptinens sex casus · nam ouitates et officiales facientes · ecce primum · Dictantes · ecce secundum · Vel scribentes statuta sup vsuris soluendis non repetendis vel restituendis · ecce tercium · vel iudicantes secundum illa · ecce quartum · vel non delentes illa si possent infra tres meses · de libris ouitatum · ecce quintum · Vel illa seruantes · ecce sextum excommunicati sunt · Istam enim sentenciam incurrunt · quicunque ouitatum ipsarum ptates capitanei · rectores · consules · iudices · consiliarii · aut alii quiuis officiales premissa attemptantes · Decimussextus principalis ptinet sex in cle · de consanguinitate et affi · c · vnico scilicet contrahens matrimonium in gradu consanguinitatis · ecce primus · et affinitatis prohibite · ecce secundus · vel cum moniali · ecce tercius est excommunicatus Idem est de religiosis sic facientibus · et de monialibus · ac de clericis in sacris ordinibus constitutis · ecce iterum alii tres casus et dicit glosa · quod hec constitutio in expressis premissis casibus tantum

locuȝ hȝ ⁊ ei⁹ pena· Unde si quis ɔtrahit cuȝ habente maritū· vel cū iudea vel pagana· vel cognata spūalit᷑ vel legaliter· vel ɔt̄ īpedimētū publice honestatis· nō est loc⁹ huic pene· Decimusseptim⁹ p̄ncipal' est ɔtra illos iudices q̄ fraudulent᷑ facerēt ad causaȝ iueniendam noīari mlierez in testē· ut eaȝ possit p̄sonalit᷑ facilius visitare seu accedere· vel ip̄am ad euȝ venire· casus h̄ ut dic̄ pe· pa· raro ɔmittit᷑ poss; tn̄ ɔmitti· si q̄s iudex h̄ fingeret· ut ad mlieres sub clausura morātes intraret· ex̄t̄ de iudi· c· mlieres li· vj: Decimusoctauus p̄ncipalis est· quicūq; cuiuscūq; status vel ḡd⁹· etiam si pōtificali p̄fulgeat dig̃tate executor· seu q̄uis ali⁹ fecerit corp⁹ defuncti hūanuȝ execri· seu mēbratim diuidi· ad t̄nsferendū ossa de coctōe ꝓpter sepulturaȝ ut in extuag· bonifa· viij· c· detestāde· Decim⁹non⁹ p̄ncipalis casus· cuȝ q̄s inciderit in factū damnatū p statutuȝ hoīs factuȝ sub illa forma· ut q̄ ɔtra fecerit sit excōmūicat⁹ de sen· ex· a nobis· Ubi sciēduȝ dic̄ pe· pa· ꝙ hic dr sentēcia iuris· non papalis· ȝ ep̄alis aut synodalis aut cōcilij· vn̄ ille q̄ subest statuēti rōe sui delicti· incidit non ali⁹ ⁊ in loco vbi statuēs potuit statuere vel excōmūicare· cuȝ statutū ɔcilij liget bene in dyocesi suffraganeoꝝ· h̄ etiā vi de sup̄· c· iij· ca· vij· ⁊· c· iiij· ca· vij· Uicesim⁹ p̄ncipalis ɔtra illos q̄ absolutōeȝ ab excōmūicatōis sentēcia· vel q̄mcūq; reuocatōeȝ ip̄ius· aut suspensiōis aut īterdicti· vi vel metu ꝓcurauerit· de his q̄ vi met⁹ ve· ca· fi· absolutōis li vj· hic casus dic̄ pe· pa· intelligēdus est de metu cadēte in ɔstantē viꝝ stupri siue stat⁹ verbeꝝ atq; necis· siue h̄ sit p se vel p alio· q2 non distinguit᷑· Uicesimusprimus ɔtīnȝ duos de sen· ex· eos q̄ li· vj· et in cle· de pe· c· si q̄s· §· fi· ⁊ ambo aliq̄n reƀuant᷑ pape Prim⁹ ɔt̄ illos a canone vel hoīe excōmūicatos· q̄ ꝓpter mortis p̄iculū· aut impedimentū legittimū ab alio q̄ ab eo a q̄ absoluēdi fuerant· de iure absoluunt᷑ a sentēcia canonis si q̄s suadēte· ab ordīario vel ab alio qui de iure non pōt· si cessante postea periculo

vel impedimento h'mõi· se illis a quibꝫ cessantibꝫ his absolui debebãt de iure ɔtẽpserint· q̄ cito cõmode poterit se pñtare mãdatũ ipius sup illis ꝑ q̄bꝫ excõmũicati fuerũt recepturi ⁊ satisfacturi· ꝑ ut iusticia suadebat· Et h̄ est casus papalis· si sentencia pape reſuabatur. epalis vero si epo reſuabatˀ· Scd'us est ɔtra illos q̄bꝫ cũ a sede aplica vel legatis ipiꝰ absolutõis bñficiũ a quibuscũqꝫ sentẽcijs ɔsequntˀ iniũgitˀ· ut ordinarioꝝ suoꝝ· vel alioꝝ q̄zlibet suscepturi pñiam ab eisdẽ se ɔspectui repñtet· ⁊ passis iniuriaꝫ seu his q̄bꝫ ꝓpter h̄ obligati existũt· satisfactõeꝫ exhibeãt ɔpetentẽ· si h̄ cuꝫ p̄mo ɔmode poterit· non curauerint adimplere· tam illi q̄ isti in p̄stinaꝫ excõmũicatõis sentẽciaꝫ ipo facto relabuntˀ· ⁊ est sensus q̄ illi q̄ a sede aplica vel legato absoluti fuerit· ⁊ eis mandatũ est q̄ satisfaciãt· vel alicui iudici se pñtent· si illd' non faciũt in h̄ casu absoluet ille q̄ põt ⁊ a p̄ori ⁊ non aliꝰ· Vicesimussecũdꝰ p̄ncipalis ponitˀ p wilh· in spe· de officõ legati· c· nũc ondẽ dũ est· v̄· xxv· a sentẽcia legati sui vel delegati· cuiꝰ iurisdictõ expirauit· ⁊ cui nullꝰ successit in officio sibi iniũcto solus papa absoluit ext̄ de offi· de le· prudentiaꝫ· § si vero ideꝫ intelligendũ est dic̄ ibideꝫ wilh· de ɔstitutõibꝫ legatorũ suoꝝ ex q̄ legatõ est finita· nec aliq̄s legato succedit· cũ in talibꝫ nullꝰ sit supior nisi papa· Vicesimustertiꝰ p̄ncipalis· cũ papa añ coronatõeꝫ possit exercere officiuꝫ suũ· ideo q̄ hac occasione ipugnaret lr̄as· excõmũicatꝰ est ut in extuag· bñdict· xj· q̄ incipit· q2 nõnulli· Vicesimꝰ quartꝰ p̄ncipalis est in ɔstitutõe· iohã· xxj· si frm ⁊ coepoꝝ· vbi habetˀ· q̄ si vacante impio v̄tute cuiuscũqꝫ cõmissiõis ab impatore mortuo sibi facte· vel q̄cũqꝫ alio colore· siue auctoritate bona impij vsurpauerit· vel iurisdictõeꝫ exercuerit aut vicariatꝰ seu alteriꝰ cuiꝰcũqꝫ nomen officij sibi assũpserit· nisi de licẽcia pape sp̄eali· ⁊ omes eis ac ɔmissarijs eoꝝ in talibꝫ obedientes· aut prestantes sibi in h̄ auxiliũ· ɔsiliũ· vel fauorẽ· sũt ipso facto excõmunicati

ꝛ terre ipſoꝝ· Gloſa intellige hic terras vel loca ipſoꝝ re
putari· non rõe ꝓprietatis tm̄· ſed ſupioritatis iuriſdictõ
nalis ac loca ꝛ quelibet cõmuītates ꝛ vniuerſitates ecclia⸗
ſtico ſuppoſite interdicto· Viceſimꝰ quintus Johan·
xxj· in ꝯſtitutõne dicꝫ creſcente malicia pñcipalis ſic ſo⸗
nat· Si quis in ꝓuincia marchie· anthonitane romane ec
cleſie ſubiecta· rectorē vel aliū miniſtꝝ ſiue officialē a ſede
aplica deputatū· aut alicuiꝰ ipoꝝ vicariū vel iudicem oc
ciderit inuaſerit offenderit: vel alias male tractauerit· ſeu
ad hoc dederit auxiliū ꝯſiliū vel fauorē directe vel indire⸗
cte· publice vel occulte· inabilis ad beneficia vel officia ſit
quecūqꝫ etiaꝫ ꝛ eſt excõmūicatꝰ ipo facto· ꝛ ſoli pape re⸗
ſeruatˀ abſolultõ· alie pene gꝟues inſup ibidēꝫ ſūt fulmiate·
Viceſimuſſextꝰ pñcipalis omes illi q̄ falſificāt mone
taꝫ regis francie· vel aliam falſaꝫ monetā in regno francie
portant· excõmūicati ſūt ipo facto· ꝛ reſuatˀ pape illiꝰ ab
ſolutõ p ꝯſtitūtõeꝫ joh· xxj· ꝓdiēs q̄ſi· Viceſimuſſep
timꝰ pñcipalis ſi q̄s demones inuocauerit· vel eoꝝ auxili
um poſtulauerit ſeu fedꝰ· aūt pacta cū demonib fecerit·
vel eis immolauerit· aut eos adorauerit· ſeu in eoꝝ nomīe
ymagines· annulos· ſpeculū· fibulaꝫ· vel rem aliaꝫ magice
ad ipos demones alligandos cõſtituerit· aut reſponſa ab
eis vel ab illis q̄ ab ipis demonib audierūt pecierit· excom
mūicatꝰ eſt ipo facto· p ꝯſtitutõeꝫ· joh· xxj· ſup illiꝰ ſpe
culaꝫ Viceſimuſoctauꝰ pñcipalis ſi q̄s lr̄am aut ſigil⸗
luꝫ aliciuiꝰ cardinalis falſauerit· vel ab alio falſāte vſus ſci
enter fuerit eo ipo athematē eſt innodatꝰ· p ꝯſtitutõnem
Joh· xxj· impellit nos· Viceſimꝰ nonꝰ pñcipalis· qui⸗
cūqꝫ legatos· aūt etiaꝫ nūctios ſedis aplice impedire pre
ſūpſerint· excõmūicati ſūt ipo facto· ac regna t̄re ꝛ loca q̄
libet ſubiecta eiſdem· taꝫ diu ſunt eccleſiaſtico ſuppoſita in
terdicto· q̄ diu in huiuſmodi contumacia duxerint perſi
ſtendū in ꝯſtitutõne Joh· xxj· Sup gētes ꝛ regna ꝛc·

Sequitur Secunda pars·

Quomodo ɔfessor seipsuȝ disponere debet ad euȝ qui sibi ɔfitebit᷑ · ⁊ dant᷑ desup duodecim regule · Cap · primū ·

Secunda ps nūc incipit de necessarijs ɔfessionē ɔcomitantibꝫ · in quo vt ɔfessor q̄ officiū gerit medici morbos aīaꝝ facilius sanare valeat · in applicādo sacrāmento pn̄ie septeȝ capl'a sequētia incorpet · Primū quō ad ɔfitētēȝ bn̄ disponēduȝ se ꝑparare debeat · Scdo · q̄ab ipo ɔfitente gn̄alit᷑ querere habeat · Tercio q̄lit᷑ vicia luxurie · de quibꝫ magna vis est a verecūdia spēalit᷑ rimari valeat · Quarto quō circa fineȝ ɔfessionis reū corrigē deceat ⁊ informare · atqȝ p q̄ cōfessiū esse ɔtritū vel attritū nosse expediat · Quinto q̄liter pnītēciā vel satisfactōeȝ debite iniūgat · Sexto quō rite a pctīs ⁊ a sentēcijs absoluat · Septimo quō circa infirmos caute se teneat · ⁊ de celatōe cōfessionis · Quo ad p̄muȝ ante ɔfessioneȝ ⁊ circa ei⁹ exordiū · xij · sequētes regulas attēdat · Prima vt auctoritatē sup ɔfitentē habeat · seu iurisdictōem is q̄ alicui⁹ vult ɔfessioneȝ audire · puta pape · epi plebani · vel vt sit pn̄tat⁹ epo rite si ē de ordine mēdicantiū frater · pōt tn̄ subdit⁹ in octo casibꝫ alteri᷑ q̄ ꝓprio sacerdoti ɔfiteri · vel alt᷑ q̄m qui prius fuit ei⁹ sacerdos ꝓprius · Primo quādo ꝓprius sacerdos est omino indiscret⁹ ⁊ insci⁹ · ⁊ ab eo est licēcia petita licet non obtēta · vel debet saltē a superiori ꝓprij ɔfessoris seu sacerdotis licēcia peti si haberi pōt · Secūdo quādo parrochian⁹ transtulit domiciliū suū · tunc iste est subditus illius sacerdotis ad cui⁹ parrochiaȝ se trāstulit · Tercio quādo quis querit domicilium quo se conferat : quia sine domicilio est · Quarto quādo quis est vagabundus · Quinto si est in studio de licencia prelatorum suorum · Sexto si est peregrinus qui recipit peram ⁊ baculuȝ a proprio sacerdote · aut eius vicario · vel licenciam · vel si est mercator · aut viator · et recipit licenciam a proprio sacerdote · secus autem si peregrinus vel mercator vel viator prefata non fecerit ·

Septimo qñ scȝ vt sanctꝰ tho· dicit· subditus scit ꝓpriũ sacerdotẽ esse hereticũ· aut sollicitatorẽ ad malũ· aut fragilẽ quo ad pctm̃ qd q̃s ↄfitet̃· aut ad reuelandũ ↄfessionem ꝓpriũ· vel si ꝓbabilit̃ estimat̃ reuelator ↄfessiõis· vel si pctm̃ de quo q̃s ↄfiteri debȝ sit ↄt̃ illũ ↄmissũ· In his eni casibꝫ ꝛ silibꝫ in q̃bꝫ ꝓbabilit̃ timet penitẽs ex ↄfessiõe facta/ piculũ sibi vel sacdoti imminere· debȝ recurrẽ ad supiorẽ ꝛ petere licenciaȝ alt̃i ↄfitẽdi· quẽ si hr̃e non possit· idẽ ut dictũ est/ qd de illo q̃ non hȝ copiã ↄfessoris· ymo pociꝰ laico in isto casu deberet ↄfiteri· etsi nullũ alienũ hȝ sacerdotẽ cõfiteat̃ tũc ꝓprio/ tacito eo de q̊ est piculum· Octauo qñ est in piculo mortis· ꝛ hȝ alienũ/ qꝛ tũc ille est ꝓprius quodãmõ· Secda regl̃a· studeat mũdꝰ esse in ↄsciã qui purgãdis aĩabꝫ inuigilat· spem q̃ȝ sui laboris ꝛ circa alios ꝓficiẽdi non in ꝓpria· ȝ in d̾ina v̾tute ponat· qꝛ iuxta apostolũ· neq̃ȝ q̃ plantat· neq̃ȝ q̃ rigat aliq̃d est· ȝ q̃ incrementum dat deꝰ· pconfiteat̃ igit̃ ↄfessor ꝛ crebro oret· ꝓut etiaȝ corpali medico sapiẽs ↄsulit· quatinꝰ deꝰ qui sanat oẽs infirmitates opꝰ dirigat· eiusq̃ȝ v̾tute roboret̃ ꝛ crescat· Tercia regl̃a caueat ne p̃cipitanter circa ↄfitẽtẽȝ agat· q̃ in solo trãscursu puoluet· ȝ morositate puigilãcia plene examiãns ꝛ diiudicãs non interrũpat etiã si põt v̾ba ↄfitẽtis· ȝ memoret̃ dicta· ꝛ pꝰ mod̃ q̃rat distincte· vel si memorie ↄmẽdare nõ põt caute saltẽ ꝛ pulere d̾ singlis inuestiget· meõrie q̃ȝ ↄfitẽtis q̃ dicẽda ĩpenẽda ve fuerit ea diligẽti repetitõe repones ĩsigat ꝛ ad ista tpꝰ captȝ sufficiens qꝛ eligibiliꝰ ẽ vt dic cancell'· in suo t̃ctatu d̾ ↄfessionũ audiẽtia paucos audire ↄplete q̃ mltos impfẽe cũ ↄsciaꝝ scrupul' nõ tã expedire q̃ ĩpedire mallẽ inq̃t itaq̃ȝ si curatꝰ eẽȝ mltoꝝ differre ↄfessiões pꝰ pasca· cẽ vbi q̃dã ñ rediꝛȝ q̃ cecꝰ cecos seducẽȝ dũ ꝓ vere absolutis q̃ nõ rẽe absoluti se gererẽt q̃d eni t̃ribiliꝰ isto dei v̾bo p ezech· dicto· tu inq̃t deꝰ fili hoĩs specl̃atorẽ dedi te domui isrl'· audiens g̊ ex ore meo s̾monẽ annũciab̾ eis ex me si me dicẽte ad ipiũ

impie morte morieris non fueris locutus · vt se custodiat impi⁹ a via sua · ipē impi⁹ in iniqtate sua morietᷣ · sanguinē aūt ei⁹ de manu tua reqram · si aūt anūciaūte te ad impiū vt a vijs suis ɔūtatᷣ non fuerit ɔūsus a via sua · ipē in iniqtate sua morietᷣ · porro tu aīam tuā liberasti · ❡Quarta regła expedit vt ɔfessor obtineat ꝑ posse a p̄lato subditorꝝ suā in casib⁹ reſuatis ptātem seu relaxatōem · p̄cipue nisi sint casus publici ⁊ scādalosi · repiuntᷣ enī paucissimi vt idē dicit cancellᷣ · q̄ non inciderint in aliquē taliū casuum q̄ ɔīūtᷣ reſuantᷣ · ipsi vero ɔfessi sciētes seipos non debere remitti deinceps ad alterꝝ viri libēti⁹ ⁊ citi⁹ oīa detegūt · ɔfessor vero silr eos p̄sumit libēti⁹ interrogare d̄ singlis · pleni⁹ q̄ȝ sanare silr ⁊ semel ipos absoluēdo ɔfidit · q̄d enī aliud est in occultis de iudice ad iudicem pemitētem remittē q̄ꝫ afflicto afflictōem addē · ⁊ certe plures in sordib⁹ existētes ampli⁹ causalitᷣ vel occasionalitᷣ facē ⁊ deteri⁹ sordescere · Non sic xp̄us vere fecit samaritano de q̄ sic vaticinatᷣ p̄sa · calamum q̄ssatū non ɔteret · ⁊ lignū fumigās non extinguet · in veritate educē iudiciū · nō erit trīstis nec turbulēt⁹ · ❡Quinta regła ſm hūbertū in libro suo de officiatorꝝ instructōibus in caplo de ɔfessionū audiētia · Talē locū ad sedēdum capiet vt a multis videri q̄at · p̄sertim qn̄ femīas audiet · ⁊ vt a nullo audiri ɔfessio valeat · in q̄ certe fame tā sue q̄ꝫ ɔfitētis subuenit · Est enī ɔfessor angel⁹ dn̄i dei exercituū · vt dīc malachia · ⁊ d̄ ɔfessore ac ɔfitēte xp̄s ait · q̄ facit veritatē venit ad lucē vt maīfestentᷣ opa ei⁹ q̄r in deo facta sūt · sic etiā btūs Jero · nepocianū informat · Omes inq̄t suspitōnes · ⁊ quicq̄d ꝓbabilitᷣ fingi pōt ne fingatᷣ a te deuita · ab oī spē mala abstinē mādat apo⁹ · Pretermittētes aūt hāc regłam suspitōi circa femīas facillime subiacēt dicēte iob · Ocul⁹ adulteri obſuat caliginē/tn̄ vt dīc hūbert⁹ Si alique magne ꝑsone virilᷣ sex⁹ ɔfiteri voluerint · de q̄b⁹ credat ɔfessor q̄ꝫ erubescāt in ɔīūi adiutorio ɔfessionū videri debet eos ducere ad aliū locum magis secretū ⁊ honestū ·

Confessor = angelus dni

Sexta regula auditurus femmas caueat· nedum eaꝝ aīas ibi a vicijs purgat· ip̄e delectatōibꝫ volūtarijs sorde scat non sit veld lixiniū qd alia lauādo turpescit· ꝫ sit sic̄ manꝰ q̄ alia tergēdo nitescit· itaqꝫ se acceptatorez ꝑsonaꝝ ēē credat· qn̄ pulcras aut iuuēs libētiꝰ et ciciꝰ q̄ꝫ vetulas in ɔfessiōe auscultat· q̄ ɔt̄ ymagīnatōibꝫ bonis ⁊ scis se ꝑ actuet· Primuꝫ q̄deꝫ ɔsiderādo se ēē debere dei angelū· et dei tremētis in iudicio vicariū· deinde a verb̄ vel claub̄ ad femiaꝫ oculis corpis· aīe ꝓprie lumībꝫ videat/aīaꝫ solaꝫ feīe ad dei insigtaꝫ ymagīeꝫ leprosam/seu sauciatam esse diris demonū pctōꝝ mortaliū vulneribꝫ· vel saltē seu rugosā seu scabiosaꝫ delictis venialibꝫ/q̄bꝫ ꝑ xp̄i sang̃neꝫ/ꝑ sac̄mentuꝫ pn̄ie mededuꝫ est· Crucē occulte ɔfessor ꝑ polliceꝫ impīngat pectori suo ꝓprio/alig̃ntulū ꝓ puritate tuenda· breui saltem deū inuocet ꝓ tūc oraciūcula· ⁊ a v̄bis sine necitate caueat dulcibꝫ· ab oīqꝫ penitꝰ ɔfabulatōe inutili· ⁊ sic solūꝫ dei honorē ⁊ aīe ꝓprie· ⁊ aliene salutē querē firmit̄ ꝓponat· nec tn̄ desperat si tēptat̄ dūmō delectatōi carnis renitat̄ memor v̄bi xp̄i ad disciplos dicētis· Si mortiferꝫ q̄d biberīnt nō eos nocebit· s̄ꝑētes tollēt ⁊c̄· Sup q̄ beatus grego· sac̄dotes q̄ bonis suis exhortatōibꝫ maliciā de cordibꝫ alienis aufferūt· s̄ꝑētes tollūt· ⁊ dū pestiferas ꝑsuasiones audiūt· ꝫ tn̄/ad opatōeꝫ prauā ꝑt̄hunt̄· mortiferꝫ est qd bibunt ꝫ non eos nocebit· Consulat̄ pari mō ideꝫ in suo pastorali vbi sic dic̄· Fit plerūqꝫ vt dū rectoris aīꝰ/aliena tēptamēta cognoscit/auditis tēptatōibꝫ etiā ip̄e pulsat̄/ꝫ h̄ neq̄quā pastori timēda sūt. qꝛ tāto faciliꝰ a sua eripit̄ q̄to misericordiꝰ aliena tēptatōe fatigat̄/cuiꝰ etiā rōeꝫ maīfestat scūs thō· in· iiij· ita dicēs Grā q̄ in sac̄mēto pn̄ie dat̄ restaurat· si qua inclinatio ad pctm̄ ex circūstanti cogitatōne scilicꝫ carnaliū necessario dictoꝝ ꝓueniat· vel in ɔfitente vel in confessore· Septima regula· Confessor vultuꝫ confitentis maxime femine non respiciat/ne ɔfitēs erubescat· ⁊ ne a femīa animꝰ vulneret̄ sp̄ualis cyrologi

ɔfessor nō sit velut lixiniū - - - -

q₂ iuxta illud abacuk· Facies ei⁹ vẽtꝰ vrens· vn̄ glosa sup illō Geñ· vidit mlr̄ lignū q̄ essꝫ delectabile visu· dic·. Ne lubrica in cogitatōe v̄sem⁹· non debem⁹ intueri qđ nō licꝫ ↄcupisci· vt enī mūda mēs in cogitatōe suet̄ a lascivia voluptatis sue rep̄hendi sūt oculi q̄si q̄daꝫ raptores a culpa· Non enī eua lignū ↄtigissꝫ nisi p̄us in caute inspexissꝫ· Pensandū ḡ est q̄ntū ab illicitis debem⁹ restringē· q̄ mortalr̄ viuim⁹· si mat̄ viuentiū p oculos ad mortē venit.

Octaua regl'a caueat sūmope ↄfessor· ne in p̄ncipio ↄfessiōis potissiē nec in ei⁹ ꝓsecutōe sit tristis· auster⁹· aut rigid⁹ maxīe raro ↄfitētib⁹ vel timidis vel simplicib⁹· mox enī claudēt os pctōris obtriti· ꝫ benign⁹ ⁊ mitis sit more prudētis medici et affabilis· vn̄ anteq̄ q̄s ↄfiteri incipiat q̄ ↄfiteri nō est ↄsuet⁹ multū puta verecūdis ⁊ silib⁹· dicere pōt ad ↄfessiōeꝫ impertinētia· et si res ita exigit querē de p̄ria sua ⁊ silia· q̄uisq̄ꝫ ↄfiteri volēs audaciaꝫ sumat dicēdi· q₂ q̄daꝫ p̄sone ex verecūdia in p̄ncipio p̄dunt oēm memoriā de ↄfitēdis· spēalit̄ iuuēs ⁊ femīe raro ↄfitētes· deinde ꝓcedat ad doctrīnas alias q̄ sequnt̄ Ostēdit ista iste cui⁹ vicē gerit ↄfessor xp̄us/ q̄n ait· Non est op⁹ valentib⁹ medic⁹· ꝫ male h̄ntib⁹· sic idē egit q̄ peccatrceꝫ in ciuitate ⁊ publicanos nō abhorruit· ꝫ ad p̄niaꝫ vocauit inq̄t· nō venit vocare fili⁹ hoīs iustos ꝫ pctōres Circa Femias tn̄ dic̄ hūbert⁹· non multū īmoret̄· nisi q̄ntū necc̄itas ↄfessionis exigit/ille vero q̄ pegutte vocant̄· ⁊ q̄ freq̄nter volunt ↄfiteri tpēt ab huiōi nimia· ⁊ q̄si freq̄ntatōe inutili· ⁊ certū eis tp⁹ assignet ad ↄfitēdū ext̄ qđ tp⁹ eas nō audiat nec in alijs collocutōib⁹ freq̄ntib⁹ nūq̄ se exponat· sp̄q꞉ pocī⁹ duris v̄bis vtat̄ ⁊ rigidis q̄ mollib⁹· q₂ vt bonauētura venerabil' dic̄ tl'es ⁊ eis sil'es femie nesciētes etiā se ⁊ sacdotes īcredibilr̄ inficiūt absq̄ꝫ iactura tpis q̄ incidūt cū p̄ciosissim̄ tp⁹ nimis p̄dūt· de p̄dicto v̄boꝝ rigore xp̄s docuit q̄n mat̄ sue sanctissime ait· quid michi ⁊ tibi· ⁊c̄· nondum venit hora mea· Tamē p̄fatā benigtatē ad pctōres h̄ndaꝫ

affabil'
benign⁹
ↄfessor sit tenꝫ
mitis

miris auctoritatibꝰ pſuadet btūs dyoniſiꝰ in epl'a ad dimo
philū allegādo moyſen viroꝝ mitiſſimū · dd māſuetiſſimū
deuꝫ q̄ de ſua natura eſt benigſſimꝰ xp̄m paſtorē q̄ relictis
xcix · in deſ'to ouē pditā lete portauit in hūerris · dragmā
decimaꝫ q̄ſiuit ſollcite Et filiū pdigū pat' quē ſuſcepit cū
muneribꝰ clemētiſſie · Nona regl'a eſt · ṗalleget ꝯfeſſor
raro ꝯfitētibꝰ ⁊ verecūdis · q̄ malū viciū ſit ⁊ fatuū celare
pctā ſcient' in ꝯfeſſiōe ex q̄ q̄s incurrit noua mala plurima
Naꝫ tal' nouū pctm̄ incurrit ypocriſis · q̄ xp̄s maxime pſe
cutꝰ eſt in phariſeis · mētit' cuꝫ ſe oñdit innocētē q̄ nocēs
eſt · ſupbit q2 videri vult bonꝰ vel miꝰ malꝰ vbi nō eſt · ſeip
ſū fallit ſacdotē non decipit · q2 nullū fructū ꝯfeſſiōis reci
pit · q̄ nll'a eſt q̄ oportꝫ oīno repetere · ſacmētū inhonorat
pn̄ie qd diuidit ⁊ ſcindē nitit' · ſeip̄m fallit ſacdotē nō deci
pit · ꝓpt' q̄ meliꝰ eēt nō ꝯfiteri q̄ ꝯfeſſiōeꝫ fingē · d q̄bꝰ ps̄ ·
dic̄ · dn̄s diſſipauit oſſa eoꝝ q̄ hoībꝰ placēt ꝯfuſi ſūt qm̄
ſpreuit eos deꝰ · q̄ oīa locuꝫ hēbunt in die iudicij · qn̄ cīa ⁊
ſingl'a pctā non vni homī tm̄ ꝫ toti mūdo patebūt cū dam
natōe ꝑpetua · de h' etiā veritas dic̄ · q̄ me i deſt veritatē eru
erit corā hoībꝰ hūc erubeſcet filiꝰ hoīs cū venerit in maie
ſtate ſua ⁊ gl'a ſcōꝝ. Decia regl'a eſt · poterit ꝯfeſſor ei
dicē q̄ vult ꝯfiteri fructꝰ ⁊ vtilitates q̄s de pura ꝯfeſſiōe
recipit ſi dolet de ṗteritis · ⁊ cauē intēdit de futuris · Pri
mo remiſſiōeꝫ pctōꝝ oīm · iuxta illud ps̄ · dixi ꝯfite · adu ·
me iniuſti · m · d · ⁊ tu remi · impi · p · m · Scdo nouā grām
ſacmētalē ⁊ v̄tutis grāꝫ · vel eiꝰ augmentū recipit p me=
ritū paſſiōis xp̄i qd in ſacris opat' · Tercio vniōeꝫ dei cuꝫ
aīa recipiet nouā vel maior eſt q̄ antea · q2 tūc deꝰ diligit'
⁊ ſmo eiꝰ ſuat' ac p ꝯſequēs ad ꝯfitētē talē venit pat' fi
liꝰ ſpūſſanctꝰ māſionē facturꝰ · Quarto ornatꝰ aīe nouꝰ
vel ſaltē diſpoſitō aliq̄ boni hitꝰ impmit' · q2 ſm ps̄ · Cōfeſ ·
⁊ pul · tūc in ꝯſpcū eiꝰ qn̄ ſcimōia ⁊ magficēcia tal' ē in ſcifi
catōe dei · Quinto pꝛā inferni infinito tpe duratura p pctō
mortlī in penā finitā ꝫ durā qn̄ q̄s ꝯterit' an ꝯfeſſiōeꝫ mutat'

Cōfessor dicat ꝯfitēti fructꝰ ꝯfessiōis

vi sacmenti ofessiōis recipiēde· ꝫ qñ actu qs ofitet p̄fata finita pena vi sacmenti/ ꝓportōnata viribꝫ ofitētis/ effici tur ꝛ minor· vñ in qlibꝫ ofessiōe indulgētia certa dat/ deo nota qnta· ꝛ ideo si qs otrit⁹ post mortalia actu sacmentū pñie recipit· ꝛ statim morit' eici⁹ a purgatorio liberat' q̄ꝫ in silibꝫ p̄cise pctis moriēs· q̄ otrit⁹ solo voto recipit sac mentū· Sexto aptat vt qs rite recipe valeat ꝛ fructuose alia sacmēta· scꝫ eukaristie· olei sacri· mr̄imonij· etiaꝫ q̄ p⁹ pctm̄ mortale suscipe non debꝫ nisi p̄confessus· Septimo iocūditatē oscie parit ꝛ optimū remediū ot' mortē subi tancā· nā q̄ ofessus ē ꝛ otrit⁹· si in instanti morit' oīno sal uat' licꝫ p ignē· ꝛ sic male non morit'· q̄ aūt non otrit⁹ nec ofessus morit'· etiā si sic mille ānis viuēt talr̄ ꝛ morit' ma le morit' et subitanie· qꝛ damnād⁹ decederet· Vndeci ma regula est deuitet ofessor acceptōm psonaꝝ q̄ est iniu sticia· q̄ psona p̄fert' psone ꝓpt' causā indebitā· vñ non hor reat pauptatē· deformitatē· aut insipiaꝫ· nec ecōtrario ac ceptet diuitias· pulcritudineꝫ aut sapiam· nisi forte maio ris inde fruct⁹ ꝛ honoris apud deū sperare qs debeat que p̄ncipalr̄ querere debꝫ iste q̄ iudex est aīaꝝ· non autē fauo reꝫ lucrū aut amiciciā· Gratis inqt xp̄us p̄mis ofessoribꝫ accepistis· gr̄is date· ita dn̄s p moysen clamat in deut'· au dite ait illos ꝛ qd iustū est iudicate siue ciuis sit ille siue pegrin⁹ nulla erit distātia psonaꝝ· ita puum audiatis ut magnū· nec accipietis cuiusqꝫ psonā· qꝛ iudiciū dei est· Et iteꝝ non accipias psonā nec munera· qꝛ munera excecant oculos sapientū· ꝛ mutāt v̄ba iustoꝝ· Tentō ꝛ obsuatō huī⁹ regule cordis ferrei hoīes attr̄here solet recte sic ma gnes ferrū· Duodecia regula si in ip̄a ofessiōe q̄tūcūqꝫ enormia c̄mīa audire otingat pctōreꝫ non despiciat· nec in clement' iudicet· ꝫ pacient' cuꝫ passiōe audiat· exēplo bt̄i ambrosii q̄ silia audiēdo· tm̄ ex cōpassiōe flere cepit vt cō fitētes secū lacrimari faceret sic etiā xp̄us v̄ginis fili⁹ ino cētissim⁹ accusatōeꝫ luxuriose mlieris in adulterio dep̄hēse

taz diu tāq3 pacienter audiuit·quousq3 vn9 post reliquz
exiret q etiaz inqt vrm̄ sine pctō est·pm9 in eā lapidē mit
tat·gra eni dei est·bm aug9·li·de ꝟginitate ꝛ dei dono est
deputandū quicqd non fecisti qd peccādo facē potuisti·

Que ꝯfessor gn̄aliter a ꝯfitēte querere habet·et sunt sep
tem·ꝛ quomodo secūduz eadez eum informare debeat ꝛc·
vt infra· Capitulum scdm·

Secūdo ꝯfessor videat q ab ipso ꝯfitēte gn̄alit
querere hēat ꝛ euz informare·Sunt eni septē
ꝛ scdm eadē euz informare aliqn̄ ꝯgruit iuxta
q̄litatē psonaꝝ·tn̄ pl9 ꝛ min9 ꝑut necessitas
docuerit· Primo q̄rat bm Johā·Friburgēsez in suo con
fessionali·ꝙ diu non est ꝯfessus q iaz vult ꝯfiteri ꝛ pus si
bi non est ꝯfessus·Si rn̄det ꝙ diu non ita ꝙ discernē ne
scit int pctā facta an̄ vltimā ꝯfessionē ꝛ ea q fecit p9mo-
duz·tūc ꝯfessor iubeat ꝯfessionez gn̄alez facē de oibꝫ ꝛ sin
gulis pctis·Si autē scit discernē int ea q ab vltima ꝯfessi
one ꝑpetrauit·sic non oportet iterare pus cōfessa nisi essꝫ
casus ꝑpter quē iterare oportz porez ꝯfessionez· Scdo
inq̄rat an ꝯfitēs sit irretit9 in aliq casu in q ꝯfessio necario
vel ꝓbabilit est iterāda·quoꝝ sūt q̄tuor vel qnq3·Prim9
est qn̄ ꝯfessor ꝑpt suaz culpaz non potuit absoluere vt qꝛ
non fuit sacerdos·vel qꝛ potuit in aliqbꝫ ꝫ non in oibꝫ·et
in eisdē reuz ad supiorē non misit·qꝛ sic adhuc ad supiorē
ire tenet ꝓ absolutōe·nisi ignorātia ꝯfitentem excusaret
aliqn̄·Scdo qn̄ ꝯfitēs ꝑpt suaz culpā absolui non potuit
vt puta qꝛ excōmūicat9 erat nec ꝯfessor absoluit ab excō
mūicatōe·vel si conabat lꝫ facere tn̄ auctoritatē non hūit
null9 eni a pctis bm sanctū tho·absolui pōt ab excōmūi-
catōe maiori non pabsolut9·Terci9 qn̄ qs scient ꝛ ex ve
recūdia ypocrisi vel simili ex causa pctm̄ qd necario fuit ꝯfi
tendū celauit nisi postmoduz pori ꝯfessōri pri9 ꝯfessa ali
qualiter saltem memoranti notabiliter fictionem suam ꝯfi-
teret expresse·et que non est confessus etiam explicite·

et alia pctā ɔfessa implicite. ɔfessionem tamē nō diuidit
qñ cum maioribus pctīs superiorem q̄rit. aut qñ bona fides sim
pliciū seu ignorātia excusat. aut vbi ɔfessor vel ɔfitēs scan
dalizaretur ꝑ vt dēm est in pma regula in septimo casu pmi
capli. Quartus si pñiam facere ɔtēpsit vel obmisit. nec re-
cordatur de ea. multi tñ licet non sit tutius dicūt. et pe. de pa.
in. iiij. ꝙ tūc non est necesse ɔfiteri oīa. nec etiam fm q̄sdam
tūc qñ ɔfitēs solū est ɔtritus vel non ɔtritus et tñ absolutus
debet tñ postea suā ɔtritōem ɔfiteri. Verūtamē fictus dr vel
fictio in ɔfessione fit fm Cancell. qñ aliqs scienter celat ali
qd aut in ꝓposito peccādi pseuerat. aut scit et scire debet ꝙ a
tali non pōt absolui. et talr fictus iterare tenetur ɔfessiōem fm
ꝓbabiliorē oppinionē. et ille est qntus casus. debet tñ vt po-
stea dicetur. quilibet etiā non ɔtritus omīa pctā ɔfiteri ꝓpter
plura q̄ sequuntur. Silr vt dicit pe. de pa. non oportet istū ɔfes
sionē iterare q̄ non putauit aliqd esse pctm̄ vel veniale qd
mortale fuit. et ideo non ɔfessus. qr de hoc non hūit ɔsciēciā
sed postea hz licet tutius esset iterare. Preterea q̄ est oblitus de ali
quo pctō in ɔfessione. non oportet ꝙ oīa repetat postmodū
siue pcedēti ɔfiteatur siue nouo. sed obliuionē et oblitū solum
tenetur ɔfiteri. quauis in pcedenti casu sit ignorātia iuris. et
in isto casu ignorātia facti. Tercio inqrat et laboret pser
tim circa iuuēs et puulos vt oportūitatem hēat ab eis faci
endi gñalē ɔfessionē. qr vt cancell. dicit vix aut nunq̄ inte
gre ɔfitentur nisi forsan pdocti a tali ɔfessore q̄lis hic descri-
bitur. ymo illud etiā esset vtile apud grandeuos rurales simpli
ces et fmīas. et si non pōt leuiter induci ad hoc pñt ab eis fie
ri interrogatōes tales. Est ne tibi facta ɔsciēcia de talibus
pctīs. et de talibus et de tali etate. et de tali societate. ac soci
abus talibus. et fm rñsionē poterit aīaduertere ɔfessor si ple
na fuerit alias facta ɔfessio. et si non tūc inducatur eam pfi-
cere. Quarto si inqrendo vel ɔfessiōem ɔtinuādo pcipit
ɔfitētem de aliqbus pctīs non ɔteri vt fit sepe de amore car-
nali. de odio frno. de nolendo restituere vel silibus. et ꝓpterea

a pure ꝯfitēdo velit peccatoꝛ desistē hortet' vt oīno pure ꝯfi-
teat' de oībꝫ non obstāte sua duricia· qꝛ licʒ absolui tal' non
debeat· ad mlta tñ valʒ tal' ꝯfessio ꝑ vt docet' extra de pe-
ꝛ re· qd quidē· valʒ inq̄ ad mlta ſm albtū in· iiij· dis· xvij
Primo ad facili⁹ grām obtinendū· qd qꝛ saul non fecit
Adaʒ ꝛ eua p⁹ sua pctā maxie pniti sūt· Scd'o qꝛ est de
gñe bonoꝝ qd ad vtutes habilitat puta ad humilitatē ꝛ obe
dientiā· ꝛ sic alia opa bona ext̄ grāʒ facta de gñe bonoꝝ sūt
remunerata de⁹ non relinq̄t· Tercio qꝛ p h' ꝑ tanto ꝑcep
tum eccīe soluit' quo q̄s singlis annis ꝯfiteri tenet' · ꝛ a de
bito ꝯfitēdi deobligat' · Quarto ſm eūdeʒ ꝛ tho· valʒ ꝯfes
sio talis· ꝙ supuenientē vera ꝯtritōe non est ꝯfessio talis de
necītate salutis iterādā· dūmō p⁹ea suā impniaʒ ꝯfiteat'
ꝛ absoluat' Quinto q̄rat ꝯfessoꝛ a ꝯfitētibꝫ aliquibꝫ vt ꝑ-
purgare velint a criminibꝫ oībꝫ cito et velocit'· si sic dicat ꝙ
seruierēt rñdendo veritatē putā· h' enī meli⁹ ꝛ celeri⁹ dīc cā
cell'· neq̄t fieri ꝙ si ad interrogata veritatē plenā q̄s rñdeat
nec mētiat' ex humilitate se ꝯmisisse q̄ non cōmisit· nec ex ve
recūdia q̄ fecerit dicē obmittat· si aūt dephendit' velle mē
tiri ꝛ se celare ut sepe fit p discretū ꝯfessoreʒ tales redar
guant' vehement' ꝛ acrit' · ꝛ ꝯpellant' veniaʒ statim querē ab
huiōi mēdatō· qd p⁹q̄ꝫ fecerit rursus blande moueant' et
leuit' nichil deinceps mentiri aut celare· si vero bis vel ter
mētiri fuerit poterūt remitti· ꝛ differri vsqꝫ ad tp⁹ alīm
inūgēdo vt sibi meli⁹ ꝓuideāt ꝛ sepe vt in alīa ꝯfessione
apiūt oīa dū putāt mēdacia p̄oꝛa magis iputāda eis q̄ ad
inaduertēciā q̄ꝫ ad maliciā Sexto notat wilh· glosatoꝛ raij·
ꝙ pñionari⁹ non dʒ eē nimis scrupulosus si forte aliq̄ꝫ de in
terrogatōibꝫ istis scʒ q̄ ponunt' a doctoribꝫ ꝓpt' occupatō
nē aut ꝓpt' obliuiōeʒ· aut ꝓpt' simplicitatē obmittet· dū tñ
non laboret crassa ignorātia vel suppina· aut negligētia dis
soluta· vix enī ꝯtingit aut nunq̄ꝫ ꝙ pñionari⁹ q̄ntūcunq̄ꝫ
discret⁹ obſuat oīa· scʒ de septē pctoꝝ capitaliū ꝛ eaꝝ fi
liabꝫ singlis· ꝛ de· viij· circūstātijs versus isti⁹ · Quis q̄d

vbi p q̄s quociens cur quō quando · ac de singuloꝝ etiam
gñaliū statibꝰ · ac eoꝝ ꝓprijs pctīs īnterroget · idcirco etiā
ↄsolatorie dic̄ bonaventura · non fiat explicita interrogatō nisi de istis de q̄bꝰ oibꝰ maifestum est q̄ sūt pctā · vt sūt trāsgressiones p̄ceptoꝝ decalogi · omissio septē mortaliū · abusio q̄nq̄ sensuū · de istis est oīno interrogandū p ↄfessorē qñ videt ↄfitentē negligētez aut ignorātez hec ille dic̄ aūt sic hūbertus · pctōr saltez inq̄rend⁹ est de his q̄nq̄ · de odio · vtꝝ aliqđ odio hēat ꝓpt̄ factū vel dictū suūz · de pctō luxurie · de iniuria ꝓximi scilicz furto rapina vel alit̄ illata iniuria · de inobediētia vel p̄ fractōm p̄ric vel non obsuatōm solenpnitatū vel alio mō · ꝛ de pctīs oris vt ↄuicijs detractōibꝰ maledictōibꝰ p̄uis ↄsilijs · ista q̄nq̄ saltē debz inq̄rere a pctōre q̄ audit ↄfessiones qñ p occupatōez querē plura non pōt s̄ ille · tucior tñ via apta est in t̄cia regula p̄mi capli ·

Septimo informet rudes ↄfitētes si indigēt tūc vel in ↄfessiōis p̄ncipio q̄ ꝛ q̄t ↄfiteri teneant̄ · Primo oīa pctā mortalia q̄ in meōria q̄s hz · ꝛ q̄ sibi apparet esse talia nec solū talia · s̄ etiā circūstancias pctōꝝ in aliā spēz pcti mortalis trahētes idest q̄ sūt ↄt̄ speale p̄ceptū · ꝛ circūstanciās s̄m q̄sdaz aggrauantes notabilit̄ · vt si subtraxit vel lesit multū ꝛ q̄ntū lesit · ymo etiaz oīa q̄ dubitat ꝓbabilit̄ an sint mortalia · insup q̄tās mortaliū ꝛ p̄fatoꝝ oīm · seu vices si memorari pōt nec crimia detegat alioꝝ noiando eos vel signis certis notificādo · nisi forte pctā talia sint q̄ nullomō possint alit̄ apiri · vt si sorore̅ vnica male cognouerit aut vir vxorē · aut in incestu cū mrē · nisi sic dicat · ꝛ apđ talez q̄ reuelatō deat ꝓdesse · non obesse eis q̄ detegunt̄ quo casu niehilomi⁹ magna cautela req̄rit̄ ad ↄfitentē ꝛ ↄfessōrez · ne zelo ꝓficiēdi indiscreto fallant̄ · qñ aūt noiatio seu exp̄ssio obesse possz · ꝛ circūstācia in aliā spēm t̄hit · tūc de licēcia ꝓprij ↄfessoris q̄rat aliū · q̄ nec noscat psonā nec noscitur⁹ sit verisilr̄ · q̄ si talez ↄfessorē oīno hr̄e non possz et immet casus nc̄citatis · vt si se putat statim morituꝝ · tūc

dicit tho· debꝫ famaꝫ ꝓximi custodire q̃ntuꝫ põt· ꝫ magis debꝫ suã ↄsciaꝫ purgare· ⁊ si ↄfessor audit ↄfitentẽ noiare vel notare ꝑsonã aliaꝫ sine nc̃citate vbi maluꝫ ꝑ̄stim sequi possꝫ acrit̃ repꝛhẽdat ⁊ iubeat culpã istã ↄfiteri spẽalit̃ ⁊ cauere in futurꝫ. Ecce sex habes ꝟm q̃ est ↄfitẽduꝫ vñ aug9· ⁊ ponit̃ in· iiij· li· d· xvj· ↄsideret scꝫ pc̃tor q̃litatẽ criminis in loco in tpe in ꝑseuerãtia in varietate ꝑsone· sup q̃ sco· in iiij· dis· xvij· saltẽ istas dico aggrauantes circũstãcias nccã rio ↄfitẽdas q̃ spẽali ꝓhibitõe idest p̃cepto ꝓhibet̃ vbi grã alienũ accipe ẽ illicitũ ꝫ spẽali ꝓhibitõe ꝓhibet̃ accipe d loco sacro· ⁊ ideo spẽale pc̃tm̃ sacrilegij p hãc circũstanciaꝫ ↄstituit̃· silr̃ est illicitũ non suã cognoscẽ ꝫ si sit ꝓpinq̃ spẽali ꝓhibitõe ꝓhibet̃· ⁊ ideo spẽale pc̃tm̃ scꝫ incest9 p hanc circũstãciaꝫ ↄstituit̃· Freqñtia etiã non est dubiũ est circũstãcia simplr̃ ponẽs ad pc̃tm̃· qꝛ q̃libꝫ vice nouũ pc̃tm̃ ↄmittit̃· ⁊ de silibꝫ silr̃ hẽat̃ iudiciũ· h̃ sco· ex q̃bꝫ patꝫ q ↄfessor distincte querẽ dꝫ vel informare ↄfitentẽ· vt dicat locũ sacrũ si in eo notabile pc̃tm̃ ↄmisit· Itẽ ꝑsonã in gñe non in spẽ cuꝫ q̃ notabilit̃ peccauit· vt si fuit monial' voti ua in sacris ꝓpinq̃ seu attinens sibi cuꝫ q̃ luxuriat9 est aliq̃s pat̃ aut mr̃ aut si ꝑcussit ⁊ sic de alijs· Itẽ tp9 sacrũ in q̃ notabilit̃ peccauit· qꝛ pl9 frãgit ꝟm tho· p̃ceptũ d sanctificatõe sabbati q̃ in dñica vel sili die mortalit̃ peccat· q̃ q̃ in arte mechaĩca tũc laborat Itẽ dicat q̃tã seu vicẽ pc̃torũ mortaliũ certã si scit· si nescit dicat verisilr̃ bona fide puta cẽcies vicesies· aut circit̃ ꝑut apparet· ⁊ hãc q̃taꝫ põt discẽ ↄfessor ⁊ ↄfitẽs ex cõtinuatõe pc̃ti p annũ vel p mẽsez vel p diẽ ↄtinuati vt q̃ciẽs in anno fecisti q̃rat· q̃ciens in ebdomoda· q̃ciẽs in die· Itẽ si iniuriã fecit furtu vel rapina vel in lesione corpis notabilit̃ dicat bona fide ꝓ q̃nto puta an mutilauerit occiderit centũ xx· aut circit̃ floreõs abstulerit· silr̃ dicat si talia dãna intulit diuiti vel paupi· q̃ alias cum suis modicũ hñit· nec solũ mortalia ↄfiteat̃ ꝫ etiã oĩa q̃ appent sibi venialia· ne forte vt sepe ↄtingit talia

sacrilegiũ

incest9

Interrogatio confessoris

in re sint mortalia q̄ ꝯfessor iudicare h3 · dicit autē sanctꝰ tho · in · iiij · dis · xix · q̄ interrogatōibꝰ faciēdis tria sūt attēdenda · Primo vt q̄libz ꝯfessor interroget de pctīs q̄ ꝯsueuerūt in hoībꝰ illiꝰ ꝯdictōis habūdare · non eni oportz q̄ a milite q̄rat̄ de pctō clericoꝝ aut religiosoꝝ aut ecōuerso. Scdo vt non fiat explicita interrogatō de pctīs · nisi de illꝰ q̄ omībꝰ mīfesta sūt de alijs aūt adinuentōibꝰ pctōꝝ ita dz a longinq̄ fieri interrogatō · vt si ꝯmisit dicat · ꝛ si non ꝯmisit nō addiscat Tercio de pctīs p̄cipue carnalibꝰ nō descēdat nimis ad p̄ticulares circūstācias · qꝛ huiōi delectabilia q̄nto magis in spēali ꝯsiderant̄ · tāto magis ꝯcupiscētiā nata sūt moue͂ vt dz in · iij · eth · ꝛ ideo pōt ꝯtinge͂ vt ꝯfessor talia q̄rens ꝛ sibi ꝯfitēti noceat · hꝰ tho · ꝯcordat Raij · Quō ꝯfessor quere͂ ꝛ rimari hēat specialit̄ sup repiendō pctīs luxurie qꝛ illō specialē difficultatē h3 · caꝰ tciū ·

Ercio specialit̄ quō de pctīs aliq̄bꝰ p̄sertim luxurie ꝯfessor rimari hēat · Notandū s̄m hūbertū q̄ sūt q̄daz vicia de q̄bꝰ non est cautuz multū querere · licz aliq̄ magnā vim faciāt · puta de fide nisi in casu q̄ ista p̄sona suspecta · esset de fide · querere tñ debz an duodecim articulos fidei aplōꝝ sciat · orōem dñicam · salutatōem angelicā · ꝛ decalogū · ꝛ de supstitōibꝰ ꝯt̄ fidem · Alia sūt pctā certis officijs hoīm magis ꝯūia vel sexui vel etati · ꝛ s̄m hō etiā quere͂ studeat p̄ut habes in alijs tractatibꝰ doctoꝝ · Alia autē sūt pctā occulta ꝛ non ꝯsueta vt pctā ꝯt̄ naturā · ꝛ de spēbꝰ alijs luxurie de q̄bꝰ notāde sūt seq̄ntes cancellarij reglē · circa q̄s tñ ita caute te lector habeas p̄ut declarat̄ in fine huiꝰ capli in · ij · dubio · Regla igit̄ prima est hūberti ptim q̄ dicit de pctīs luxurie ꝛ ꝯt̄ naturā spēalit̄ actis · non est inq̄rendu3 nisi caute ne aliqd maīfestet̄ simplicibꝰ qd ipi p̄us nescierūt qd eis posset ee͂ occasio peccādi · sic eni ꝯīt̄ tenēt doctores · s3 cancellꝰ · addit sic accidit aliq̄n licz rarissimū sit apd certū ꝛ circūspectū ac p̄uidū ꝯfessorē · q̄ appiunt̄ quedaz spēs pctōꝝ

carnis aut quedaz circūstancie viles · quaꝝ pctōꝛ non esſꝫ ꝯsci⁹ aut culpabilis · ⁊ hinc forte scādalizabit᷑ vel docebit᷑ deinceps agē silia · licꝫ ꝓ certo non videam⁹ istō esse timē dū quēadmodū aliq̄ tradūt · nec ei tm̄ timēduꝫ est · qō ꝓpt̄ hꝫ debeat obmitti diligēs inq̄sitō pctōꝝ · vti nā mala a pu eris ⁊ alijs tā diligent̄ ꝯfiterētur q̄ītū sciunt᷑ ⁊ agunt᷑ ab eis · nec inq̄renda eē iudicam⁹ q̄ꝫ nesciāt · ſꝫ q꞉ forte non taꝫ ḡuia eē credūt q̄ sūt · aut q꞉ alit̄ nolūt maifestare ea · attñ in hꝫ casu dꝫ cū sūma attestatōe pctm̄ tl̄e dānare q̄si nō ca deret etiā in hoībꝫ tale q̄d agere Sꝫ dicē dꝫ q̄ illō diceba t᷑ ad exponēdū discretōꝫ pctōꝛis · an sciret distingē int̄ ea q̄ fecissꝫ · sūt enī q̄daꝫ male rñdētes affirmatiue ad omia q̄ ꝯfessoꝛ interogat · Scḋa regl̄a ꝯiecturet᷑ pri⁹ ꝯfessoꝛ p⁹ interogatōes q̄sdaꝫ pambulas sup etate · statu ꝯdcōe studio vel officiō ꝯfitētis · vtꝝ ipse verecund⁹ sit ⁊ nimio pudoꝛe detēt⁹ · q꞉ forte puer est vel fēia aut exilis ꝯplexio nis apō tales p̄ ceteris p suadēdū est p̄mit⁹ · ⁊ figēdū in aīo quō ꝯfessio sincerissiā est · ⁊ oīa scīēti deo magis fit q̄ homī Et q̄ ꝯfessores ⁊ lr̄ati sciūt ex libꝛis plura pctā q̄ ꝯfitēs vnq̄ possit facē vel scire verisilr̄ · ⁊ q̄ nō ad reuelādū vel ac cusādū q̄rūt᷑ pctā · ſꝫ ad emēdādū ⁊ absoluēdū · ⁊ ꝑpetuo q̄tandū · ⁊ q̄ mallet ꝯfessoꝛ moꝛi q̄ aliqō dicendū detegē · tollet igit᷑ omeꝫ tl̄eꝫ suspitōeꝫ · ⁊ oñdat q̄ tales p⁹modō tā q̄ filios suos carissiōs diliget · q̄ se totos sue fidei ꝯmisert

Tercia regl̄a ꝓgat ꝯfessoꝛ a ḡnalibꝫ p⁹modō ad spēalio ra · vt de turpibꝫ ad turpioꝛa · ⁊ q̄ꝫ a caus̄ ḡnalibꝫ ad effe ct⁹ eoꝝ spēales vt hītō: q̄ aliq̄s conat⁹ fuerit se aūt aliū attrectare · querat᷑ q̄ diu ⁊ q̄sepe luxuriose · ⁊ cū q̄t acci dit · ⁊ a q̄nto tp̄e in tota vita · ⁊ si aliq̄ erāt de suo ḡne · ⁊ fi nalr̄ in q̄ p̄te coꝛpis ꝯpleta est libido vel alt̄a demū ad alt̄aꝫ illi⁹ pctī potīt spēꝫ successiue inq̄sitō ptnsire nō sit tñ ꝯfes soꝛ curiosus · ptīclāres pctōꝝ modos seu circūstācias īue stigare · q̄ nō multū augeāt vel variēt ḡuitatē in eis · q̄m nasceret᷑ inde aliqñ tēptatō piculosa · vel turpitudo nimia

aut suspitio retardatiua ↄfitendi nichilominꝰ iudicamus vtile ꝑ serenatõe ↄsciaꝝ illoꝝ q̄ ↄfitent᷑ · vt pleniꝰ expli cent oia q̄tū ⁊ q̄uſq₃ iudicauerit ↄfessoꝛ expedire · qꝛ foꝛ te pꝰmodū g̃uioꝛibꝯ vꝛgerent᷑ stimlis · q̄si non bn̄ integre pct̄ā sua ↄfessi fuissēt · Quarta regl'a qꝛ pct̄m̄ carnis a q̄busdā cu₃ sūma difficultate pōt extoꝛqueri · ꝓ̄sertim a fe= mīeo sexu puerul' ⁊ pluribꝯ q̄ vlt̄ q̄ꝫ credi pene pōt verecū di sūt ↄsuet᷑ ideo aliqn̄ · ꝑmo ꝓcedat pedetēti a tlibꝯ gn̄alibꝯ q̄ nullā aut paucā vident᷑ includere culpā · q̄ si pct̄oꝛ vult mētiri aut fugē sepe deꝑ̄hendit᷑ ꝑ talia q̄ naturalit᷑ accidūt omībꝯ · aut rarissime repit᷑ oppositum · q̄lia si statim neget ↄstat eu₃ timē dicere grādioꝛa · Gn̄alitates aūt exēpli gr̄a ſm hūbertū ille vel silẽs sūt · pōt queri vtꝝ insultꝰ carnis aliqn̄ paciat᷑ · si rn̄det ꝙ sic · poterit queri vtꝝ illa titillatō ducat eū ad aliq̄d facēdū ⁊si sic q̄d est illud · sic enī ei ni= chil manifestat᷑ · ſ₃ dat᷑ ei occasio manifestandi se Item ſm eundē · si q̄s pct̄m̄ carnale ꝑpetrauit pōt queri ab eo · vtꝝ vigilādo absq₃ naturali vsu mlieꝝ · silẽ₃ delectatōem vnq̄ꝫ hūit · ⁊si sic q̄rat᷑ quid faciebat · si vero non ꝑpetrauit pōt queri ab eo · vtꝝ doꝛmiēdo de mliere aliq̄d sōniauerit · ⁊si sic · vtꝝ aliq̄ꝫ delectatōm tūc hūit · ⁊ tūc post q̄rat᷑ · vtꝝ vigilādo silẽ₃ delectatōe₃ hūit · et q̄d tūc faciebat · aliq̄ tn̄ querūt · vtꝝ vigilando semen effuderit absq₃ naturali vsu mlieꝝ · ⁊si rn̄deat᷑ ꝙ sic · q̄rat᷑ qua occasione accidit ei · Sꝫ inexpti opꝰ carnale non intelligerēt q̄d ess₃ effusio semīs · h̄ hūbertꝰ · ymo vt albtꝰ ponit li · de aīalibꝯ femīe plures nunq̄ꝫ semiant vel adext̄ polluunt᷑ ꝓ̄sertim nigre · ſ₃ cancell' · dic̄ ꝙ gn̄alitates ſm q̄s q̄rendū est sūt iste et silẽs · fuisti vnq̄ꝫ in tpe in q̄ cognouisti te in societatibꝯ famuloꝝ · aut socioꝝ spēalit᷑ in lecto · si sic · audisti vnq̄ꝫ ni alū de impudi cicia et mlieribꝯ · si sic · loq̄baris · si sic · male desiderabas · si sic · vtꝝ voluerit vnquā₃ alt᷑ ꝙ tangeres eū inhoneste vel inepte · si sic fiat ꝓcessus vlterioꝛ sub velamīe ꝙ intelligat an ↄmissa fuerit ibi mollicies siue pollutō · qꝛ h̄ pct̄m̄ beye

ꝯmittit̄ ante pubertatis annos · ymo ſꝑ imputat̄ in vigilia dū ꝯplete tn̄ſit cogitatō ꝛ delectatō etiā pollutōe non exiſtēte · his modis nouī inq̄t cancell̄ · idē plures fuiſſe deꝑhēſos q̄ interrogati negabāt ſe vnꝗ̄ paſſos mēbri pudēdi calefactōz · vel pruritū vel erectōez qualēcunqȝ · vel tēptatōez aut cogitatōem malā de mliere q̄cunqȝ · ꝛ dū ꝯuicti fuerit de h̄ mēdatio q̄rebat̄ · nunq̄d illud erat turpe ſic dimittē q̄d agebas tu · ꝛ ſepe rn̄debant id qđ q̄rebat̄ credentes ex modo loq̄ndi ꝯfeſſoris · ꝙ iſtđ non reputaret̄ ad culpā ſȝ ad laudē · Quinta regl̄a eſt · ꝯgruit ſubdit idē ꝑut expꝰtus ſū ꝙ puuli ꝛ adoleſcētes maſculi interrogent̄ modis dictis de cohitatōe ſocioꝝ ꝛ famloꝝ · tanꝗ̄ de his q̄ p̄ma facie minꝰ horrēt q2 miꝰ inſoluta ſūt · pꝰmoduȝ q̄rat̄ de cohitatōe mlieꝝ · ꝛ p̄mo ſi vnꝗ̄ in etate q̄nqȝ vel ſex annoꝝ vel eo circa iacuerūt cū ancillis ſicͭ mos eſt pueroꝝ · ſi ſic · inq̄rat̄ ꝯformit̄ ad p̄dicta · ꝛ certe repient̄ horrēda · Conſeq̄nter non ſolū de ancill̄ ſȝ in gn̄e ꝓximiori ad q̄lia non deſcendat̄ niſi q̄i ſb̄dito · ꝛ a latere dicēdo ſine mutatōe vultus · o bn̄ video tu ſilr̄ egiſti cū talibꝫ ꝛ talibꝫ · ꝛ ſic heu ꝛ ſepe · ſȝ p̄uſq̄ȝ dearticulet̄ quid ampliꝰ fiat practicet̄ ·
Sexta regl̄a eſt · potēt ꝯfeſſor dū inhoneſte loq̄nduȝ fuerit dicē ſic · amice non cures ſi loq̄ris turpit̄ q̄m oportet oīa in ꝯfeſſiōe dicē · longe alit̄ dicerē aut ſilerē ex̄t ꝯfeſſiōez · ꝛ dicant̄ talia ſatis ꝯſtant̄ ꝛ q̄ſi p̄ſciant̄ aut nō reputent̄ ita g̃ma nec aſpiciat̄ fixe vultꝰ pctōris · ſȝ diuertat ꝯfeſſor vultū q̄ſi nō curās aut fere narrās fabulā dicēdo · ego bn̄ video tu feciſti ſic · ꝛ ſic ꝯſeq̄nter dic · g̊ totū in nomine dn̄i · ego tibi indulgeo ſi nō alias feceris · ꝛ ſi dicēs oīa mala mūdi nō inde peiꝰ hēres dic audacter · ymo q̄ri pōt ſi velit vt ſup oībꝫ dilig̃t̄ interroget̄ ꝛ ſi ſic ſb̄inferat̄ ꝙ g̊ dicat in oībꝫ veritatē · Septīa regl̄a eſt applaudat ꝯfeſſor aliq̄n dicētibꝫ veritatē ſup delictis ſuis q̄to magis enormiſſiā ꝛ abhoianda videbūt̄ ꝛ collaudēt̄ de veritate đ religione đ timore dei · đ zelo ꝓpe ſalutis · đ ꝯfidētia ad ſacdotē ꝛ ſilibꝫ

et q̄ audacit̃ pgāt ad alia michil hesitātes · Fit aliqn̄ mutil̃ q̄stio circa t'les ptūc si fuerit alias etiā de t'lib͡ȝ ofessi · ⁊ si nō q̄lit̃ ampli⁹ nūc letari dēnt ⁊ deo grās agē q̄ t'lez eis tribuit volūtatē ⁊ oportūitatē · expedit eni qn̄qȝ p ofessiōez pn̄cipalr̃ grās agē moneat p⁹ea vt tēdat ad alta · ⁊ sic p⁹ mod̄ suadeat̃ p bono suo velle dicē circūstācias suas oēs in pticl'ari · sic de ancill' p̄dixit vt tactū est in · iiij · ⁊ · v · regul' addēs q̄ pudor ille ad magnū meritū sibi cedat · Futurāqȝ opabit̃ tranq̄llitatez oscie exq̄ nunq̄ alt̃ reuelari deinceps opellit̃ · Estimo at̄ q̄ femis osūo ordine interrogatōes facie de sūt q̄ dēm est in · iiij · regl'a p̄ri⁹ scȝ de cohitatōe mutua secū p⁹ea cū viris ⁊ puul' bm q̄ videbit̃ Circa p̄dictas regl'as mouȝ idē cancell' · duo dubia ⁊ soluit · Primū rephēsibl'e videt̃ ⁊ mīme audacitatis in ofessore q̄ t'lia p̄sūmat apire q̄lia p̄missa sūt q̄ vix certe credibilia sūt ⁊ fere incogitabilia nisi ab exptis ⁊ seductis aut aliūde doctis · ȝ faciat ali⁹ qd̄ voluerit · ego corā deo fateor me plures t'lib͡ȝ īduxisse medijs ad ofessiōez q̄ fatebāt̃ nūq̄ · etiā in lecto mortis t'lia fuisse dicturos cuiq̄ laudabāt · tn̄ deū totis visceribus grās agētes q̄ sese ita apuerūt · q̄daȝ ⁊ paucissimi retroire voluerīt aliqn̄ · ȝ tādeȝ redierīt fatētes illusiōez eē demonis q̄ claudē eos aptū semel rursus sātagebat · alij iaȝ ofessi pp̄t obmissiōez huiōi interrogatōis rursus ad ofitēdū inducti michi fecerūt iudiciū q̄ nec̄aria sit huiōi inq̄sitō · Aliud dubiū dubtabit aliq̄s se t'lia · vel nescire vel nolle inq̄rere · q̄r forte ē cyrurgic⁹ timid⁹ inexpt⁹ · pallescēs aut spasmū paciēs in ospcu fedoꝝ diroꝛūqȝ vulneꝝ · Re · Fateor cautelaȝ eē nec̄ariā ⁊ non leuit̃ fieri descēsū ad ista abhoinanda nisi ofessa p̄cedētia videant̃ vel' inferre t'lez oclusionē · q̄ siq̄s nesciat vti cautela dimittat osulo ne sibi noceat ⁊ pctōrez si sibi semel negauerit neqȝ dephēsus fuerit scādalizet̃ ⁊ vix in futuꝝ ouinci queat · Quō ofessor in fine ofessiōis ante absolutōez ofitētē corrigere debȝ ⁊ informare · ⁊ an attrit⁹ sit vel otrit⁹ pbare ⁊c · ca⁹ · iiij ·

Quarto videndum est circa finem confessionis de duobus vicz quod confessus corrigi debet et informari et probari nam confessione rite peracta. Primo reprehendat confessor reum acriter et peccata sua enormia postquam illa plene cognouerit et ostendat ei quanta punitione peccator dignus existat attamen cauendum est ne peccator rursum confugere possit ad negandum iam confessa sicut pluries repertum est fieri eciam post completam prius confessionem Ideoque peccatorum explicatio habet certissima demum quicquid in confessione dixerit confessor sit tamen ipse in fine mansuetus atque benignus vt sit velut samaritanus bonus vulneribus sauciati vinum increpationis et compassionis oleum ac bone spei infundat. potest insuper dicere ex quo talia et talia confessus es que sunt grauissima noli deinceps aliquid celare sed omnia dic adhuc vt te simul expedias. Ita docet beatus Augustinus in li. de peniten. Cognitis peccatis assit confessor beniuolus paratus erigere et secum portare onus habeat dulcedinem in affectione pietatem in alterius crimine adiuuet confitentem in orando. elemosinas faciendo et cetera bona pro eo et cum opus fuerit eciam increpando. Deinde secundo quando confessor sentit confessum se non posse absoluere ab omnibus mortalibus sed ab aliquibus tunc secundum thomam debet primo confitens simpliciter omnia peccata mortalia confiteri ei que habet in memoria et ab hiis debet eum confessor a quibus scilicet potest absoluere sub forma sequenti statim capitulo explicanda atque sic ad superiorem pro vlteriori absolutione dirigere cui scilicet superiori debet reseruatos eciam confiteri casus si tamen superior talis est quod potest inferiori suam auctoritatem committere et confitentem vult remittere eum committendo inferiori tunc inferior potest absoluere. Immo petrus de pa. iiij. dis. xvij. Dicit quod econuerso superior potest primo a maioribus peccatis absoluere mortalibus et eundem remittere potest ad inferiorem vt a minoribus peccatis mortalibus absoluat et quidem ecclesia romana vt idem dicit hoc facit et sic vtitur

et ita supponendum est q ita fieri possit et sic econtra fi
eri potest nec est dimidiatō sacramenti q2 ex duab9 absolu
tōib9 vnū sacramentū integratur Postremo tertō notet
confessor si ɔfitens habet aliquos casus intricatos puta
de contractib9 si sint liciti vel vsurarij si bona iniusto titlō
conquisita et possessa vel si est inuolut9 aliquo casu matri
moniali vel interfuit bellis iniustis vel si se inuoluit collaci
onibus aut possessionib9 bñficiorū ecclesiasticoꝝ vel sen
tēcijs excōmunicacōis suspensionis aut interdicti vel qui
buscūq3 symonie ɔtractib3 aut similib9 si de hijs confessor
se nescit expedire tūc si cōmode potest debet facere expe=
ctare ɔfitentē et recurrere ad libros vel requirere periciō
res se si aūt ɔmode fieri nō pōt tūc enumer3 sibi diligēter
hos casus de quib9 dubitat ⁊ imponat ei vt postea ad se re
uertatur dum fuerit melius consultus vel vadat ad aliq̄3
peritum ⁊ sēm illius consilium se regat ne periclitetur sic
eciaȝ de restitucōne facienda si dubitat faciēdū3 est puta
in homicidio· vulneracōne· detractōne ·contūelia·furto
rapina ⁊ tractu ad peccata alioꝝ hominū et similium ·De
secūdo vero vicȝ de probacōne confitentis fiēda vel experi
enda an confessus sit contritus et absoluendus confessor
de emendacōne non requirat iuramētum vel votū vel aliā
obligacōm q abstineat a mortli peccato nisi esset excom=
municatus presertim de iniectione man9 violente in cleri=
cū et satisfactio alicui esset prestanda sed sufficit dicit hū
bertus q habeat bonū ꝓpositum et bonam volūtatem ab=
stinēdi ab omni mortali peccato saltem in genere et q p̄te
rita sibi displiceant·cācell'·dicit sic querāt a ɔfesso si ꝓpo
nit abstinere cū auxilio dei deinceps a peccatis wilh·pisi
ñ tractatu suo spāli de penitēcia c·penl'· graciosi9 ad huc
docet q̄modo eciam añ ɔfessionem inchoatam per eū qui ve
nit ad confessorem gracia confitendi fieri debet probacio·
Si inquit in hoc ꝓposito venit ad confessorem sc3 vt com
mittat ⁊ r̄dat se bñplacito dei et h̄ ex amore ei9 si se totū

paratus est dare et tradere miseratõi dei ꝛ hac de causa ne
eius offensam incurrat vt in amorem eius ꝛ graciam redeꝫ
at mortuus in se vincl'a dirupta esse cognoscat si tantum
sui amorem largitus est ei clementissimus deus vt sic toto
studio beneplacitum eius paratus sit facere pro consilio
sacerdotis cui aīa eius curāda ꝛ regenda a deo ꝯmissa est
nl'latenꝰ de salute eius dubitet quis enꝫ dubitet deuꝫ huꝰ
mōi penitentē plenissime possidere · h' ille si igit' scd'm istum
confessor añ ꝯfessionis iniciū tl'r dispositum consolari de
bet prout late docet ideꝫ qd' de eo senciendum est qui post
confessionem se beniuoluꝫ ostendit pe · de pa · sup · iiij · dis' ·
xvij dicit a penitēte requiratur si peniteat et si dolor eius in
sufficiens est an velꝫ dolorem sufficientem habere ꝛ si non
habet hoc ipsum sibi displicet ꝛ hoc sufficit ꝫm illud conꝫ
cupiuit anima mea desiderare iustificatōnes tuas in omni
tempore et scd'm illud pr̄is qui habuit coram xp̄o filiuꝫ a
demone possessuꝫ dicētis credo dñe adiuua dñe incredulita
tem meā tñ ꝫm p̄fatos doctores eciaꝫ exigit' q' careat odio
mortalis peccati ꝯtra aliū · Item occasiones peccatorum
mortaliū certas ꝛ ꝓximas vitare ꝓponat vt concubinam
de domo q̄m inhabitat eiciat publicaꝫ vel adl'teram quaꝫ ha
bet sil'r Item nulli iniungatur penitēcia qui habet officiuꝫ
p qd' ꝫm ꝯsciēciaꝫ suā sine pc̄o mortli facē ñ pōt' nisi deserat
illud officium · Itē si habet aliquā aliā occasionem peccanꝫ
di et verisil'e est q' non possit sibi cauere a peccato mortali
nisi eam a se remoueat vt est cohibitō ml'eris suspecte cuꝫ
qua peccare ꝯsueuit non detur ei pn̄ia nisi occasionem illaꝫ
a se remoueat idem videat vt operam dare ꝓponat efficaꝫ
cem ad discendum si nescit oratōnem dominicam symbolum
apostolorum ꝛ decalogum Itē vt velit satisfacere ꝓposse
de iniurijs ꝛ alijs restitutōnibus debitis quādo tenetur de
quo vidēde sunt tractatus diuersoꝝ doctoruꝫ Itē dicimꝰ
dicit cancell' · de reuocatōne seductorum malis ꝯsilijs et
moribꝰ p eū ꝛ de diffamatis iniuste ꝛ silibꝰ non requirēdo

tñ vltra illud qđ verisilr fieri pōt talia repetendo · Si autē est dicit se nolle vel non posse abstinere ab aliquo mortali · tunc non est ei iniungenda penitencia tamq̄ in sacramēto sed signandum est ei q᷒ si decederet in tali statu dapnaretur et q͛ in tali statu nō omunicet alias mortali nouo se inuoluere et q͛ nullus sacerdos eciam papa eum absoluere posset in tali impenitēcia et si sacerdos absolutōnem tali daret mortalr peccare posset et q͛ istam confessionem tenetur iterare nisi statim peniteret vel in breui cōsulitur cum tñ sibi dicendo vtilitates osequentes suam ofessionem que tacte sunt · c · ij · pūcto · iiij · iniūgatq3 ei aliqualem penitēciaʒ · in ieiunādo · orando · elemosina · peregrinatōne · ⁊ silib᷒ vt deus euʒ illustret sua ḡcia Multuʒ pro tūc valent exhortatōes ofessoris facte tli in penitenti vice3 de igne inferni et penis eiusdem ⁊ gaudijs celi de p̄riclo mortis ⁊ similibus Immo dicit bonauentura qui accedit ad confessionem et absolutōneʒ placēciam habēs de mortali omisso sic q͛ nollet non omisisse vel otinuat vel non vult restituere alienū qñ poss3 vel non dimittere rancorem tunc peccat mortalr q2 q̄ntum in se est irritum facit sacramētuʒ · dicit em̄ scot᷒ q͛ qui iniunctam sibi penitenciaʒ et a sacerdote receptaʒ volūtarie ⁊ sine causa abiceret3 nolens adimplere tlis inobediencia mortlē peccatuʒ esset q2 trāsgressio precepti ecclesie et xp̄i vicarij · Vltimo caueat ne vnq̄ q̄tu3 pōt pctōrem implicatū ire permittat iubeat pocius euʒ redire ad se et reuerti vt denuo cura sancij attemptetur

Quō penitēcia sit iniūgenda ⁊ q̄liter otra recidiuum remedia sint dāda atq3 de celādo ofessiōem Capi · Quintum ·

Quinto quō pena sit iniūgēda dicit humbtus videat cōfesor vt paruas iniūgat penitēcias q2 melius est per paruaʒ penitenciā ponere hōmeʒ in purgatorium q̄ cū magna in infernū · ꝓinde

consideret penitētis diuicias · paupertatē · senium deuotōꝫ conuictū et siles circumstancias et fm easdem ↄfitēti salubrem penitēciam in orōe · in elemosina · ieiunando · peregrinando · vel in vno vel in plibꝫ eorum faciendam proponat · et nullam imponat penitēciam nisi q̄m volūtarie confitens suscipere vult et q̄uis penitēcie omēs · vt dictum est sint arbitrare id est ad arbitriū confessoris posite debet tn̄ hoc arbitriū esse fulcitum ratōe et arte vt quātū pōt ↄfessor peccatis obuiet ex opposito per opera vertutū Optima aūt penitencia est si fierēt q̄m xps iniunxit adulteri dicēs vade ꝛ noli amplius peccare Bona penitencia est debita reꝝ restituendarum redditō quādo vero penitēti seu confitenti numerum oratōnum ꝛ aliarum penitenciarum iniūgit dicit hūbertus dicat ei ꝛ illud intendat q̄ꝫ si aliquando talia non dixerit non ei ad culpam imputetur admiuus mortalem Caueat iteꝝ ne ei iniūgat pn̄iam vn̄ sequat̄ scandalū sic accidit qn̄ adolescētulis q̄ viros hn̄t zelotipos aliquid iniungitur vnde supposito virorum contra eos roboretur vt ieiunare i pane ꝛ aqua in flagellādo se et similibꝰ Nec iniūgat per qd̄ alter preiudicium fieri posset vt in n̄ reddēdo debitum · in sequestrādo se a thoro cōiugis ad tempus Item dicat q̄ꝫ n̄ dat ei tātam penitenciā quantam meruit quia regulariter pro vno mortali peccato septennis penitēcia esset iniūgēda Itē dicat ei q̄ꝫ iniūgit ꝛ dat ei in penitēciam omniū peccatoꝝ suoꝝ ista quinqꝫ vicꝫ omnia bona que fecerit omīa mala que sustinuerit ꝛ omnia bona que alij ꝓ eo fecerint labores om̄s quos bn̄ tulerint ꝛ indulgēcias quas acquisierint Item det ptātem quātaꝫ valet cuicūqꝫ cui postmod̄ cōfiteri voluit vt relaxare sibi possit de penitēcia ei iniūcta si forte sibi videbit̄ expedire Item inducat ad frequēter cōfitēdum ꝛ predicatōnes libēter audiēdum ad opera misericordie exercenda vt visitare hospitalia leprosoria ꝛc̄ ꝛ iniungat talia si videbitur expedire · Item instruat vt videat quociens peccatū oblitum

confessione postea memorie occurrit vt confiteatur Qui autem firmum propositum abstinendi in penitentia recepit se vel alio secundum quinque regulas se habere debet vel alieno cui penitenciam iniungit Prima secundum cassianum illi vicio ad quod amplius inclinatur et quod maius est obuiet speciali conatu orando ieiunando · elemosinas dando et huiusmodi contra ipsum et si placeat petat vt sibi in penitenciam iniungantur ista Secunda contra tale vicium firmiter statuat si recidiuat in futurum tunc velit per tres dies inmediate sequentes sic penitere quod in prima ieiunet in pane et aqua vel aliter in secunda die orare numerum certum psalmorum in tercio vero die velit dare in elemosinam aliquid sibi carum vel certam pecuniam · Tercia regula proponit firmiter quociescumque recidiuabit infra triduum postea statim confiteri · Quarta regula proponat proposito firmo aut voto aut alia obligatione ad tempus se obliget quod in casu quo tam vehementer eum temptari contingeret sic quod peccatum perpetrare proponeret nichilominus ante perpetracionem velit prius dicere septem psalmos vel flectere genua aliquocies vel intrare ecclesiam aliquam et ibi ante ymaginem crucifixi vel virginis vel sancti alicuius aliquid orare · quia sic forte iuuabitur Quinta regula homo talis se assuefaciat vt quando temptatio peccati notabilis appropinquat ymaginari tunc fortiter incipiet aliquid terribile · vt cristi passionem mortem propriam ignem inferni et similia vt saltem sic resipiscat a malo facilius hec de cancellario · Item quod dictum est quod confessor penitenciam non aliam debet iniungere quam de consensu peccatoris et de qua speret implecionem addit sic cancellarius nisi forte peccata essent · publica et scandalosa pro quibus ad reprobacionem cogi debet inuitus · Ceterum dicit idem · Potest aliquando dari penitencia de non peccando tali vel tali crimine · per certum tempus futurum sub aliqua pena aut pecuniaria vel corporali soluenda efficaciter ante recidiuum et post eciam si recidiuat · ut sub debito redeundi ad confessorem ·

infra triduū vel biduū post perpetratōnem delicti aut aliquid huiusmōi · Cōmoneatur tn̄ confessus ipse ne peni-tēciaꝫ hanc aut aliam q̄mlibet acceptet si non eam ꝓponit firmiter impleturꝫ agnoueritq̄ꝫ se grauius in purgatorio q̄ in hoc mūdo soluturꝫ omnia Postremo de non manifestando penitēciaꝫ suaꝫ ꝛ ea que in confessione dicta sunt ꝛ fuerunt acta ꝛ de non respondēdo curiose desuper interrogantibꝫ moneat᷑ qꝛ ꝫm pe · de pa · ꝛ cancell᷑ · omnia ad cōfessionem ptinēcia ut pn̄icia iniuncta et interrogatōnes facte ꝛc̄ n̄ inducenda ad malū sūt de ꝯfessionis secreto ꝓpter qd̄ peccāt si nō excusat eos ignorācia illi qui pn̄ias suas ꝛ ea que sacd̄os eis dixit passim dicūt ꝛ qui eē sup h̄ inquirūt qꝛ talia p indirectū causant aliqn̄ irrisionē sacerdotis aut confessi culpam

Qua forma vti debeat in absoluendo a peccatis a minori excōmūicatōe a maiore et ab alijs cēsuris iuris Cap · sextuꝫ

Sexto circa formā absolutōnis notet confessōr Primo an confitēs sit innodatus aliquo vinculo excōmunicatōnis maioris aut eciam minoris Si minoris tunc sub ista forma eū ab eodem absoluat Ego te absoluo a vinclo excommunicatōnis minoris in nomine patris ꝛ fi · ꝛ sp · sa · vel per silia v̄ba equipollencia Si dubitat se incidisse ꝯfitēs minoreꝫ excōmunicatōnem ꝛ eciaꝫ semp tucius est dicere Ego te absoluo a vinculo excōmunicatōnis minoris si ligaris ꝛ restituo te sacramentis ecclesie in nomine pa · et fi · et sp · sa · et secunduꝫ q̄sdā expediret h̄ facere in pn̄cipio ꝯfessionis Si quis incidit maiorem excōmunicatōꝫ vbi est publicum ꝛ ꝯfessor scit extra confessioneꝫ sacramentalē tūc si ꝯfessor hꝫ auctoritatē l᷑ alius qui id hꝫ excōmunicatū debꝫ absoluē in loco aliq° honesto reū expoliatū vel hūiliatū aliť cū psalō Miserere mei deus · vapulando reū interim cuꝫ v̄ga aliquociens et cū oratōne dn̄ica ꝛ collecta pro peccatis om̄ibꝫ p̄missis premittendo ꝯfiteor et in casu quo pcussit clericū iurando

vt dicitur in summis de stando iudicio ecclesie id est absol uentis ꝛ postea iniūgat sibi ꝙ de cetero simile non faciat· Vltimo aūt concludat formam absolutōnis sic auctorita te qua fungor absoluo te a vinculis excommunicatōnis et specialiter ab excomunicatōne qua ligatus es· pro hoc vel hoc facto et restituo te sacramentis ecclesie in nomine pa ꝛ fi· et sp· sancti Si aūt excōmunicatō maior sit oculta· Si confessor habet autoritatē abluendi caueat ne in pu blico reum vt p̄mittitur absoluat nisi de licencēcia ei9 si in secreto ꝯfessus est sed in loco secreto eū absoluat ꝛ ſm cancell'· Forma absolutōnis ab excōmnicatōne est ista quē debet primo id est ante absolutōnem a peccatis fieri· Ego absoluo te a sentencia excōmunicatōnis et restituo te sacra mentis ecclesie in nomine pa· ꝛ fi· ꝛ sp· sa· Deinde sequa tur absolutō pro peccatis si cum excommunicatōne pc̄tm ꝯcludit' necessario ꝯfitēd sacramentalr̄ Ego absoluo te a peccatis tuis in nomine pa· ꝛ fi· ꝛ sp· sa· amen Tuciusq3 est istis formis nichil inmiscere ħ ille Est igit' foma abso lutōis pro peccatis p̄supposita intentōne bona sufficiēs in omni casu ista Dn̄s noster ih̄s xp̄s te absoluat et ego te ab soluo a peccatis tuis in nomine pa· ꝛ fi· ꝛ sp· sa· amē Nec oportet addere omnib9 q2 subintelligit' sufficiēter ab omni bus a quib9 pōt et si tucius ambulare vult ne forte vin culo minoris excōmunicatōnis sit inuodatus dicat· Dn̄s noster ih̄s xp̄s te absoluat et ego te absoluo a sentēcia mi noris excōmunicatōnis si ligaris et a peccatis tuis in no· pa· ꝛ fi· ꝛ sp· sa· amen Raro tn̄ ꝯfitentib9 dicat' vt dicant primo suum ꝯfiteor generale deinde ꝓpter reuenciā sacra menti dicat sacerdos Misereat' tui ꝛc̄ absolutōnē ꝛ re missionem ꝛc̄· deinde formas necessarias p̄fatas vel formā prout casus exigunt· Vltimo potest addere sic meritum dn̄i nostri ih̄u xp̄i beatissime virginis ꝛ omniū sanctoꝝ me rita omia bona que feceris ꝛ mala que sustinueris labores tui boni et omnia qua alij pro te fecerint· ac indulgencie

si quas acquisieris sint tibi in remissione peccatorum tuorum omniū et in augmentū vite eterne animi · quia ex ista addi tōne dicūt doctores q omnia in tali additōe inclusa maio rem efficaciaz habebunt satisfaciendi pro peccatis que nō solū ex genere operis bona erūt vel ex radice caritatis sed eciaz efficaciaz specialem habebūt ex sacramento penitencie seu ex clauib9 ecclesie per confessorem applicatis · Quia vero aliqui non soluz tenentur vinculis seu sentēcijs excommu= nicatōnis · sed eciaz suspensionis et interdicti et indigent dispensatōne sup irregularitate vna vel plurib9 otractis · Si epus vel legatus alicui confessori dat auctoritatez ta liū super aliquo in casib9 in quib9 saltē pfatus platus pōt omnib9 et singulis vel si est in religione aliqua vbi ordinis priuilegia ad premissa extēdunt se tunc sub ista forma po test absoluere Dn̄s noster ih̄s xp̄s te absoluat et ego au= ctoritate qua fungor absoluo te a vinclis excommunicatō nis suspensionis et interdicti si indiges et dispenso tecum super irregularitatē vel irregularitatib9 si q̄m vel quas cō traxistis in nomine pr̄is et filij et sp · sa · Solet aūt dn̄s pa pa aliquādo quibusdaz tātam gr̄az facere vt simplr ab om bus censuris · et penis iuris et hominis possint absolui in foro saltē oscie et tūc ofessor pōt ista forma vti q̄m a curia romana recepit et vsus est videlicet de plenitudine pote= statis apostolice cuius autoritatē pro presenti gero absol uo te ab omnib9 cēsuris ecclesiasticis sentēcijs vinclis excō municatōnum suspensionuz et interdicti tam a iure q̄ ab hō mine latis necnon ab omnib9 negligencijs et defectib9 cō missis in administratōne sacramentorum officijs et actib9 tuis vel nomine tuo factis Supplēdo de solita apostalice sedis clemēcia om̄s defectus eorūdem abluo eciam omnez maclam infamie et inabilitatis vndecūq3 contractis dispē soq3 tecum sup omni irregularitate symonia in ordine et bn̄ ficio actiue vel passiue quacūq3 occasione vel causa eē cer ta te in collatōne ordinum et aliorum sacramētorum otractis

seu commissis. Restituo te et abilito te ad statum famam honoris executiones officiorum ecclesiasticorum quorumcumque ac ad omnes gradus dignitatum et honorum ad beneficia ecclesiastica habita vel habenda et tibi de hiis que habes de nouo pro nunc relaxando tibi fructus quos male percepistis seu lesa consciencia ex eisdem ac alia que in ludo ex successione ac alias ad te peruenerunt que subiacent restitutioni vage in forma plenissima in nomine patris et filij et spiritus sancti. Item de locis tuis et rebus sacris omnia interdicta et alias inabilitates tollo. ac in domino relaxo populum ac personas ad tuam curam pertinentibus a premissis censuris ecclesiasticis a iure vel ab homine latis inueteratis quas nullus prosequitur absoluo et interdicta tollo et relaxo dispensationes absolutiones et indulta eisdem concessa et impensa ratifico supplendo omnes defectus si qui interuenerint in eisdem et hec omnia de plenitudine potestatis apostolice michi pro nunc super personam tuam concesse facio ac robur habere volo dispositionibus apostolicis non obstantibus quibuscumque in contrarium facientibus. Si autem aliquis dubitat an pro istis specialis forma exigatur absoluendi necessaria qui a sede apostolica habent priuilegium quod in articulo mortis dumtaxat semel possint habere plenarie remissionem omnium suorum peccaminum id est a pena et culpa ut alij exprimunt. Respondetur secundum quod a magnis magistris tam in consilio constan. quam basi. audiui quod non sufficit quod ea omnia et singula faciunt pro quibus indulgencia prefata datur prout in bullis vel priuilegijs talium exprimitur nec putet aliquis quod quando semel quis in articulo mortis fuit et vsus est quod post ea in alio articulo mortis vti valeat nisi papa latorem auctoritatem daret quam dat quando ponit quod in articulo mortis dumtaxat semel et ita responderunt in concilio constan. litteratissimi viri plures de hoc requisiti nec mirum quia priuilegium de indulgencijs tantum dat quantum sonat non autem extendi debet vltra Sequitur

Quō ɔfessoꝛ infirmum verisimilr moriturū monere et expe
dire · ꝛ quō celari debet ɔfessio et circūstancie Cap vij ·

Eptimo videat ɔfessor si cōfitens est infirmus
et in periculo mortis querat ab eo confessor si
sit implicatus vinculo excōmunicatōnis maio
ris vno vel pluribꝰ et si sic satisfaciat · et pro
absoluerē potente mittat et hoc si non sit periculū in mora
Si aūt est periculum in mora recipiat confessoꝛ cautōnem
super premissis ab infirmo si conualuit ꝙ faciat emendam
cicius quo potuerit ɔponat cum leso et ꝙ heredes ꝓmit=
tant silia si infirmus decesserit · et absoluere se permittat
ab habente autoꝛitatem sup tali excōmunicatōe deinde ab
soluat eum in mortis articulo qꝛ in isto habet autoꝛitatem
super omnes sentencias et omnia peccata · nec opoꝛtet fieri
absolutōez nisi sicut dictū est in precedenti caplō informet
aūt eū vt si ɔualuerit a suo iudice ciciꝰ quo possit permit
tat se absoluere ab excōmunicatōe alias de nouo incideret
eandem silr de peccatis reseruatis ad supioꝝ autoꝛitatem
se transferat cum potuerit Si vero instituere habet de vsu
ra ɔtracto malo debitis · vl'alijs quibuscūqꝫ ꝓponat illud
facere ꝛ cooperet' q̄ntum poterit et heredes illud faciant
ꝙ ipe moriturus facere nequit · sic eē de votis realibus
vt si vouit dare decem floꝛenos in ecclesia aliqua distante
vel ꝓpinqua dare tenentur heredes decez floꝛenos illuc ita
si moriturus vouit ille ire ad aliquem sanctuz cū decē per
sonis ɔducendis heredes decem personas mittāt qꝛ reale
votum tangere vidꝛ ille casus vt dicit pe · de pa · Secꝰ ē
de personalibꝰ votis moꝛituri ꝙ de realibꝰ hoꝛtet' moꝛitu=
rum ut testamentū q̄ntū potest oꝛdinet sic ut eo motuo ex
ecutō fiat · et non lites inter heredes · itē moꝛtuo eo hoꝛte
tur ɔfessor heredes vel filiū aut amicos mortui vt excucio
fiat debitoꝝ p̄fatorum · Item si moriturꝰ debitis obliga=
tur vel votis perficiendis ad sanctos · vel peregrinatōnes

Ista de consensu et licencia speciali confessor ordinet scripto mandari vt expediantur post mortem non debet autem confessor tali morituro iniungere sed innotescere penitenciam nisi forte aliquid modice oracionis vel gestus deuoti possit facere competenter · Addat confessor informando moriturum vt si conualuerit penitenciam taxatam ipsemet faciat · siue sit parua siue magna et vt eandem penitenciam si amicos aliquos habet et ipse moriatur velint satisfacere eandem penitenciam super se recipiendo in parte saltem vel in toto qui quanto essent deuociores tanto meliores pro satisfaciendo · Vltimo dicit humbertus sit confessor secretus ne vmquam directe vel indirecte de longe vel de prope in genere vel particulari possit aliquis percipere de ore vel scripto eius aut nutu risu vel gestu quod aliquam notam habeat de aliqua relacione quantumcumque leui · vnde caueat ne vmquam dicat in sermone vel priuata collacione Ego audiui huiusmodi casus in confessione quia simplices credunt quod sit reuelacio nec vmquam debet dicere · in illa abbacia vel in illo castro · ciuitate vel villa in quibus audiuit confessiones sunt multa mala vel huiusmodi · nec debet eciam in speciali laudare aliquem cuius confessionem audiuit de virginitate vel innocencia et huiusmodi ne apud sapientes cum de alio oriretur verbum quem eciam audiuisset et non ita laudari posset oriri suspicio quod id bonum non esset in illo nec vmquam debet propter aliquod genus peccati confitenti ostendere minorem familiaritatem vel signa dileccionis minoris Insuper multum caueat ne de eo qui sibi confessus est dicat eiusdem modum confitendi intricatum scrupulosum et inordinatum eius proterviam inobedienciam vel aliam confitentis circumstanciam in confessione solum perceptam per quam confessus erubesceret si manifestaretur alias ibi periculum est grauis peccati · vt multi doctores expresse dicunt Quando vero confessor aliquid de auditis solum in confessione extra confessionem dicere petitur tunc extra confessionem prius recipiat a confitente distincte licenciam de quibus possit loqui extra confessionem et de quibus

non quibꝰ personis et quibꝰ non et exprimat ista cõfitens per seipsum confessori extra confessionem ꝛc.

De casu quare oportet restituere Et q̄ septem casibus non oportet resisistere ꝛc. Cap̄. primuꝫ

Ercia pars erit de confessione sequentitibꝰ videlicet de restituendi debito nam circa peccata p̄ que quis dep̄nificauit proximū iniuste non sufficit contritõ vel dolor de preteritis ꝛ confessio ac absolutõ ymmo nec ꝓpositum non dāpnificandi in futuro nisi fiat vt oportet restitutõ idcirco de restitutõne videndum est Sunt autem quatuor secudum que contingit necessario fieri restitutionē videlicet diuicie tem pales fama seu honores lesiones corporales et v̄tutes morales de quibꝰ per singl'a videdum erit Quo ad p̄muꝫ videda sunt septem scꝫ an restitucio sit facienda quis tenetur restituere quid et q̄ntum tenetur restituere. q̄n̄do vbi seu cui. quõ aut per quem Quo ad primuꝫ sciendum q̄ de re aliena ablata iniuste inuito dn̄o restitucio est facienda regl'ariter nisi racionabilis excusacio locum habeat Primuꝫ patꝫ per illud Luc. xix Zachei. Ecce dimidiuꝫ bonoꝝ meoꝝ do pauperibꝰ. et si quid aliquē defraudaui reddo quadruplū cui ih̄s ayt hodie salus huic domui facta est ergo priusq̄ꝫ voluntatem reddendi haberet non erat ei salus ḡ per restiscionem defraudati fit salus Iteꝫ Lu. v. ꝛ math. xxij. ait xp̄s Reddite q̄ sūt cesaris cesari ꝛ q̄ sunt dei deo vbi glo. Tributum ꝛ pecuniam reddite cesari decimas ꝛ victimas reddite deo Item ro. xiij Reddite omnibꝰ debita cui tributum tributū. cui vectigal vectigal. cui honorem honorem Item Jacobi. v. Ecce merces operarioꝝ qui messuerunt regiones vestras q̄ fraudata est a vobis clamat ꝛ clamor eius in aures dn̄i sabaoth introiuit. Item alienum retinere est ꝯtra preceptū dei. deut. v. nõ furtū facies nõ

concupiſces rem proximi tui Item dicunt tam leges ec
cleſiaſtice q̄ȝ ciuiles ymmo lex dı̄na vetus et noua euāgeli
ca et naturalis ratō que dictat · qđ tibi non vis fieri alteri
ne feceris Scđm vicȝ q̄ȝ aliqn̄ excuſat̄ quis a reſtitutōne
patȝ in quinqȝ caſibꝫ dicit pe · de pa · in iiij · diſt · xv Prim⁹
ꝓpter impoſſibilitatem videlicet quia nichil habet vnde re
ſtituat et eſt moriturus ſtatim · Secundus ꝓpter credi
torum remiſſiōnem niſi in duobꝫ caſibꝫ · Vnus eſt ſi nō po
teſt creditor donare puta quia non habet ad miniſtratōeȝ
talis rei Alius quando in iure cautum eſt q̄ȝ remiſſio non
valet tunc non excuſat ſicut iniudicante de legato q̄ui in
debite munera et expenſas recipiens vel extorquens tene=
tur reddere nulla ei parcium remiſſione pro futura de re
ſcrip · ca · ſtatum · li · vj · Item de viſitante iure ordinario
recipiente munus ad cuius dupliciter reſtitutōnem tene=
tur nec prodeſt remiſſio de cenſuris ca · exiij Tercio excu=
ſat recōpenſatō nam ſi michi teneris decem ⁊ ego tibi alia
decem neutri tenetur alteri ſoluere ſed poteſt vterqȝ ↄpen
ſare ſic de omnibꝫ alijs ymmo in foro contencioſo ſi res de=
bitoris ad me peruenit ſine dolo poſſum eam retinere per
modum pignoris quouſqȝ michi ſatiſfecerit ſic et hic ſed
non cum dolo Quarto excuſat preſcriptō ſi iuſto titulo ⁊
bōna vide res aliena eſt a me poſſeſſa non vicio furti aut
violencie affecta quia cōpleta preſcriptō iuris auctorita
tem poteſtatis tribuit extra de ſcrip · ca · vigilanti Quinto
excuſat amiſſio ſeu perditō rei ſed ſub diſtinctione naȝ qn̄
fur ſeu raptor obtulit rem dn̄o loco et tēpore congruo et
dn̄s noluit accipere in iſto caſu non tenetur de caſu fortu
ito alias tenetur quia fur eſt in mora reſtituendi et illici=
te tenet non ſuum ymmo ſi res fuiſſet eodem modo apud
dominū ꝑitura adhuc tenetur quia mora trahit ad ſe peri
culum ꝓpter iniuriam factaȝ proximo · Idem ſi eſt depoſi
tarius vel ↄmodarius qui a ꝑ̄ncipio licite accepit domino
repetēti indebite negauit ·

Quis resistere teneatur et declarantur versus de ix ad li obligatis vicz iussio csiliu csensus pal·re·pti· Ca·scdm

Uo ad scdm quis restituere teneat de hoc sut regule secudu3 sanctu tho·et sa·co Prima generalis Omnis qui dat causa3 tocius dapni id est sine quo non fieret dapnu3 illud tenet in solidu restituere hoc est tenet ad li totu dapnum restituedu Si aute dat aliquo modo causam dapni tenet ad restitutone3 pro qnto dedit causa3 · Scda regla quicuq3 aufert aut detinet rem aliqua z li facit vel ut causa pncipal vel proxima vel coadiuuans vel inducens vel non impediens qn eius esset ad bonum reipublice et sine periclo persone impedire istoz oim quilibet tenet in restitutonem in solidu3 vno tn restituente oms alij liberant a debito in coparatone ad illum dampnificatu Alij vero tenent pro rata portonis que eos ctingit illi qui pro omnibz satisfecit Tercia regla sequitur ex premissis q nouem differencie hominu tenent ad restituendum cprehensi in hijs versibz Iussio consilium consensus palpo recursus Participans mut9 non obstans non manifestans Prima aute istaru reglaz patet Ro·j·qui talia agut scilicet qui presumit puta iniquitatem·maliciam·auaricia·dolum zc digni sut morte non solum qui faciut ea sed eciam qui consenciut faciecibz vbi glosa·csentire est tacere cu possis redarguere l errore adulando fouere Itm exo·xxj pcipit reddi iniuste ablatu et addit pena Qui furat9 fuerit hoinne z vendiderit eum cuict9 noxe morte moriatur z ratonem assignat magister in iiij·dis·xv·per verba aug9·ad macedonum in epla dicens qdiu res pter qm peccatu est non reddit si reddi potest penitencia non agitur sed fingit id est non dimittit inquit augus·in epla pfata pctm nisi restituat ablatum· Sunt itaq3 vt generaliter numerem9 eos qui ad restitutoem tenent semp vel sepe hij videlic3 raptores

lusores defraudatores animaꝝ in suffragijs vel testamētis fures agroꝝ p terminos extendētes laciores fructuū in arboribꝫ aut ortoꝝ spoliatores inuenta non restituens ea que ex hereditate quis tenetur non restituens Clerici ꝛ religiosi bona ecclesie male expēdentes · mendici et questores falsi et deceptores mutuatam pecuniā vel rem retinens inuito dn̄o · dolosi mercatores · ꝛ cāpsores · vēditores · ꝛ emptores fraudulenti · testamēta exequi male tardantes monetam malam loco bone tradentes monetam nouam in dampnum aliorum cudentes alienarū rerum mala fide emptores ad terminū carius ꝙ pro parata pecunia vēditores redditu͞u iniustorum receptores bladi et vini auari cumulatores restitutōnem debitā fieri tardantes redditus vel alia p nimis modico procurātes locatis rebꝫ vltra debitū abutētes simil̄r de ꝯductis ꝛ similibꝫ vltra pactū vtentes virginum et puellarum seductores vxores maritis notabiliter bona subtrahētes famuli et famule dn̄os eoꝝ dāpnificantes pro ope carnali ab hijs qui sua alienare non possunt recipientes segetes vel grana vel alia bona destruentes aliorum vsuram exercens nichil nisi iniuste acquisita habentes dona recipientes in pignoribꝫ aliquid vltra sortem recipientes ex illegittīa prescriptōne aliquid recipientes decimas et oblatōnes n̄ soluentes theolonea male imponentes theolonea recipientes ꝛ terram non defendentes theolonea iusta subtrahentes tallias iniustas extorquētes iusticias non dantes aut dn̄i latrones non exterminantes monetam nouam ex auaricia cudens vel falsam Monasteria ꝛ ecclesias indebite grauantes bellantes iniuste quando non fit pro rebus repetēdis aut patria tuenda dampnificantes incendiarij locorum secretorum vel aliorum iniuste in necessitate extrema indigenti nō subuenientes diuites superflua status habentes · ꝛ pauperibꝫ non subueniētes iudices aduocati ꝓcuratores · ꝛ testes falsi vel mali mercedem laborantis ꝓcrastinantes debita non soluentes sic

eciam dolosi laboratores inutiliter laborantes vel nimis de
precio recipiētes vt medici notarij · scriptores · cācellarij
cirurgici · apothecarij simoniam omittentes de quib9 omni
bus habes in summis distinctius vbi oportet fieri resti=
tucionem vel non Declarātur aūt prefati versus secundū
tho · alber · vlri · ꝛ scō · sic iussio id est qñ quis probablr̄ cre
dit ex sua iussione secutam rei ablatōnē vel nomine suo fa=
ctam ratam habuit talis tenetur in solidum alias non Con
silium vt quando ex consilio sequitur ablatō vel dampnuz
vel probablr̄ secutū creditur tenetur in solidu3 alias non
Consēsus id est vbi effectus in opere cooperatōis ostēdi
tur talis si tm̄ coopatur ꝙ sine eo non pssēt dampnum fi
eri tenetur in solidum si autem sine eo fieret restituat quā
tum nocuit siue per se siue per familiam suam vel per suos
aut quantu3 de reb9 illis habuit · vel expendit · vnde dicit
pe · de pa · ꝙ aduocatus tenetur eciam si ignorabat iniustā
causam ꝑpter errorem iuris · Palpo id est adulator lau=
dans sc3 raptorem quasi strennuū ꝛ huiōi hic si ex hͦ secu
tum est dāpnu3 tenet᷑ in solidu3 alias non idͦ per oppositū
intelligas de detractore vel vitupatore · Recursus vel re=
ceptās id est qñ aliqs est receptator latronū vel furū seu
predonu3 et tenet eos ne cogant᷑ restituere vel dolo malo
celat rem rapta3 vel furtiua3 ita ꝙ ex hͦ impeditur restitu
tō tenetur insolidum Participans sc3 in cīmine latrocinij ·
id est qui malefactorib9 huiōi se sociat ad spoliandͦ talis
si sine tali associatōne non fuissēt rapina facta vel furtum
tenetur insolidū si aūt participat in crimine latronibus se
ad spoliandͦ associando attñ ꝙ sine eo fuisset spolium fa=
ctum talis non tenetur nisi quātum ad eu3 peruenit vel qñ
tu3 nocet casualiter ł occasionalr̄ si vero participauit in re
rapta emendo scienter raptū vel accipiendo illud tenet᷑ re
stituere secus si ignoranter emit vel recepit Mutus id est
qui videt furtū fieri et dolose tacet cū sine periclͦ suo so=
lo verbo posset impedire ꝛ ñ facit qñ ex offitō ād hͦ tenet᷑

vt reclinet tenet' in solidū secus si non ex officiō tenet' ob=
stare vel impedire ⁊ ñ impediret Nō obstās id est qui fa=
cto posset resistere sine suo periclō ⁊ non facit quādo ex=
officio tenetur obstare si sic latrones inualescunt sicut sūt
pncipes qui ex officiō suo tenentur iusticiaꝫ obseruare quia
redditus quos habēt ad hoc instituti sunt tenent' resti=
tuere secꝰ qui non ex officiō tenent' obseruare quia ad resti
tutōꝫ ñ tenent'. Non manifestās id est qui scit vbi res ra
pta vel furtiua est ⁊ ñ indicat cū hͦ requirit' ⁊ qñ ad hͦ ex
officiō tenet' ad restitutōem tenet' secꝰ si soluꝫ scit vbi est
et non indicat eciā cum de hoc requiritur qꝛ tunc q̄uis
peccet tñ ad restitutōeꝫ non tenet' vnde iudex qui de ea re
de qua cognoscit pnūciare debet ⁊ sic manifestare ius par
cium si non facit tenetur ad restitutōnem Ex p̄missis eciā
liquet qꝫ quilibet heres siue filius siue extraneus nō distin
cto vtrum raptoris vel alterius tenetur iure canonico ad
omnia debita defuncti persoluēda siue fuerint ex cōtractu
vel quasi siue ex maleficiō vel q̄si siue peruenerit res illa p
qua debitum fuit contractum ad eum siue non siue lis fu
erit ɔtestata cū defuncto siue ñ Est autē cōtractꝰ vt emp
cio. vēditō locatō. cōductio. mutuū et silia q̄si contractus
est vt tutela vel negocioꝝ alienoꝝ gestio Maleficium est
vt furtum rapina q̄si maleficiū est cum iudex per imperici
am iudicat vel cū de domo alicuiꝰ aliquid est eiectuꝫ vel ef
fusuꝫ qd̄ nocuit trāseuntibꝫ Hic ostendit qui te=
neant' ad restitutōnem in speciali presertim quo ad rapto=
res. spoliatores in fructibꝫ. dāpnificātes in bello vel gu=
erra. dampnificātes in bñficijs et silibꝫ Capitu. terciū

Quid autē et quantū quis teneatur restituere
notandi sunt ex p̄missis gradus quidam vel di
fferencie p̄sertim circa rapinam et furtum Pri
mus si aliqui vadūt cū raptoribꝫ et non coope
rant' eis ad aliqd̄ dāpnuꝫ faciēduꝫ nec aliquid receperūt
de rebꝫ ablatis tales nichꝫ tenent' restituere. Scd̄us qui

nec adiuuant nec in aliquo consenciūt ꝫ datur eis aliquid
de rapina l' furto et scienter accipiūt aut comedūt inde vel
induūt aut in alios vsus ponunt tenent' ad restitucōnez de
talibꝫ tū qui dono aliquid accepissent ⁊ consūpsissent an
tequaz intelligerent rei veritatem restituere non tenent'
Similr excipitur qn̄ aliquis agit causam spoliatorū mo=
nendi et inducēdo ꝓposse ipsū raptorem ad restitucōem
faciendam presertim si habet' spes probabilis de correctōe
spoliatoꝝ et qn̄ efficitur ꝓpter taliuz cōsūptōnem p̄do im
potēs ad restituēdū in toto vel in magna parte ammonito
res itaqꝫ qui instant cōtinue horis oportunis vt p̄do resti=
tuat cōsūpta restituere non tenentur Sub scdo eciaz casu
cōtinentur qui sciunt vel ꝓbablr credunt q ꝓpter ipsoꝝ
sequelam vel associatōnem cū raptoribꝫ vel cōsiliū adlatōm
vel detractatōem non plus fecerūt ipsi raptores q̄ alias
essent facturi et tū de raptis aliquid habuerunt ⁊ expen
derunt tales tenent' de eisdem restituere habitis vel expēn
et eciam de omni dampno qd ipsi vel aliqui de sua familia
fecerunt directe vel occasionalr Tercius quādo plures faci
unt dampnū sil' et tam̄ vnus sine alio vel plures sine isto
fecissent talis tenet' soluere pro rata id est pro portōe sua
hoc est q̄ntum cōtingit eum de dampno vniuerso si non po
test distingui dampnum qd ipse intulit ab eo qd alij intu
lerunt in hoc tū existimatō habenda est vt qui magis strē
nuus est ⁊ qui maiorez timorez ac terrorez incussit hostibꝫ
eciaz plus teneat' silr eciaz in casu qn̄ aliqui associantur ra
ptoribus et credunt q eciam sine suo adiutorio vel insti=
gatōne raptores dampnum fecissent sed non tm̄ tenentur
ad id qd probabiliter credunt eos fecisse ꝓpter suaz insti
gatōnem vel adiutoriū · Quartus si qui associant' rapto=
ribus et non cooperantur eis ad aliqd dampnū faciendū
sunt tū in animo parati defendere si forsan illi spoliandi res
suas a predonibꝫ defendere voluissent et ꝓpter suaz pre=
senciaz ⁊ sociorum eius non audebant resistere spoliantibus

vel domos suas incendentibus et si sic quis associauit non potest esse liber a restitutione ymo si aliqui animo pacificandi vadunt cum raptoribus non excusatur nisi hoc significent aduersarijs quia alias aduersarij timore eorum non audent res suas defendere vnde idem est ac si se iuuarent secus si intimauerunt aduersarijs quia tunc videtur esse in primo casu. Quintus qui fuit causa tocius dampni tenetur in solidum id est de toto dampno similiter in casu quo plures fuerunt raptores quorum nullus induxit alium ad eundum nec erat aliquis dominus alterius sed quilibet pro se dicit raij si vadunt insimul quasi sit vnus exercitus quilibet tenetur in solidum quia in tali casu quilibet iuuit alios et fecit eos forciores et omnes sunt cooperatores alias si non iuerunt simul sed quilibet seperatim per se faciebat dampnum quilibet tenetur pro eo quod fecit intellige secundum vlri. quod iam dictum est quando vnus sine alio non auderet vel non posset dampnum facere alias facere quilibet tenetur tantum pro parte dampni quod intulit Nota eciam quod res furtiua vel rapta restitui debet cum omnibus fructibus et lucris que percepta sunt et percipi potuissent quia tenentur ad interesse et ad omnia dampna nec excusatur si res apud eum periat quia fuit in mora restituendi si tamen domino obtulisset et ille noluit acceptare excusatur preterea de quacumque dampnificatione vbi restitutio facienda est quod dampnificans iniuste non tantum tenetur ad restituendum rem sed eciam tenetur de interesse id est de vitatione dampni et ad fructum perceptum de re si res erat fructifera tamen non ad fructum qui prouenit ex industria eius qui vtitur illa re. vbi vsurarius vel alius dampnificans alium prestando vsuras et pauper coactus est vendere minus bladum suum vel aliquis perdiderit lucrari vel mercari lucrum quo viuebat cum esset operarius expensas medicorum dampna operarum et similia tenetur ad interesse nisi rogatu dampnificantis damnificatus voluntarie remittet non tamen tenetur vsurarius restituere pecunias vel acquisitum per pecuniam fenebri se fenus seu pecuniam quam per vsuram ipsam habuit inde eciam dicit vlri. quod qui

semina agri alicuius effodit vel qui alteri infert damnū p hoc q non soluit debitū suo tpe q̄uis non quidā tenet ad restituendum damnū totū qr dubiū est in hijs qualr fru-ctus agri proficissent et an mercator damnum vel lucrum in mercatōne habuisset sed restituet tantum q̄ntū fruct9 agri in illo dubio vendi potuissent vel pro q̄nto mercator in illo dubio lucrū suum vendidisset Tenet igit secūdum eundem vlri· ad restitutōem iste qui aliquez impedit a cō secutōne cuiuscumqz muneris qđ honeste reciperet ab alio Itē ẜm tho· Qui impedit aliquem a ɔsecutōe beneficij in iuste vel ꝑpter odiū vel vindictā aut aliquid huiusmodi si impedit ne prebenda detur digno consulens q non de-tur antq̄ firmatum sit qđ ei dare tenet non quiđ ad eq̄ le quia illud non fuit adeptus ⁊ poterat mltiplr impedi-ri sed tenet ad aliquā recōpēsatōm pēsatis condicionib9 personarum et negotōrū secūdū arbitriū sapientis si vero iam firmatū sit q alicui detur p̄beda tenetur ad restitutōz equalis tn̄ ẜm suam facltatem· addit scotus q si quis tā tūmodo ꝓprie vtilitati intēdebat prouidere impediendo di recte vel indirecte alium in prebēda vel simili ⁊ sic pro-curat sibi non intēcione damnificādi aliū vel ex inuidia licz alius p̄eter intēcionez damnificet tlis ad mich restituen dum tenet· Quando vero in bello aliqua rapiunt a subdi-tis dominorū quomodo ibi sit restituenduz· Notanđ q ad hoc q bellū sit iustum quinqz requirunt· persona scz secla ris non ecclesiastica· Causa id est ꝑpter necessitatem ⁊ vt pax habeat pugnet animus· vt non fiat ex odio inuidia vltōne vel cupiditate sed ꝑpter caritatem iusticiam et obe dienciam Autoritas ecclesie vel principis et res id est vt sit pro rebus repetendis vel pro defensione patrie · Quā uis igitur dicit wilhel· in glosa bellum sit iniustum in qua tuor primis si tn̄ res subsit quia pro reb9 repetēdis factū est non tenetur qui mouit bellū restituere qđ ibi cepit in si cepit vel dāmificauerit aduersariū suū vltra q̄ habuerat

ille de suo iniuste aut dampnificauerit eum et hoc dico secū dum iudicium fori penitentiōnal' concordat vlri· in summa·
Hic ondit q̄ statim aliquis restituere teneat' et q̄ in quin qz casib' pōt differri restitutō fienda Capitulū Quartū
Quando vero seu quo tempore et q̄ statim tenea tur quis restituere Notande sunt tres regule·
Prima non licet aliquo tempore detinere alienū domino inuito id est nolente et secūdū rectam ratōnem nolle debente et per consequens reglariter sta tim facienda est restitutō eadem ratōne qua statim cessan dum est ab actu peccati mortlis non tantum actu exteri ori ideo leui·xix· dicit' Non morabit' op' mercenarij apud te vsqz mane· Item alia ratōne quia si detineo rem tuam plus impedio te in vsu eius q̄ si frequenter eam subtra herem Secūda regla· quicūqz detinet vel accipit rem alie nam inuito domino tenet' affectu statim retinere id est te netur habere ꝓpositū si vult esse contritus restituēdi pro posse cum circūstancijs opportunis· Tercia regula in casi bus mltis licz differre restitutōnem exteriorem posita tn̄ iam interiori volūtate restituēdi cum scz ocurrūt circūstā cie oportūe Illi aūt casus ōtinent' vniuersalr' hac maxima li cet detinere rem alienam qn̄ ille debet velle ratōnablr' deti neri alio de facto posita iam voluntate restituendi cū cir cūstancijs oportunis· Et hec contingit in quinqz casib' Primus quando detinēs non potest restituere ꝓpter pau pertatem quia tunc non tenetur sed cū venerit ad pingui orem fortunam debet tn̄ petere interim dilacionem a domi no rei si haberi potest· Secundus· quando restitucio sta tim facta crederet in preiudicium communitatis vel eciā eius cui fieri posz vt furioso gladi' restitui non debet qr aūt se aut ōmūitatē lederz vel dn̄m rei· Tercius qn̄ resti tucio statim facta cederz ꝓpter occultā oblacōz in infamiaz restituentis non em̄ tunc statim se ipse dampnificās tene tur leso prodere sz per aliū pro loco et tempore restituere

debet quia magis debet quis velle famam proximi ꝙ illud comodum suum modicum · Quartus qñ restitutõ statim facta in nullum aut modicum cederet comodũ eius cui de beretur ꝛ in iacturam seu notablẽ damnum debitoris · vñ pa tet quando quis agit in remotis partibꝫ cui facienda esset restitutõ tunc non est maior suptus ponendus immissione q̃m valeat illud quod mittitur sed expectanda est peni⸗ tencia persone si quando credatur haberi vel si non creda⸗ tur haberi ꝛ nec nuncius superueniat sine nimijs suptibꝫ tradendum est parentibꝫ qui si non assint dandum est pau peribus · similr̃ si nescitur vbi sint nec speratr̃ ꝙ de facili sci ri possint detur pauperibꝫ · si autē scitur ꝛ prefata non ob stant mittatur ei fidelr̃ ꝛ secure · qd̃ intellige faciendũ esse quãdo commode fieri potest qꝛ in tlĩ casu pensande sunt cir⸗ cumstancie scilicet quantitas rei debite remotõ loci expen se que fierent promittendo et paupertas vel diuicie illiꝰ cui facienda est restitutõ qꝛ tam modica posset esse rei re stituende summa ꝛ tante expense que fierent in mittẽdo et tam diues ille cui facienda est restitutõ ꝙ nullo modo de⸗ beret velle pro re tam modica proximum tantum grauari et tunc non oportet ꝙ mittatr̃ ꝛ in talibꝫ ad arbitriũ boni viri recurrendum est · Quintus casus est secundum hen · de gan · ꝙ li · vj · quesr̃ · xxiiij · vbi dicit quando expectet q̃s maiorem opportunitatem restituendi tunc licitum est non statim restituere vt si ille cui facienda est restitutõ igno⸗ ret debitũ Scotus eciam dicit quando quis habet volun⸗ tatem restituendi pro tẽpore oportuno extunc tenet do⸗ mino volente et si non in actu elicito tamen actu debito qꝛ dominus debet velle ꝙ qui suū habet teneat quousqꝫ pos⸗ sit reddere oportune · Circa tempꝰ oportunum restituen di quo ad vsurarios manifestos ꝛ raptores publicos sũt duo specialia dicit pe · pa · debent enī vsurarij manifesti re stituere vel ydonee cauere de restituendo ante confessio⸗ nẽ et eukaristiam ꝛ oblatõem ad altare quia vsurariorum

manifestoꝝ non est ↄfessio admittenda quousqȝ satisfece=
rint cum tamen aliorum furum et raptorum sufficiat ꝓpo
situm vel verbalis promissio extra de vsu. capi. vl. ante se
pulturam quia non debent sepeliri q̄muis penituerunt an=
tequam satisfecerint. De raptoribꝫ eciam publicis ⁊ viola
toribꝫ ecclesiarum est aliud speciale scȝ ꝙ in vita non sunt
admittendi ad penitenciam quousqȝ satisfecerint vel secu
ritatem dederint nec aliter in morte quia eciaȝ data immor
talitate quādo in sanitate dare noluerint sepultura quidem
conceditur sed clericus interesse probibetur sub pena de
positōnis ⁊ prohibetur oblatōnem recipere extra de rap
toribꝫ capitulo. ij. Hic ↄ̄ndit cui sit restituendum
de aleatoribꝫ de symoniace obtētis. Et ꝙ in octo casibꝫ nō
oportet rem restituere ei a q̄ recepta fuit. Cap. Quintū

Nunc vbi seu cui sit facienda restitutō docet pe
pa. dicens ꝙ reglariter illi cui ablata est res q̄
restitutōni subiacet restitui debet fallit tn̄ hoc
in casibȝ octo qui secunt̄. Primo quando et ip
si cuius res fuit peccauit vt in ludo ⁊ symonia et quando
cumqȝ ob turpē causā qꝛ in pari causa turpitudinis melior
est ↄditō possidētis de ludo tamē alee id est qui sibus for
tune innititur dicit idem pe. quidam dicunt ꝙ ludere ad
taxillos intellige pro notabli re est peccatum mortale lay
cis et clericis Unde bernħ. Ego te acquisiui manibꝫ cruci
affixis ⁊ tu te consūmis manibȝ vicijs dedicatis nec hanc
opinionem petrus improbat. Sed an iste qui lucratur
teneatur ad restitutōnem distinguendum est quia aut lu=
cratus est ab eo qui rem suaȝ alienare non potest sicut sūt
minores et furiosi monachi vel clerici ⁊ simlēs. aūt ab eo
quem traxit ad ludendū dicitur aūt trahere aliū i ꝓpo sito
secūdum johħ. in sūma qui per vim et nimiaȝ importūitateȝ
alium ad ludum ponit vel scdm bar. byſ. Quicumqȝ ver
bis vel factis inducit alium cum alias non esset lusurus

induxit inquam siue in principio siue i medio ludi aut lucratus est ab eo cum quo fraudulenter lusit per falsos tasseres iactus et silibus et isti tres modi ludendi sunt prohibiti a iure diuino secundum sanctum thomā secunda secunde · q · xxxij · argu · vij · et quilibet horum triū tenetur restituere lucrum dño principali rei male obtente secundū omnes doctores communiter aut lucratus est ab eo qui lucrantem traxerat ad ludendum et in isto casu dicit sanctus thomas sic · ille qui amisit non est dignus recipere · nec pōt licite retinere vbi ius positum seruatur de restituendo scȝ vnde debet de hoc elemosinam facere aut lucratus est ab aliquo vbi voluntarius cum voluntario sine fraude lusit perdente ad suam habēte potestatem alienandi et tūc q̄uis secundum tuciorem et communiorem opinionem debeat lucrum in elemosinā pauperibus dare et retinere non debeat tamen secūdum multos famosos retinere potest sine periclo salutis anime ad hoc sunt doctores quorum opinioneȝ referūt tam monaldus q̄ astaxanus · in summis suis · item vt videtur sanctus thomas tam in iiij · di · xv q̄ secunda secunde · q · vbi supra quem ad hoc astaxanus allegat vbi salteȝ non seruant leges aut consuetudo restituere non iubet · Itē allex · anglicus Itē rich · de media villa tenet idem esse verū et probabile di · xv · Item ioh · andree ex · de vi · et ho · cleri · allegando roborat eandem opinionem · Item ibidem fran · de zab · dicit posset inquit defendi q non omnino tenetur talis pauperibus restituere q consuetudo potuit dominiū perdentis in vincentem trāsferre Si quis aūt tantum perdidit quantū est lucratus vel plus an restituere teneatur quidam dicunt q sic alij q non · de pecunia autem symoniace accepta · Nota secundum ray et wilh · q tripliciter contingit hoc aut datur pro religione · aut pro benefitō · aut pro ordine · Si vero pro religione · aut intrabit quis religionem et sic non potest manere in ea sed ibit ad artiorem vel saltem non manebit in eodem monasterio · Sed intrabit aliud ·

monasteriū ⁊ illa assignabit̄ illa pecūia ne sit ei onerosꝰ aut remansit dans in seculo vel post introitū rediit ad seculū vel mortuus est tunc reddet̄ sibi illa pecunia · sed nūquid monasteriū retinebit eam Respōdet̄ aut abbas cū collegio fuit ꝯscius criminis sic non remanebit in monasterio ꝫ auctoritate superioꝝ debet dari pauperibꝫ aut solus ꝯsciꝰ fuit vel aliqui de collegio sed non omnes sic pecunia remanebit apud monasteriū istis exclusis ab vsu pecunie si pōt fieri bono mō Si autem scdo modo datur pecunia pro beneficiō habēdo aut ergo datur pecunia collegio seclari pro prebenda aut priuate persone · si collegio sclari ⁊ collegiū fuit ꝯscium crimis sic non remanebit eis pecunia si aūt solū quidam de collegio fuerūt ꝯscij sic remanebit eis illꝰ tn̄ qui fuerunt ꝯscij exclusis si vero datur priuate persone pecunia symoniaca scꝫ patrono vel institutori sic pecunia debet conuerti in vtilitatem illius beneficij qd emere voluit ipso beneficio amoto · Si vero tertō modo datur ꝓ habendo ordine aut ergo ille qui dedit pecūiam non habebat ecclesiasticū beneficiū ⁊ tūc si pcūia conūtit̄ ad vtilitatem cathedral' ecclesie aut habebat beneficiū ad cuiꝰ titulum gratis ordinari debuit sic pcūia conūtet̄ partim in vtilitatem cathedral' ecclesie ⁊ partim in vtilitatem sui beneficij quia in vtriusqꝫ iniuriam data est simlr̄ si habuit beneficiū vnū et pro altero dedit pecuniaꝫ · illa pecunia conūti potest ad vtilitatē vtriusqꝫ bn̄ficij Scdo redeūdo ad ꝓpositum fallit scꝫ ꝙ res non debet dari ei cui sublata est qn̄ vicꝫ non expedit ei vt furioso gladius non est dandus nec pupillo aurū ꝫ tutori vel curatori eius dari debet Tertō qn̄do incertū est cuiꝰ res sit ⁊ tūc facta diligēti inqsitōne si dn̄s non reperitur dandum est pauperibꝫ · Quarto qn̄ dn̄s rei mortuꝰ est ⁊ tūc dand̄ est heredibꝫ saltē · tūc dicit wilh · qn̄do spoliatꝰ fecit testamentū ⁊ certā sūmā retinuit q̄ voluit esse ꝯtētꝰ Si aūt mandauerit in testamēto distribui ꝑ executores q̄cq̄d ad ipm̄ spectābat de mobilibꝫ ⁊ debitis

tunc facienda est restitutio executoribus eius pro rata et liberis eius pro rata et vxori de quo et alijs vide summas Quinto quando dominus absens mittendum est sibi et imputet sibi qui alibi apportauit vnde forte secus est quando dominus se absentauit vide de hoc .iiij. ca. precedenti capitulo Sexto quando ille cuius res fuit est dilapidator. tunc enim domino non procuratori restituendum est. vt si religiosus vel clericus bona monasterij vel ecclesie dederit vel luserit reddantur non sibi sed ecclesie Septimo quando quis pecuniam vsurariam. vsurario vel raptam rem raptori vel simili iniuste abstulit tunc enim dicit vl. et pe. de pa. non vsurario vel raptori restituere debet sed domino vero rei et tunc ei a quo abstulit iniuste restitutionem factam esse debet per se vel per alium sine detectione sue persone notificare alias esset causa dampni vsurario vel raptori si postea restitueret prius restitutum.

Hic ondit quis sit modus. et que forma restituendi. et quomodo vaga restitutio sit facienda. et qui sunt qui non satisfaciunt in hoc Capitulum sextum.

E modo vero et forma restituendi. Notandum est quod fieri debet cum tribus circumstancijs scilicet caritatiue caute et pure Primo caritatiue vt videlicet fiat cum reconciliatione offensi quia iniuriantes spoliatores vel complices eorum semper debent humiliter postulare veniam ab hijs quos offenderunt ne illi remaneant in rancore seu mala voluntate domino hoc mandante math v. Si offers munus tuum ad altare et recordatus fueris quod frater tuus habet aliquid aduersum te relinque ibi munus tuum et vade reconciliari prius fratri tuo Secundo fiat hoc caute vt offensa est manifesta et offensus tirannus vel mala de eo sequi possent notabilia fiat per interpositam personam ydoneam similiter si est offensa oculta fiat per ydoneam personam aut per confessorem Sed queris quid si confessor restituendum recipit et nichil restituit numquid omittens liberatur. Respondet ber. claro mentis sup quod xj. q. xxvj. henri

de gan · talis est immunis reglariter non solum a peccato vt henri · de gan · dicit sed eciam a debito restituendi tn̄ qꝛ quez ecclesia tolleat in spūali maiori offitō debet quis cō⸗ mittere in minori de restituendo tēporalia tn̄ eciam quia ei cui ꝯfidit de anima ꝓpria potest ꝯfidere de temporali sub⸗ stancia Si autez esset ꝯfessor persona leuis et q̄m heret su spectam ꝙ non restitueret fideliter non esset liberatus tra dendo ei nec a peccato nec a debito vbi aūt nec persona le uis creditur nec suspitō habetur ⁊ tradit᷑ ei qd̓ restituen dum est si non restituet et tradens credat sicut habet cre dere ꝙ restituit liberat⁹ est scd̓m deuz qꝛ fecit qd̓ in eo fu it · Si aūt veniret ad noticiā suaz ꝙ ꝯfessor non restituerit de quo ratō fidelitatis non habet᷑ vt p̄mittit᷑ tūc teneret᷑ restituere vel ꝓcurare q᷒ ꝯfessor caute restitueret · Tertō fieri debꝫ pure ne sit ibi palliatō mala vel fraudulēta For ma igitur restituendi canonica secundum doctores est illa aut habet debitor bene qd̓ soluat aut simplr̓ non habet vn de soluat aut habet vnde soluat sed hoc non facere sine ma gno periclō suo · et sue familie si potest bene soluat integre modis tactis supra Si vero non potest simpliciter tunc po test recte agere penitenciam licet non restituat dum tamē doleat et proponat restituere q̄ꝫ cito poterit si aūt potest sed non magna iactura sui ⁊ suorum tunc secundum Ray studeat confessor rectificare voluntatem debitoris vt ve lit restituere ad arbitriū boni viri vel confessōris et sic sa tisfacere modo sequenti · Petat igitur debitor remissio⸗ nem debiti apud eum cui tenetur et si ille remiserit solut⁹ est · Si eñ spoliati misericorditer totū vel partez remise⸗ rint dūmō debitor sine fraude petiuerit ⁊ q̄ntitatē debiti si potest exprimat potest debitor remissū in elemosinaz reci pere et pro creditoribꝫ exorare vel aliter beniuolus esse · l' petat dilatōem a spoliatis vel assignet eis certam partem de redditibꝫ suis ānualr̓ amicablr̓ de qua eis satisfaciat suc cessiue et hoc facit eis bonaz cautōnē si vere oēs denegent

sibi dilatōnem et postulent q ipse cedat bonis suis tunc tenet hoc sine dilatōne facere q2 fur ꝛ raptor semper sunt in mora et ex consequenti semꝑ augent peccatū semper igi tur debēt facere posse suū scđm wilh· eciam vsqꝫ ad vendi tōnem hereditatis et omniū bonorū eciaꝫ si oporteat ipsū et familiam suam mendicare· quia scđm vlri· semꝑ facltas restituendi adest q̄ diu ipse debitor habet ꝑ qđ satisfacere pōt nisi in extrema necessitate in qua eciaꝫ sine omni culpa accipit vite necc̄ia Et lō de forma qn̄ scit cui restituendū est Si autē esſ vaga restitutō id est nesciret cuius res resti tuenda foret tunc in tertō casu scꝫ qn̄ pōt restituere ſꝫ n̄ si ne iactura sui ꝛ suoꝝ ſꝫm Ray· simplr̄ absqꝫ pacto et cdi tōne debet totuꝫ qđ habet resignare in manu episcopi vel pn̄iarij discreti et tūc ipse si viderit eū pauperē ꝛ egentē det sibi partē vel eciam totū si tantam viderit necessitatē in eo ꝛ suis et si quid residui fuerit pauperibꝫ alijs distribu at ꝛ iste qui restituere non potuerit ꝛ vt ꝑmittit elemo sinaꝫ recipit orōne ꝛ alijs bonis ꝓ dn̄is quibꝫ restituere de bebat recompēset prout congruit ꝛ si postea aliqua po tuerit lucrari iuxta possibilitē suam eroget in usus paupe rum pro animabꝫ eoꝝ glo· tn̄ wilh· dicit q non est neces se vt fiat huiōi resignatō in manꝰ pn̄iarij dum tamē alias paratus sit ad arbitrium eius vel alterius boni viri satisfa cē ꝛ in omni tali casu paupertatis siue episcopꝰ qui defen sator est pauperū dilatōnē det vel partē remittat vel eciaꝫ totū ꝓut viderit expedire sicut ꝛ alteri pauperi semꝑ gestā do vt fidelr̄ agat negocium eius cui deberet de iure dari si sciret q̄tenꝰ oratōnes ꝛ opera satisfactoria fiāt ꝓ eo vel pietatis alia exercicia ꝑmo dicit glo· wilh· de materia deci marū q si quis sciēter decimas ecclesie mlto tēpore abtu lerit qui diues est l' potens si penitet potest epūs ei g̃tis remittere vel in toto vel in parte ex quo in posterum vult cessare et ecclesiā iuri suo restituere quia ꝓpter vtilitatē ecclesie illud facit· Ex premissis patꝫ q tria sunt genera

hominū qui non sunt ẜm wilħ· in statu salutis quia ficte restitutōnem faciūt · Primo qui resignat omnia bona sua in manus pñiarij ꝓmittētes ꝙ tantuꝫ faciant dāmificatis ꝙ tenebunt se ꝓpagatis q₂ putant ꝙ pro modico quittabunt eos quia totum credūt se amisisse · Scđo illi qui si vellent dimittere superfluas expensas possent rapta restituere Tertō illi qui non resignarent in manus pñiarij nisi crederent penitēciarius restitueret eis pro toto vel pro parte qñ nescitur cui facienda est restitutō tles non sunt in statu saluandoꝝ quia oportet ꝙ bona fide et sine fraude faciat raptor quicquid potest vt dāpnificatis satisfaciat si nouit eos aut pauperibꝫ eroget si non nouit eos alias non esset absoluendus a pñiario si ꝯsisterit ei de eius inpenitēcia vel praua intentōne Sed queritur quid faciendū sit qñ quis dubitat an vel q̃ntum alteri teneatᷣ Rñdꝫ ioħ· friburḡ in suo confessionali · Nñ fit satisfactio pro aliquo dāpno dūmodo vel cuius quātitas non ē certa penitēs tātum offerat q̃ntū probablr̄ putat dāpnum illatū fuisse et tunc dicat ipse vel media persona pro eo tantum damnuꝫ vobis factum ēst vt probabiliter credit homo ille si sciꝛꝫ vobis plꝰ deberi satisfaceret si ḡ minus est remittātis residuum si amplius est vos de bona voluntate sua habeatis· Sic eciam qñ aliqua debita sunt dubia puta sortes tenebatᷣ alicui ex mutuo lʼ ex alia causa x· flo· sed dubitat an soluerit ei vel non · Consulo ꝙ semper ad voluntatem creditoris vel per arbitrium satisfaciat tunc enim ille in queꝫ compromittitur considerabit ratōnem ⁊ qualitatē dubij ⁊ secundum ꝙ plus ad vnam partem q̃ ad aliam vel ad neutrā plus in sua consciencia declinat secundum hoc plus vel minus vel medietatem dari iubet et sic de dubio facit certitudinem

Hic oñdit per quē fieri debeat restitutō Et ꝙ nō fieri ōportet autoritate epi Et infra in fine generalis regl'a datur restituendi· Cap· septimū

Ltimo preterea videndum est per quem possit fi eri restitutõ quidaꝫ dicũt ꝙ debet fieri per epi scopum vaga restitutõ et licet doctores satis communiter hoc dicant· tñ sanctus tho· nichil dicit de autoritate episcopi Scotus in iiij· distinct· xv· dicit non inuenitur inquit quis necessario sit determinatus mediator in distribuendo ista pauperibꝫ· Dicit vnus doctor ꝙ ꝯfessor ul' aliqs de cuiꝰ fidelitate credat· vidr mi chi ꝙ per seipsũ ꝯsilio tñ alicuiꝰ põt illud distribuere pauperibꝫ quia tli mediatori possit dare vt restituerꝫ de cuiꝰ fidelitate presumeret ⁊ tñ iste sibi applicaret vel alijs vsibus ꝙ̃ deberet vñ vbi lex diuina vel eccĩastica non ligat personam seqñda est ratõ naturalis ista aũt dictat ꝙ persona que tenet mag restituat p seipsam ꝙ̃ per aliam licꝫ non excludẽdo ꝯsiliũ boni viri ꝫ includẽdo hec Scotus pe· de pa dicit ꝙ qꝛ presũmebatur olim ꝙ epi melius ⁊ fideliꝰ dispẽsarent ideo doctores quid dixerũt ꝙ per epm fieri deberet vbi ꝫ presũmit' ꝯtrariũ scꝫ ꝙ sibijpsi inburꝫ ⁊ in malos vsus expẽdat pocius debet dispẽsari p aliũ dñs Gwido· archid· bononiẽs· xiiij· q· c· j· Probat mltiplr ꝙ ipsemet raptor bona incerta que debentur pauperibꝫ dare põt sine licẽcia epi vl' alicuiꝰ iudicis vñ non dubito qñ epus ñ habet se intromittere de tlibꝫ nisi in defectu vbi aũt certa persona testatore deputata essꝫ ista exequi debet archidi· eciã li· vj de testa c· j ⁊ ioh· an· in nouella in decretali dĩca religiosus dicit ꝙ vtraqꝫ opinio hẽt equitatẽ ⁊ ꝓbat archid· vbi supra satis clare ꝙ nõ pertineat ad epm nisi in defectu alioꝝ scꝫ qñ nulli essꝫ ꝯmissa Vnde ꝯcludit ꝙ iste qui tenet' restituere põt per se dispensare vel de ꝯsilio discreti ⁊ ꝯfessoris vel alteri ꝯmittere in vita vel post mortem idem rñdit dñs symon de mairlla cappellanus dñi pape et auditor dñi portuens Sed querit' quid faciet ꝯfessor generalr loquẽdo circa raptores alios et alios debitis inuolutis · Rñdet ray· ꝫm ꝙ maior vel minor fuerit violencia vel

Fraus vel dolus maior vel minor debet esse districtõ iudicã
tis Jtẽ vbi maior ɔtritõ est ibi maior venia Et qꝛ fere to
tus mõdus inuolutꝰ est rapinis sic ꝓposse tuo curre p me
diũ ne nimia seueritas vel remissio pire faciat qđ discreta
poterat equitas reuocare Hic tractat de restitutõe
fame ꝛ honoris ꝙ malum sit detrahere differencie sex de=
trahẽdo ꝛ q̃stiones plẽs de offendentibꝫ proximũ quõ re
conciliatõ sit facienda Capitulũ Octauũ·

Secundo pncipl'r videndũ erit · quõ restituende
sint fame · et honores ꝛ recõciliatõ offensi quo=
modo sit facienda · qꝛ recõciliatõ quedã vidꝛ re
stitutõ de quibꝫ dicent' plã vicꝫ cur sit de hijs
restitutõ facienda · quis ad hoc teneat' q̃ntũ · quõ ꝛ quan
do De primo notandũ ꝙ ledere aliũ in fama indebite est val
de g̃ue Primo qꝛ plus nocet q̂ aufert famã ꝙ q̂ aufert di
uicias mltas Melius est nomen bonũ ꝙ diuicie mlte vt di
cit' ꝓu · xxij · Scđo diuicie mlte ablate possunt restitui ꝫ
fama vix qꝛ forte non credet' illi qui post lesionẽ vellet se
excusare · põt eẽ verbum iam esse delatuꝫ ad tot ꝙ quasi im
possiblẽ ẽst ad tot deuenire excusatõꝫ · ideo bene dꝛ in glõ
super lucam · famam esse rem lubricam qꝛ sicut aliqua res lu
brica de facili effundit' ꝫ q̃si impossiblẽ est eam recolligi ·
ita ꝛ fama · Tertõ quia ledẽs famaꝫ alterius non solũ illũ
ledit cui detrahit sicut fur illũ soluꝫ cui furat' ꝫ oẽs illos
coram quibꝫ loquit' sicut ille qui mouit lutũ ledit per fe=
torem omnes coram quibꝫ mouet · vñ augꝰ · de verb domi=
ni peccat in ve frater si ve scientibꝫ peccat qꝛ q̃ntum in
eo est vos exemplo corrumpit · Ex quo patet ꝙ audire pec
catum alterius nociuum est audienti ꝓpter p̄fata dicit
ambro · tollerabliores sunt fures qui vestes ꝛ bona nostra
diripiũt ꝙ fures qui famaꝫ nostram lacerãt Notandũ scđo
ꝙ inter omnia genera lesionum lesio que infert' per linguaꝫ
vt frequenter est grauior Primo em̃ quidam sunt qui no
cent in rebꝫ vt raptores ꝛ incendiarij · sed grauius nocẽt

in rebꝫ vt raptores ⁊ incendiarij · ſed grauius nocent ſa=
gittarij qui infigūt ſagittas in perſonas · ⁊ ſic facit lingua
mala q̄ non ſolū in rebꝫ ꝫ eciam in perſona nocet · Jdeo dici
tur iere · ix · ſagitta vulnerās lingua eoꝝ · Scđo qꝛ ſūt q̄
dam qui nocent in pſona per verbera ꝫ non profūdat̄ inter
dum leſio vſqꝫ ad interiora ſed non ſic in lingua ymo leſio
eius ptingit vſqꝫ ad oſſa ꝯtutū ꝯfringens ea ecci · xxviij
Flagelli plaga liuorem facit · plaga aūt lingue ꝯminuet oſ
ſa · Tertō qꝛ ſūt aliqua nocumenta quibꝫ reſiſti pōt p ſcu
tū et huiōi ꝓtectoria · ſed vix inuenit̄ aliquis adeo arma=
tus paciēcia · qui non ſauciet̄ a lingua exemplū de hoc iob
qui nō fuit mot⁹ ad damna reꝝ vel corpis flagellū ⁊ tn̄
videt̄ mot⁹ a lingua vxoris dicēs ei q̄i vna de ſtultis mlie
ribꝫ locuta es · eiuſ dē · ij · et p ſal · filij hōmū dētes eoꝝ ar=
ma ⁊ ſagitte et lingua eoꝝ gladius acut⁹ · q̄ſi diceret ſic
iſtis ꝯgregatis non pōt reſiſti ita nec lingue male · cū igit̄
iuxta dicta in tractatu pn̄ti ca · j · ij · et p̄cedētib⁹ iniuſte
auferēs vel detinens rem tēporalē inui to dn̄o teneat̄ ad re
ſtitutōnez a forciori tenebit̄ detractor vel ꝯtūelioſus ad re
ſtitutōnem fame quā detractor occlte ꝯtūelioſus vero au
fert in faciē publice · quibꝫ vero ſatiſfacere teneat̄ · ꝓ iſto
notandū q̄ detractio ⁊ receptō fame pōt fieri mltiplr · nā
fieri pōt ſex mōis vt dicit ſanctus thō · ſcđa ſcđe · q · lxxiij
ar · iij · Primo ſcienter falſum dicēdo vel ignorāter · Scđo
Scitum malum ꝓximi augēdo vltra q̄ ſcit Tertō occltuꝫ
malū reuelando · Quarto bn̄factū in malū interp̄tādo ſeu
peruertēdo Quinto bonū ꝓximi negando · Sexto tacendo
cū quis audit ꝓximo falſum vel inhoneſtuꝫ imponi · Jtem
fit leſio fame proximi qn̄qꝫ planis verbis · qn̄qꝫ artifitōſis
vt per cātilenas vel dictamina · qn̄qꝫ nutibꝫ ⁊ ſignis · qn̄qꝫ
ſcriptis eciam que appellant̄ libelli famoſi · vt cum aliquis
ſcribit cartam in iniuriaꝫ vel in infamiam alterius ⁊ ꝓicit
eam occulte in eccleſiam vel plateam vel domū · vt illa inuē
ta alius infametur · Jtem ſicut duplr̄ recipit̄ res tpalis

inuito domino vicȝ occulte et vocatur furtum et publice et tunc vocat̃ rapina· sic fama dupl'r recipit̃ proximo vicȝ occulte ⁊ dicit̃ detractio que est denigrato fame aliene oc culte facta si autē manifeste in faciem alicui⁹ fit dr̃ ɔtūe lia et est grauius peccatū q2 pl⁹ ibi ɔtēpnit̃ pxim⁹ q̃ in detractōe· Omes qui pdictis modis famā pximi inui ste ledūt tenent̃ restituere vn̄ btūs au⁹· in reg'la Quicūqȝ cō uitō vel maledictō vel eciaȝ criminis obiectu aliq̄m leserit meminerit satisfactōe q̄nto cici⁹ curare qd fecit sup qui= bus hūb· dicit Notandū inquit q̄ ɔuiciū prout pp̄e acci dicit̃ exprobratō alicui⁹ vilis ɔditōnis que pōt e sse sine peccato sicut cū aliquis vocat̃ filius meretricis ⁊ silia· sic ɔficiat⁹ est saul filio suo Jonathe ·j·re·ij·filij mulieris vl= tro rapiētis virum· maledictum vero est impcatō alicui⁹ mali alteri sicut faciebat golias dauid de quo dicit̃ iij·re xvij· Maledixit philisceus dauid in dijs suis· Obiectio vero criminis est impositō alicui⁹ facti culpablis sicut ac= cidit coram salomone iij·reg·iij·litigātibꝫ duabꝫ meretri cibȝ· quaꝝ vna false imponebat alij oppressioneȝ filij sui et neganti dicebat mentiris· vix auteȝ inuenit̃ aliqd genus verboꝝ p qd litigātes se ledāt q̄ reduci nō possit ad aliqd istoꝝ Est aūt sensus verboꝝ aug⁹ quicūqȝ ɔuitō circa ⁊c id est quicumqȝ aliquo genere verbi mali q2 possūt omnia mala reduci ad aliqd istoꝝ leserit aliquē qd scȝ gen⁹ lesio nis est valde graue meminerit id est non obmittat sic faci ūt obliuiosi qui ex obliuione obmittūt sentire qd debent· Sūt aūt tres differēcie hōmū inter eos qui ex ira vel inui dia pximū in fama ledūt vel turbāt Quidā eniȝ facile ira scunt̃ ⁊ cito veniam petūt· ⁊ hij sunt sicut aqua que cito calescit ⁊ cito frigescit ⁊ hoc min⁹ malum· Quidā facile irascunt̃ ⁊ tardius inclinant̃ ad veniam petendā· hij sunt sicut ferrū ignitū qd tardius calescit ⁊ tardius frigescit et hoc peius· Quidā aūt sunt qui nūq̄ volūt petere veni= am et hij sūt sic lapis albeston q̄ accensus nūq̄ extinguit̃

sicut ait beatus aug⁹ in de ciuitate dei ꝛ hoc pessimū · vnde aug⁹ · in regła Melioꝛ est aūt qui q̄uis ira sepe tēptetur cū impetrare festinat vt sibi dimittat cui se agnoscit fecisse iniuriaȝ q̄ꝫ qui tardius irascitᷣ ꝛ ad petendū veniā tardius inclinatur · qui aūt nūq̄ꝫ vult petere veniā sine causa est in monasterio eciā si inde non pꝛoiciatur · Sed queritᷣ vtruȝ quilibet homo qui pꝛoximū offendit verbo teneatᷣ ad reconciliatōnem vel venie petitōȝ rn̄det btūs aug⁹ · in regula q̄ꝫ non · qꝛ p̄lati ab hoc excusantᷣ respectu subditoruȝ · nisi qn̄ infamarēt male subditū · vn̄ dicit sic ad p̄latos Quādo autēȝ necessitas discipline in moꝛibȝ cohercēdis dicere vos dura verba compellit si eciam ipsi modum se excessisse sentitis non a vobis exigitur · vt a vobis subditis veniam postuletis ꝛ causam subiūgit · ne apud eos quos opoꝛtȝ esse subiectos dum nimiū seruatur hūilitas regēdi frāgatᷣ auctoꝛitas Quādo em̄ q̄s se hūiliat vt puta vltra q̄ꝫ deceat statū suū nimia est ista hūilitas · vnde eccī · xix · Est iustus qui nimiū se submittit młta humłitate · ꝛ sic facit prelatus qui ꝓpter excessum in duro modo loquēdi petit veniā a subdito suo · verū qꝛ hᵒ n̄ est necessitas · ideo dicit btūs Aug⁹ · non a voƀ exigitᷣ · Secūdo ergo queritᷣ cū hoc possit fieri quid erit melius · Respōdet hūbert⁹ potest dici q̄ꝫ secūdū diuersas ꝯditōnes eorū a quibꝫ petūt huiusmodi venie ꝛ assistencium potest hoc iudicari · Si enim tłēs ex hoc magis in bonum pꝛoficiunt possunt hec fieri Si autēȝ inde abutuntᷣ in superbiam · vt cū quis ex hoc se putat minus reum vel prelatū culpabłēm vel fit audacioꝛ ad culpas perpetrandas ꝛ simłia melius est non fieri · Non eniȝ domin⁹ phiseys scandalizatis in eius dictis vel factis legitur vnq̄ꝫ satisfecisse · si quidam cum omni regimini annexa debeat esse auctoritas et ex minoratōne eius młta mala sequantᷣ ꝛ per humłiatōnem nimiam ad subditos eneruetᷣ Ideo dixit augustinus dum nimium seruatur humłitas regendi frangatur auctoꝛitas

Hic ondit an lesus teneat petere veniaz aliqn a ledente Cur lesus debet reconciliari · An lesus teneat dimittere offensā que sit ista dimissio de signis amicicie ondendis ꝛ similibꝫ Capitulum Nonum·

Nanuis autem dictuz sit ꝙ ledens iniuste seu offendens debeat petere veniam a leso · Queritur vtrum lesus teneatur alteri veniam petēti dimittere Respondetur ꝙ sic Tū primo quia illi qui non remittit hominibꝫ nec deus dimittit sua peccata teste cristo dicente mathei vj · Si non dimiseritis hominibꝫ nec pater dimittet vobis peccata · Tū secundo quia quod prius est dimissa nisi dimiserimus repetit vt patet in exemplo mathei xviij · de seruo cui paterfamilias dimiserat decē milia talenta que repeciit quia non dimiserat conseruo suo Tum tercio quia quod magis timendum est cum graui pena extorsit tradens eum tortoribꝫ sicut dicitur ibidem et subditur · Sic et pater meus celestis faciet vobis si non dimiseritis vnusqsqz fratri suo de cordibꝫ vestris · Queritur secundo ex quibꝫ causis veniat ꝙ quis non petit veniam a leso · Respondet idem ꝙ a tribus hoc prouenire solet vna est cordis cecitas · ira enim obscurat animū vt non cognoscat quis interdum se culpam habere vbi culpam habet et quia non cognoscit culpam non petit veniam vnde psalmi · supercecidit ignis scz ire · ꝛ non viderunt solem videlicz veritatis · Alia est simulata iusticia vt cum quis dicit · non expedit illi vt ego me sibi humiliem quia inde esset superbior et similia sed si hec tatō bona esset non debuit se cristus humiliasse quia eius humilitas multis fuit in ruinā Alia superbia est duricia cordis · cor autem durum male habebit in die nouissimo · ysay · ij Queritur tertō vtrum lesus teneatur dimittere offendenti inpenitēti nec satiffacienti cum deus cuius misericordia excedit humanam in infinitū nunꝙ dimitat inpenitēti Respondet idez ꝙ sic quantū

ad remissionem intrinsicaꝫ cordis quo ad rancorez vel iraꝫ non ratōe illius quo impenitens · sed ratōne suiipsius nec peccet ⁊ ideo non sil'e q2 ipe non habet iraꝫ huiōi in qua possit esse peccatuꝫ · et sic obicit͛ · Lu · xvij · dicit͛ si sepcies in die peccauerit in te frater tu? ⁊ sepcies in die ꝯuersus ad te fuerit dicens · penitet me · dimitte illi · ergo a cōtrario sensu videt͛ ꝙ non penitet illi dimittenduꝫ qđ videt͛ dicere glosa interlinialis dicens · Ne minis remissa sit indulgencia · et glosa marginal' non iubem̄ passim peccanti · sed penitēciaꝫ agenti dimittere Rn̄det͛ impenitēti peccāti in nos n̄ tenemur peccata dimittere dimissione exteriori et sic intelligitur interlinialis vel non tenemur in foro pn̄iali dimittere · et sic loquitur glosa marginal' · et hec non sunt contra illa que dicta sūt de dimissione interiori facienda offendenti fratri Queritur q̄rto · quid sit ista dimissio exterior qua dimittit offensus offendenti Non enīꝫ pōt dimittere culpā offendētis · Itē satisfactionez non dimittit ei q2 istā soluit iam exquo satisfecit ei plenarie · Rn̄dꝫ dici potest ꝙ huiōi remissio non est aliud q̄ꝫ acceptō satisfactōnis vel indicatō reconciliatōis verbo l' facto exp̄ssa · vt cuꝫ offēsus offēdentez flectentez genua eleuat vel dicit · dn̄s parcat vob' vel pro vob' vel satisfactuꝫ est michi ⁊ sili · Querit͛ quinto an post huiōi satisfactionez vel eē an̄ facta dimissione intrinsica liciturꝫ sit signa rancoris retinere · Resp · quedaꝫ signorum huiōi sunt ꝓpinqua · quedam remota · Propinqua q̄ ingerunt probabl'eꝫ suppositōeꝫ de rancore vt cum aliquis nunq̄ꝫ vult alij loqui · ex torno vultu semꝑ euꝫ respicit ⁊ similia et isti nulli licꝫ retinere quia ab omni specie mala sustinend et ſꝫm apostolū · j · thesſ · v · vn̄ sic Eleazar? · ij · math vj · Abstinuit a carnibꝫ silibus porcinis · ne videretur commedere porcinas carnes · et sic scandalizaret͛ ita non debꝫ illa signa facere per que probablr̄ credit͛ esse in odio · Signa remota sūt que nō ingerūt argum̄tuꝫ de odio licꝫ odium subsequatur vt sūt subt̄ctio familiaritatis et ſꝫm tōruꝫ

aliquorum et similia · et ista licz retinere omnibus dummo do non fiat malo animo ymo interd pot esse meritoriu cuz fit ppter bonu alterius · qd g dr interd q h no dnt facere pfecti si intelligatur q hoc non est perfectois vez est ali ter non vidr esse veru Querit ergo sexto · Utru iniuriat9 teneatur querere reconciliatonem iniuriantis ipso non pe tente Re · q reglariter non · vn beat9 aug9 · sup illuz locu si frater tuus habz aliqd adusus te sic dicit id est si tu eu offendisti · nam nos hem9 aduersus euz si ipe nos lesit vbi non est opus pergere ad recociliand · tn possz ad h teneri ra tone fraterne caritatis in cau scz si crederet pbablr q per hoc liberaret animam eius a mortli odio et non essz occa= sio mali vel in alijs huioi excellens Si vero dauid hoc fe= cit respctu saul si pro qr · j · re · xxiiij · et xxvj · z silr quid sancti opa fecerut pfctois Querit septimo vtz non pce dete recociliatoe teneat aliquis non solum diligere affec= tu iniuriante · sz ec ei bnfacere Re · q si oes taz pfecti q im perfecti qr illud verbu bnfacite hijs qui oderut vos dixit dns · non solu discipulis in monte · math · v · sz ec turbis in ser mone in plano · Lu · vj · tn qr pcepta affirmatiua non obli= gant nisi in cau ples possent esse caus in quibz tenet quis mag bnfacere amicis q inimicis qr forte non tenet inimi= cis nisi in casu necessitatis · Hic ondit qm formaz ser uare debz in restituendo qui lesit proximu · an ad oms sa= tisfactoes an possit platus remittere iniuriaz illatam sub dito suo Capituluz Decimum

Uomodo aut z sub qua forma exequi debeat sa tisfactionez z teneatur ille qui lesit aliu verbo docet hubertus in expoitone regle · ca · c · xlix · Dicens q triplex potest esse huiusmodi satis= factio vna est p verba · vt cuz quis petit veniaz de offensa ab offeso · sic faciebat au9 · scribes · jer · dices · obsecro te p masuetudinez jhu cristi si lesi te ignosce michi Alia est per

corporis hūiliatōnē· sic fecit semen dauid cui maledixerat· ij· reg· xix· Semen prostratus corā rege dixit ad eū ne reputes michi dn̄e ad iniquitatē neq; memineris iniuriam serui tui · Tercia est per obsequia sicut iacob muneribȝ voluit placere fratrem suū esau· Ro· xij Si esurierit inimicus tuus ciba illū· si sitit potū da illi· q̄si dicere t p hoc placabis eum et redibit amiciaci Sed' circa hoc primo queritur· nūquid tenetur quilibȝ offendens ad om̄es huiōi satisfactiones Re· q non· quia ledens aliū in rebus non tenet' nisi ad certā q̄ntitatem rei restituende ita ⁊ offendens verbo non tenetur ad omnes satisfactiones· ȝ certā secundū q̄ntitatē offense· quia si offensus petat nimis potest sufficere offendenti satisfacere ȝm arbitriū boni viri q̄uis laudabile esset plus debito pro pace fratris facere in h° casu Scd̄o querit' nūquid prelatus in religione pōt remittere huiōi satisfactionē faciēdā sbdito suo p offēsā sibi facta cū de iure naturali videat' esse vt ei satisfaciat in quo non pōt dispensari Re· pōt dici q sic sicut ⁊ pōt remittere debitū pecūie q2 sicut bona sibi debita sūt in potestate prelati· ita ⁊ psōna sua· nec relaxat in hoc ius naturale· q2 reputat in h° cāu fieri sbdito qd̄ fit plato· Tertō querit' Esto q aliqs offendat aliū v̄bo in secreto ⁊ petit offensus satisfactōnem in publico nunq̄d tenet' ad huiōi satisfactōeȝ offendēs· l' ecōuerso offēdit aliqs aliq̄m in publico vult satisfacere in secreto tm̄ nunq̄d sufficit ei· Re· ad p̄mū n̄ tenetur nisi forte qd̄ fcm fuit in secreto publicat n̄ fuisset sic fur qd̄ latēter accipit n̄ tenet' publice restituē · Ad ȝm dicendum q non sufficit· Et est argumentum ad hoc · Actuum xvj · De paulo cui publice condempnato ad carcerē· non sufficit occulte liberari sed publice · Sexto queritur aliquis imposuit culpam alteri et lesus non vult recipere satisfactionem a ledente nisi dicat se menti tum fuisse unquid tenetur ad hec ledens · Respondet si offendens scit se dixisse verum · nullo modo debet contrarium ·

dicere nec hoc debet ab eo requiri si autem scit vel credit se dixisse falsum vel dubium secundum q in consciēcia sua est restituere tenetur quis rem ablatam cum dampno rei sue potest tamē dicere aliqua leuia uicia culpam suam vicz q ex animi perturbatōne illud dixit vel q ita audierat vel credebat tunc licet modo repetet falsum· ad hoc autem q dicat se mentitum fuisse non tenetur· quia per hoc reuelaret secretum mentis sue peccatum quod sibi multum noceret et aliis non prodesset quia ita restauratur fama alij p hoc q recognoscit se falsum dixisse sicut si diceret se mentitū fuisse· Deinde sciend q si aliquis facit qd in se est p habenda pace alterius licet habere non possit sufficit hoc ipsi quo ad eum ꝓpter quod dicit apostolus ro· xij· si fieri potest quod in vobis est cum omnibus hominibus pacem habentes hec de humberto·

Hic ondit qntam famam quis teneatur restituere· Et ponuntur qnqz modi quibus ledi potest ꝓximus in fama ꝛ quō in qlibet oportet fieri restitutōz Capitulū Undecimuz

Quantam autem quis teneatur restituere famam ellicitur ex sancto thoma secunda secunde questi· lxij Et ex scoto in iiij· dis· xv· secundū quos notandum q fama contingit alicui recipi quintupliciter· Primo verum crimen et iuste de aliquo manifestando et cum aliquis maliciam alterius manifestat ei qui corrigere habet· aut si est incorrigibilis secundum ewangeliū manifestat in conspectu ecclesie bona intencione scilicet vt confessus a peccato desistat vel saltē vt alij discedant ab eius consorcio infectiuo et corruptiuo seruato tamen ordine iuris et fraterne correctionis. Un hnri pe· de thar· in iiij dis· xxj· qn aliquis cōfitens non pōt suū peccatum sufficienter notificare sine notificatione alterius persone et si cognouit sororem vel simile · si non ymminet

periculū aliq̃d alteri ex tli notificatōe tunc potest notifi care et ray· dicit si exprimit confitens talem alienam per sonam penitēciario bona intēcione qui penitēciarius est per sona que potest prodesse ⁊ non obesse non ut confitēs pro dat ipsum peccatorez sed vt penitēciarius oret pro eo aut secreto laboret ad correctionem eius non peccat sed poci us meretur simil͛r si penitēciarius inquirat de illa persona bona fide vt oret pro ea aut corrigat eam in occl͛to dūmō non cogāt confitētem ad hoc dicendū nō credo dicit ray· q̄ peccet · Item secundum aug⁹· Quando quis scit de pro= ximo religioso crimen aliquod premissa vnica secreta cor= rectione seu ammonitōne si se non emendauerit reus po= test bono suo prelato dici dicit enim sic augustinus antē q̄ alijs demonstretur per quos reus scilicet conuincendus est si negauerit prius ꝓposito debet ostendi si ammonit⁹ neglexerit corrigi ne forte possit secrecius correctus non innotescere alijs ceteris vbi humbertus dicit · Nota q̄ il lam secundam correctionem quam dominus docet facien= dam corā vno l͛ duobꝫ Mat· xviij· Aug⁹· hic r̄stringit in religiosis qui non sunt plene sui iuris ad prelatum tanq̄ ad illum de quo magis potest presumi q̄ possit prodesse et non obesse· vnde ẏdez hūb· c· lxxxvj· querit· Utrum liceat culpam fratris indicare prelato vel fratribus aliquibꝫ vel in capitulo proclamare publice non prēmissa secreta am= monitōne · Respondet· Aut peccata sunt manifesta et hec quecumqꝫ sint siue parua siue magna non requirunt se= cretam ammonitōnem· sed publice sunt corrigenda· vnde j· Thij· v· Peccantem coram omnibꝫ arguere vt ⁊ ceteri timorē habeant · Glosa· peccātes qui manifesti sūt aut sūt occulta et horum queđ sūt modica infamiam non inducen cia ad hec nō oportet ammotōz p̄cedere ꝫ in capitl͛o possūt proclamari siue sint manifesta siue occulta · Alia sunt oc culta sed maiora que habent in famam et verecundiam et huiusmōi q̄ndoqꝫ sūt venialia q̄ndoqꝫ mortlia vt inebriatō

et huiusmodi et in istis contingit interdū q̄ creditur pro babiliter q̄ per secretam correctionem prouideatur saluti delinquentis et statui sue religionis Exemplum de viro bono pro semel inebriato et tūc seruandus est ordo frater ne corectionis vt primo secreto ammoueatur · aliquando vero contingit ꝓpter alias circumstancias q̄ creditur pro babiliter · q̄ per huiusmodi secretam ammonicionem non sufficienter prouideatur saluti delinquentis et statui reli gionis sue et tunc potest obmitti secreta ammonitō ⁊ po= test ⁊ debet indicari prelato vel alijs viris bonis qui possūt prodesse et non obesse l' eciam potest de eorum consilio fi eri proclamatō in capitulo si potest probari culpa · aliquan do vero contingit q̄ creditur q̄ delinquens est tante per= uersitatis q̄ si corrigatur secreto incurrit odiuꝫ ergā cor rigentem vel mala machinaretur contra eum vel ex hoc da bit operam ad defendendum vel cooperendum culpam su am et tunc non debet fieri quia extreme demencie esset ni chil preter odium querere et frustra niti sed tamen pre lato et alijs viris bonis secundum modum predictum est indicandum hec de humberto · Dictum est autem notanter ꝟuato ordine iuris ⁊ fraterne correctionis · Unde fures et latrones et malefici qui per iura publicātur vt ceteri ti morem habeant peccandi possunt publicari in infamibꝫ ta libus delictis bona et recta intentōne similiter vbi seruat᷑ ordo debitus fraterne correctionis de quo alibi videndum est ēt in premissis casibus licet infamatō aliqua sequatur tamen nichꝭ oportet restituere · Secundō contingit q̄ ali quis dampnificat proximum suum in fama et hoc verum de eo dicendo sed modo iniusto et cum quis occultum cri= men alterius prodit contra debitum ordinem seu cū veruꝫ crimem alterius ꝟ occultū non ꝟuato ordine iuris ɔtra eū in publico ꝓponit tlis vt dicit · sa · tho · tenet᷑ illi dampni ficato in sua fama restituere famam inq̄ntuꝫ pōt sine men= dacio tamen vt q̄ dicat se male dixisse vel q̄ iniuste eum=

diffamauerit vel alio tali congruo modo et si non potest si=
bi famam restituere debet sibi illud dampnū suum alr re=
compensare prout de alijs dampnis supradictum est·scō·
eciam dicit ꝙ tlis non tenetur retractare verbum suū qđ
ꝓposuit in publico quia sic faciendo mentitur·sed tenet̃
alio modo licito reddere famam·vt per huiusmodi verba
non credatis eum esse talem male enim dixi et fatue dixi·
et illud suum dictum tunc est verum quia non seruato or
dine iuris in publico dixit fatue ꝛ male in hoc faciendo·
Item dicere potest non reputetis eum esse talem sed bo=
num quia quilibet presumendus est esse bonus donec pro
betur contrarium·Tercio modo contingit ꝙ quis alium in
famat vel dampnificat in fama iniuste ꝛ falsum crimen si=
bi imponendo sic ꝙ false euȝ coram alijs accusat de crimine
de quo non est reus·tlis tenetur sic restituere famam ꝙ ver
bum suū retractet absolute apud omnes ad quos per euȝ
peruenit dummodo sciat ꝛ possit·debet enim secundū·tho
et scotū apud omnes tles confiteri falsum se in hoc de isto
dixisse·et hoc facere debet ita publice sicut sibi imposuit
qꝛ alias non seruaret iusticiaȝ in reddendo proximo quod
suum est vnde ray·dicit·Restitutō fiat hoc mō siue scrip
tis siue verbis quis alium in fama leserit videlicet vt vbi
publice dixit verbum vel cantilenam per se vel per alium·
vel eciam vbi proiecit libellum famosū necnon eciaȝ in alijs
locis vbi intelligeret illū contra quē hec acta sunt infama
tum occasione dicti sui facti vel signi publici simpliciter
recognoscat errorem suum et ꝓposse remoueat vel saltem
alleuiet sic infamiam·Addit hostiensis nisi ex tli publica
recognitōne ille infamatus amplius infamaretur wilhel·
addit et si audet infamator hoc facere ꝓpter potenciaȝ ad
uersarij vel crudelitatem tenetur insuper infamator compo
nere cum infamato de iniuria et humiliter nichilominus ve
niam petere in ꝓpria quidē persona si audet·si non audet·
saltem per interpositam personam postulet tacito nomine·

Quarto modo contingit aliquem infamare proximum su=
um · sic quod non imponit ei crimen in publico illud de eo asse
rendo sed murmurat et incaute ac indiscrete loquitur vel
alicui corā pluribus loquitur et narrat huiusmodi · non
tanquā sibi certum sed dicit se audiuisse · an talis teneatur
illi famam restituere · Respondit scotus · rara fides quia
multi multa locuuntur et ideo sic murmurans · aut incaute lo
quens de alio falsū crimen scilicet dicendo apud alios for=
te ille fecit · certe potest esse quod fecerit aut dicendo · ego au
diui quod ille fecerit hoc et hoc · nisi talis ostendat aliquaȝ cer
titudinem maiorem quam ex relatione communi non aufert
ex natura actus illi famam in opinione illorum audienciū
quia si illi firmiter concipiāt et credant ex hoc illū de quo
est sermo criminosum esse leues sunt · quia qui cito credit
leuis est corde verūtamen quia a scandalo pusillorū opor=
tet cauere · iuxta illud pauli · j · cor · viij · Si esca scanda
lizat fratrem meum non manducabo carnes in eternum · et
multi sunt tales pusilli leues ad credendū mala · ideo pericu
losum est coram ipsis talia audita ex relatu referre · et si hoc
fiat intentione mala scilicet animo et intentione ledendi famaȝ
illius de quo est sermo tunc non est facile excusare quin sit
contra caritatem et per consequens peccatū mortale · si autem
hoc fiat coram talibus pusillis et leuibus ad credendū mala
et fiat ex inconsideratione · durū est dicere quod exeat genus
peccati venial' quia lingua in lubrico posita est · et qui nō of
fendit in verbo hic perfectus est vir · Jacobi · iij · Et dicunt
aliqui quod si quis ex alicuius tali relatione notā infamie incur
risset apud illos apud quos sic locutus est tenetur ille si
bi restituere famam et dicere apud eos se falsum in hoc de
isto audiuisse et minus caute locutum fuisse vel quod sibi non
fuit credendum cum tale contra proximum dixit quomo=
do illud protulit contra bonum proximi de quo nullam cer
titudinem habuit vel aliquo alio consimili modo restituat
proximo famam prout melius poterit · Quinto modo con

tingit quē dampnificare alium in fama scilicet verum cri=
men sed occltū sibi impositum negando· nam eum qui sibi
crimen imponit ostendit in hoc mendacem et notat eū de
calumpnia id est de falsa criminis impositōne· De isto di=
cit scotus · ꝙ ille sic negans non oportet retractare nega
tōnem suam quia negauit in publico verum crimen sibi im
positum quia non tenetur in publico statim quicūqꝫ in iu
dicio confiteri se reum non statim conuictus · tenetur ta=
men per quedam verba sobria · vt dictum fuit in secundo
membro restituere famaꝫ illi accusanti quem indirecte no
tauit de calumpnia scilicet dicendo non habeatis eum pro
calumpniatore quia credo ꝙ habuit intentōnem bonam ꝓ
ponendo vel forte ipse credidit se posse probare intentum
suū et decept⁹ est ex quibꝫ patet ꝙ periculosum est quem
in fama notare vnde super isto · Prouer · xxiiij · Cum detra
ctoribꝫ me commisceaaris dicit glosa hoc specialr̄ vicio peri
clitatur totum genus humanum

Hic ostendit quando restitutō fame sit facienda · Et ꝙ
statim an ante accessū ad offerendū Capit· Undecimū

Ostremo quando restitucio fame sit facienda·
Sciendum ꝙ ad hoc tenetur ledens cito faciē
dum quia sicut in restitutōnibꝫ temporaliū re=
rum ꝙ sine die dentur statim debetur ita ⁊ hic
vnde eph · iiij sol non occidat super iracundiam vestram · ⁊
in vitaspatrum abbas · Agathon dixit nūquam dormiui ·
nec litem habentem mecum dormire permisi quantū ad vir
tutem meam pertinuit · nisi prius in pace reuerterer cū eo
simil r̄ vbi supra beatus Augustinus dicit · Quicūqꝫ con=
uicio vel maledicto vel eciam criminis obiectu aliquem le
serit meminerit satisfactione quantocius curare qd̄ fecit ·

Ubi Humbertus super verbo quantocius id est sine mora quia debitum est et non potest ppria auctoritate ploga ri Satisfactione inquit curare qd fecit id est tali satisfactione que sit curatiua plage illate de quo plus est curandum q̄ de gracia vel amicicia fratris vel alijs huiusmōi ide eciam veritas math·v· innuit· si frater tu9 habet aliquid aduersum te vade prius reconciliari fratri tuo et tunc offeres munus zc·Circa quod queritur vtrum offendens teneatur ad reconciliandum fratrem statim anteq̄ accedat ad offerendum aliquid domino in altari cum hoc dominus videatur mandare·Respondet idem aut offensus est absens aut presens· si absens sufficit offendenti ppositum satisfaciendi sine mora cum poterit sicut in restitutōib9 nec oportet q vadat in hoc casu pedibus sed sufficit q animo secundum aug9 Si vero est presens aut fuit leuis offensa·ita q̄ non credit offensus fortiter turbat9 vel grauis si leuis potest differri satisfactio vsq3 ad tempus moderatum Si vero grauis debet sine mora satisfieri cum ratōne debiti qd omni die debetur cum ratōne caritatis fraterne q debet dare operam q ira fratris non crescat ymmo sedetur hec humbertus verum quia beat9 thomas secunda secunde·q·lxxiij argu·ij·dicit sic Tenetur quis ad restitutōnem fame sicut ad restitutōnez cuiuslibet rei subtracte eo modo quo supradictum est cum de restitutōne rerum temporaliu3 sez ageretur ideo eadem sunt applicanda presentib9 prout recta ratō dictauerit·

Hic ostēdit quomodo restitutō fieri debeat circa lesiones corporis hūani q lesio fieri potest in corpore hūano quintupliciter·et quomodo de quolibet fieri debet restitutō

Capitulum Tredecimum

Erciũm prĩciaple huius tractatus est videre
de restitutōne fienda circa lesiones corporales
Notandum q dampnum corporale est quintu
plex · Vnum est vltimum scilicet vite ablatō ·
Secundum est citra mortem et irremediablē et est enor=
mis lesio vt in mutilatōne enormi que impedit ex toto ac
tum aliquem humanum qui competeret homini secundum
istam partem amputatam vt in manus dextre amputatō e
vbi aufertur omnino actus humanus natus competere se
cundum illam manum · Tertium dampnum est eciam ci=
tra mortem et remediablē vel saltem non enormis i d est nō
impediens actum humanum vt amputatō digiti · Quar=
tum dampnum est cum quis sine tlib9 vulneretur vel per
cuttitur quod medicorum auxilio indiget et operas suas ·
negligit · Quintum est cum quis alium percutit perfun=
dit vel aliquid iniuste huiusmodi facit iacendo incarceran
do capiendo vel ligando vbi nullam in eum habet iurisdic=
tionem · De primo dicit scotus q tripliciter potest satisfa
cere · Primo penam tlionis sustinendo vbi lex ciuilis istā
statuit vt scilicet occidens iniuste iuste occidatur Si au
tem talis lex non est statuta vbi offendit sibi inferre mor
tem non licet · Secundus modus est quia expedit occisō
ri vt exponat vitam suam in causa iusta vtpote contra in=
imicos ecclesie pro restitutōne facienda illi cui9 vitam ab
stulit q si nec tantam restitutōnem vult facere · Tūc ter
cius modus est quo tenetur restitutōnem facere specia=
lem equiualentē vite q̄m abstulit sicut esse potest equi=
ualencia in talib9 videlicet elemosinas faciendo pro anima
occisi oratōnes ꝓprias faciendo alienas oraciones procu=
rando per peregrinacōnes similiter et huiusmodi ymmo eci
am iusticie publice cui membrū racionale abstulit recom
pensam faciendo nec hoc solum sed si interfectus sustenta=
ret aliquo patrem vel matrem vel ꝓpinquos tenetur inter
fector omnibus simul ad tantam restitucionem quantam

illis abstulit per interfectionem illius · et quia vix aliquis posset recompensare digne per actōnes illud quod abstulit homicida ideo expediret simpliciter anime talis q̄ solueret per passiones voluntarias vel pacienter susceptas vt scilicet occideretur pro homicidio · Vnde optime proīi detur t libro vbi statuta est pena tlionis insuper tenetur occisor placare lesos quia illud in omni iniusta offensa exigit et in quatuor sequentibus per consequens lesionibus · De secunda et tercia lesionibus dicit idē scot9 · scilicet de enormi et non enormi in ecclesia comuniter non est statuta pena nisi pecuniaria et illa debet respondere non solum dampno q̄ quis intulit per mutilatōnem pro toto tempore futuro quo quis vsurus esset menbro abscisso sed eciam expensis appositis in curatōe vt habetur extra de immu · ec · dampno dato et vltra placatōnem lesi que requireret eciā si non mutilasset et eciam consolatōnem ipsius afflicti qz perpetua est sibi desolatō de tli mutilatione plus eciam pōderanda est mutilatio pauperis q̄ diuitis si magis egebat parte abscisa ad victum necessarium quia vsus fuisset ista ad procuranda necessaria licet alia parte sit quedam condicio preponderans scilicet persone dignitas sed hoc parum est quo ad primam conditōnem · De quarta lesione videtur optime deus satisfactionē imposuisse · exō · xxj · Vbi sic dicitur si rixati fuerint viri et percusserit alter proximum suum lapide vel pugno et ille mortuus non fuerit sed iacuerit in lecto surrexerit et ambulauerit vadens super baculum suum innocens erit qui percussit scilicet a mortis pena sustinenda ita tamen vt operas eius quas scz interim neglexit et impensas eius in medicos restituat · cui pene addat reconciliatō lesi ut supra De quinta pena fit reconciliatō lesi ⁊ satisfiat in iure prout sapiens determinabit de prefatis quinq̄ casibus vel quatuor · sanctus thomas sic dicit ·

Hic ostēdit Quomodo fieri debet restitutō circa lesiones virtutum et bonorum anime de reuocātib? ab introitu re-legionis de scāndalizantibus · de seducente virginem et similibus ꝛc Capitulū Quatuordecimum

Quartū principale et vltimum est de restitutōe fiēda quo ad virtutes et res morales que sunt bona anime non naturalia sed moralia bona acquisita que corrumpuntur vel sunt bona moralia acquirenda quorꝫ acquisitō impeditur per peccata que licet in faciente ea sint adeo voluntaria ꝙ nisi essēt voluntaria non essent peccata · et eciam ꝙuis sola voluntate ꝓpria possit quis sic dampnificari · vt dicit augusti · de vera religione · tamen aliquis potest alium dampnificare indirecte inducendo eum ad actus viciosos et ad peccata quib9 virtutes corrumpunt᷑ ꝛ vicia gn̄ant᷑ Ista eciam inductio pōt fieri nouem modis sup̄ tactis scꝫ iubendo · consulendo · persuadendo · hortando · ꝛc · sicut inuersib3 Jussio consilium consensus palpo ꝛc · Loquendo igitur de restitutōne tlium in generē dicit scō · ꝙ prefato modo alicui rcipiens bona moralia tenetur modo sibi possibili restituere dampnū scꝫ inducendo eum efficaciter ad penitēciam et ad act9 virtuosos · et si sola inductio non sufficit quia facilius est peruertere ꝙ̄ ꝯuertere tenet᷑ per se orando · et per oratōnes aliorum procuratas impetrare sibi cōuersionem et per alias persuasiones et persuasores efficaces dum tamen illis non prodat peccatū occultū istius alterius ex quo patet ꝙ̄ntū periculū est alium sollicitare et inducere in peccatū qd vix pōt restituere cū voluntate iam allectā ad peccata vix pōt persuasionib9 et alijs viis multis reducere ad virtutē · Causa autē quare oportē satisfacere pro dampnificatōne morum est quia cum virtutes bona sint maxima secundū augustinū · ꝑmo retrctōnū

plus dampnificat qui in istis dampnificat quam in quibuscum
qz alijs · et per consequens plus secundum iusticiam tene=
tur ad restituendum proximo quantum sibi possibile est · Vi
deant igitur in quanto periculo sunt qui iuuenes a proposi
to bono intrandi religionez ducunt qui eciam aliquos apo
statare faciunt professos vel professas · Qui seducunt vir
gines vel puellas aut eis occasionem meretricy ministrant
Unde · pe · de pa · in iiij · disti · xv · dicit · Qui alium a reli=
gione retraxit tenetur inducere ad ingressum vel regres
sum religionis · si autez ille nolit intrare vel redire tenetur
eque ydoneuz procurare · quod si non possit tenetur pro eo
intrare · quod fecit magister raymundus cuius racio est · quia
sicut ille qui ordinat domino inuito eius seruuz sic sibi au
ferendo seruicium tenetur dare comparem seruum vel eci
am extimacionem · ymmo eciam duplum · liiij · dis · Si ser=
uus multomagis qui abstulit deo seruum suum nouiciuz
vel intraturum tenetur si potest recompensare in simili hec
pe · Scotus vbi supra sic dicit Si aliquis abstraxit aliquem
iam obligatum ad religionem intelligo obligacione profe=
ssionis tenetur agere ad restitucionem vt scilicet iste rede
at ad religionem · Sed si aliquem dispositum ad intran=
dum retraxit ne intraret · quia interest inter habere et pro
pe esse non tenetur ad tantaz restitucionez religioni ad quam
tam si fuisset in religione · sed tenetur ad aliqualem resti
tucionem scilicet aliqualem induccionem alterius equiua=
lentis ad ingressum aliqualiter illius religionis · Et hoc est
intelligendum · si illum retraxit intencione dampnificandi
religionem · Si autem intencione consulendi proprie vtili
tati sine fraude non tenetur religioni · Sed in primo casu
et in secundo tenetur persone quam retraxit vt in persua=
sionibus et alijs bonis spiritualibus ad equiualenciam bo=
nis illis in quibus illum retrahendo dampnificauit · De se
ducente virginem dicitur exo · xxij · Qui seducit virginem
et dormit cum ea dotabit eam et habebit eam vxorem · aut

reddet eidem iuxta modum dotis q̄m virgines solent ac=
cipere · Ecce quomodo dampnificatō illata virgini contra
castitatem requirit restitutōnē coniugalis castitatis red
dente pro ea · Et nota q̄ q̄uis lex mosayca non liget in no
uo testamento · quo ad precepta iudicialia · sed quia iu=
dicialia moralibus inmituntur tunc ligant quando sunt in
noua lege confirmata vel de nouo per aliquam communita
tem assumptam pro statutis sicut pro adulterio interfecti
one puniendo est alicui lex · et sic est extra de iniurijs et
dampno dato · c · j · et v · sequentibus que omnia sumunt̄
exo · xxij · et xxiij · et sunt seruanda hodie sicut iura cano=
nica · non vt in lege mosayca · De omnibꝫ dampnis vbi nec
in se nec equiualenti potest fieri restitutō vt in mutilatōe
membri stupro et huiusmodi dicit vlri · in summa ibi satis
fiet per recompensatōnem faciendam ad arbitrium boni
viri Idem tho · in sentencia et scripto · Et tantum de con=
fessorum eruditōne sub compendio dixisse sufficit ·.

Explicit manuale confessorum · venerabilis patris Fra=
tris Johannis nider sacre theologie professoris ordinis fra
trum predicatorum ·

volcks zu einem liecht der heyden. aufftetest die augen der blinden. dz du fürtest den gevangē von der einschlissung die do sitzen in den vinsternussen von dē hauß des kerckers. Jch der herre. ditz ist mein nam. Mein glori gib ich nit eim andern. vn̄ mein lob dē abgöttern. Secht dy ding. die do warē zum ersten sein kumen. vnd ich verkunde die newen. ich mach sy euch hörend. ee denn sye auffgeen. Singt dē herren einen newen gesang. sein lob ist von den eussersten enden der erd. Die ir ab/steyget in das meer. vn̄ die erfüllung die inseln vnd ir inwoner. Die wüst wirt erhabē. vn̄ ir stett in den hewsern wirt wonen cedar. Jr steyn lo/ben die inwoner. sy rüffen vō der höh der berg sy setzen die glori dē herren vn̄ verkunden sein lob in dē inseln. Der herr geet auß. als ein star/cker. er erkucket den neyd als ein streytber man̄ Er schreyet vn̄ rüfft. er wirt gesterckt vber sein veynd. Jch schwig zu allen zeytē. vn̄ was still. ich was gedultig. vnd redt als ein geberende. Jch verwüst vnd verschlinde miteinander. ich mach wüst die berg. vn̄ die hohen buhel. vn̄ ich derr alles ir graß. Vnd ich setz die fluss in dy inseln. vn̄ mach durr dy see. Vn̄ ich für auß dy blinden in den weg. den sye nit wissen. vnd ich mach sy geen in den steygen. die sie wisten. Jch setz ir vinstenuß vor in in ein liecht. vn̄ dy bösen ding in rechte. Dise wort tet ich in. vnd verließ sy nit. sy kerten hindersich. Sie werdē geschen/det mit schande. die sich versehen an dē abgot die do sprechē zu dē gegossen ir seyt vnser got. ir vngehörendē hörent. vn̄ ir blindē schawet ze/sehen. Wer ist blind. nun mein knecht. vn̄ vnge/hörend. nun zu den ich hab gesant meyn bot/ten. wer ist blind. nun der do ist verkaufft. Wer ist blind. nun der knecht des herren. der du sihst manig ding. behütest sy den̄ nit. der du hast of/fen oren. hörstu du den̄ nit. Vnd der herr wolt das er in heyliget. vn̄ großmachet die ee. vnd sy erhüb. aber das volck ist zerstrewet vn̄ verwü/stet. All sind sye strick der iungen. vnd sind ver/borgen in den hewsern der kercker. Sy sind ge machet in einen raub. er ist nit. der do erlöset. in abnemung. vn̄ der ist nit. der do sprech. gib . Wer ist vnder euch. der do hört dise dig vnd lüsen die künfftigē. Wer gab ia ruttung. vnd israhel den verwüstē/steygen. sye hörten nit sein ee. Vnd er goß auß dy vnwirdigkeit seines grymmigē zorens vber in. vnd dē starcken streyt. vn̄ verbrant es durch den vmbkreyß vnd es erkant nit. vn̄ er verbren/net es. vnd es verstund nit.

Das. XLIII. Capitel. wie got das volck israhel sunderlich außerkorn. vn̄ sich doch vmb irer vndanckperkeit vnd boßheit willen zu den heyden gekert hat.

Vnd nun dise ding spricht d herre got. ich beschuff dich iacob. vnd pildet dich israhel. Nicht wölst dir fürchten wan̄ ich hab dich erlöset. vn̄ hab dich genennet mit deinem namen. Du bist mein knecht. So du geest auff den wassern ich wird bey dir. vn̄ die fluss bedecken dich nit. So du geest in dem fewr. du wirst nit verbrant. vn̄ die flamm brennt nit in dir. wann ich bin d herr dein got. d heylig israhel dein erlöser. Jch hab dein versönung. egipti. vnd das land der mo/ren. vnd saba. für dich. Seyt das du bist wordē ersam in meinen augen vnnd wunsam. ich hett dich lieb. Vnd ich gib die leut für dich. vnd dy völcker vmb dein sel. Nit wölts dir fürchten. wann ich bin mit dir. Jch zufür deinen samen von dem aufgang vnd samel dich von dem ni/dergang. Jch sprich zu der mitternacht. nyst. vn̄ zu mittetag. nit wölst es wern. Bring her dein sün von verr. vnnd dein töchter von den eusser/sten enden der erd. Vn̄ ein yeglicher der do an rüfft meinē namen. hab ich geschaffen zu mei/ner glori. ich hab in gepildet. vnd hab in gema/chet. Für auß das blind volck vn̄ dz do hat die augen vn̄ dz vngehörend. den do sind die oren All leut sind gesamelt zueinander. vnd die ge/schlecht sind zusamen gelesen. Welcher vnder euch verkundet ditz. vnd macht euch hören die ding. die do sind die ersten. Sy geben ir zeugē. vnd werden gerechtuertiget vnd hörē vnd spre chen. Fürwar ir seyt mein gezeugē. spricht der herr. vn̄ mein knecht. den ich hab erwelt. das ir wist vnd mir gelaubet. vnd vernemt. das ich es selb bin. Got ist nit gepildet vor mir. vnnd wirt nit nach mir. Jch bin. ich bin. der herr. vn̄ der be halter ist nit on mich. Jch hab verkundet vn̄ be haltē. ich machet ein hörung. vn̄ der frembd wz nit wider euch. Ir seyt mein gezeug spricht der